

לחיפוש נצחיות רוח קדשו של אור האורות הנחל נובע מקור חכמה

אבקשה

תורת הלכות גהרות

בעקבות ההתנוצצות של האור
הגנוז שמתגלית ומתחדשת
בתורות הנצח של הרב והתלמיד
// ספריית תצלומים נדירה
מגנזי מכוון שיבולים

ההתגלות בשבת חנוכה

תיאור וסקירה מיוחדת
מההתקבצויות בצל הקודש של
החסידים שהורידו לעולם תורות
חדשות שלא נשמע כמותם מעולם

הרב מפראגה

סיפורו העלום של הגאון מפולין שדבק
בחסידות ברסלב עד יומו האחרון

מבית הגנזים

שמות הצדיקים תנאים ואמוראים

40

הדיין הברסלבי

תיאור ראשון ומיוחד על הרב שהתקשר בשלחבת האור של החלל נובע והיה לדיין בעיר המקדש

28

האור הגנוז מתגלה

סקירה מיוחדת על ההלכות המאירות והתורות שמנלות את צפונות ימי החנוכה

18

שבת אצל הרבי

רנעי החוד בצילו של אור האורות כאשר התקבצו ובאו החסידים לשבת הנובה ♦ סקירה מיוחדת

כאן מתחדשים! מוקד ברסלב
02.999.3.148
 חזשונג | ראזגונג | שיעורים
 קו איחוד חסידי ברסלב לשעבר

אין לעבן קלאסיק
 02.560.7387

ידל ע"י
 מערכת אבקשה
 טל: 02-539-6363
 פקס: 077-318-0237

כל הזכויות שמורות.
 העתקת קטעי מאמרים,
 או תמונות, אך ורק
 באישור בכתב מהמערכת.

הגליון מודפס ע"י מ.א. הפקת דפוס - כל סוגי ההדפסות במחירים זולים לקבלת הצעת מחיר משתלמת במיוחד פנו לטלפון 052-7631367

עיצוב גרפי ועריכה גרפית
EBLUM

שבת חנוכה ביי' ד' שמועונ'ן ברסלבע חסידים דערציילן וועגן די ורהויבנקייט אין שבת חנוכה מירון יארן צוריק

64

- 48 **בית הגנזים**
שמות הצדיקים שכתב החסיד ר' ישעיה העשיל פרידמן
- 52 **רפואת הנפש**
בעקבות מאורעות שמדת תורה
- 55 **להשקות אילנות**
מסן החפצה 'ברסלב'ר
- 56 **חינוך**
סדרת מאמרי 'החינוך בשבת קודש מאמר א' האם לקחת את הילדים לבית הכנסת?
- 58 **נקודת המוקם**
בית וגן
- 68 **ילדי שעשועים**

מדורים מלאי דעת מאזדה:

- 04 **דבור של הרבי**
שוחתי של הר"ח ר' נתן יוסף בורשטין שליט"א
- 06 **אור הצפון**
הדרך לחפך את עומק ההסתרה להמלכת ה' מחדש
- 08 **ימי נעודי**
בחור ברסלב'ר במאנסי
- 10 **יתברדו ויתלבנו**
לימוד המשתנות

לתרומות ושותפות בבית אבקשה פנו עוד היום:
בארץ ישראל
 02-6237686
בארצות הברית
 845-650-9368

נר קטן מונח חושך גדול

שיתגבר על ההסתרה ולא יבהל מהם.

רק לאחר שמשוהו בחומת ההסתרה נסדק, אפשר להתחיל להתפלל לה' שיוציא אותנו מהצרה, כי כאשר אנו נמצאים בתוך המערבולת של הדחקות לא שייך כלל לפתוח את הפה לה', כי הרי הצרות שואגות כפירה, הם זועקות העלמה והסתרה, כמו אין מקום לפנות יותר לכח עליון שיבטל אותם. אך כאשר נפתח פתח של אמונה, תהפוך הדחקות דווקא לצעקה כלפי מעלה, כזו שתביא את הגאולה.

מעתה, לא יהיה עוד שום דבר שיטול מאיתנו את אמונתנו, את שלוותנו, כי כאשר נלך בדרך התודה וההודיה, ונודה לה' על כל הרחבה, כל צרה שתרגש עלינו, לא זו בלבד שלא תרחק אותנו מה', אלא עוד תחזק אותנו באמונה ותאיר את החשכה.

כי זו תכלית כל הפעולות המשתנות, להיכלל ב'אחד הפשוט', להיות מקור לאמונה וניסים, להיות שלוחים נאמנים למלך שיצרים. זהו הסוד שגילו החשמונאים במלחמתם בממלכת הפעולות המשתנות - מלכות יוון, היא הלא שורש הטבע והחכמות החיצוניות, הם שהיו הראשונים בעולם לתת את המלכות לכל כוח טבעי במקום ליוצר שבראו.

את ההסתרה הזו שברו החשמונאים באמצעות נס קטן ועצום עד למאד. רק כד שמן קטן אחד שהיה בו כדי הרווחת זמן של יום אחד, הוכיח שאין לו כלל טבע בפני עצמו. כאשר יצווה הבורא הוא ידלק יום אחד וכאשר יתבקש לדלוק שמונה ימים, יראה הוא מציאות שכזו.

את האור הזה נטלו חכמים וקבע לדורות, לתוך חשכת הגלות שהייתה עתידה לבוא, הם מרימים על נס את אותם נרות דולקים ומורים לנו לפרסם את הנס, ולגרש את הטבע המחשיך.

זוהי התחלת 'חנוכת המזבח' ומשם כוחו של כל יהודי להתחיל התחלה חדשה. למרות המציאות הבלתי נסבלת, עדיין לא אפסה תקווה ובכח הצדיקים תתגלה במהרה תקוות הגאולה. ■

לשם שינוי נפתח את מאמרנו בשאלה: מה יותר גרוע מצרה? התשובה פשוטה מאד: שני צרות. ואם הם יהיו שלושה או ארבעה הרי שהמצב יהיה בלתי נסבל.

למעשה, המציאות שעמה אנו מתמודדים יום יום מורכבת מקשיים רבים שמלווים כל התקדמות במהלך חיינו, אותם מכנה מוהרנ"ת בעליו הקדושים 'פעולות משתנות'. בבריאה ישנם כוחות רבים שלפעמים מתנגדים לנו ומקשים את חיינו, ובכלל, נראים כאילו הם מתנהלים מעצמם, ללא בורא מעל, בכל מסתירים הם את אורו יתברך.

והנה, ניצב לו יהודי קדוש מכל עבר מקיפים אותו נסיונות וקשיים, בתוך ליבו חפץ הוא אך ורק לעשות רצון בוראו, אך מריבו הצרות והקשיים עולה כל הדם אל ליבו, הלחץ האימה והטרדה ממלאים את כל ישותו והוא לא מצליח אפילו להוציא קול ולצעוק לבוראו לישועה.

מוהרנ"ת כמו תמיד, קולע בדיוק מוחץ לעומק הרגשתינו הכואבים, אותם הם פותח מחסא ומרפא, והוא לא מרפה עד שאנחנו מוצאים את האור בתוך החשכה.

בכמה דפים בודדים של הלכות, (כלאי בהמה ד') הוא מצליח להפוך את המצב הכי קשה לרפואה נעימה במהלך מיוחד של 'איפכא מסתברא' משהו אלוקי ומופלא:

'תעצור', אומר רבי נתן. 'אל תתן לצרות להבהיל אותך, להפיל ולהכריע אותך, תתבונן בתוכם ותחפש בתוך שיא הכאב איזושהיא התגלות של הרווחה של אור ה', גם אם מדובר בצרה הקשה ביותר, אין שום ספק שמסתתר שם אור נעלם.

ועכשיו, אחרי שהתברר שיש בתוך החושך גם נקודות של אור, אנחנו מבינים שלא התחלנו בכלל להבין. עד עתה חשבנו שכל המניעות הם כוחות שלילים של הבעל דבר, שמשום מה גדלו עד כך שהם משבשים כל יכולת להתקרב לה', אבל ברגע שהתגלתה נקודת ההשגחה שנמצאת בתוך החושך, אנו מבינים שכל המציאות של 'ריבוי הכוחות' והפעולות משתנות שישנם בעולם, הוא רק מאת ה', שברא ויצר אותם כדי לתת שכר למי

ברגע שהתגלתה
נקודת ההשגחה
שנמצאת בתוך
החושך, אנו
מבינים שכל
המציאות של
'ריבוי הכוחות'
והפעולות
משתנות
שישנם בעולם,
הוא רק מאת
ה', שברא
ויצר אותם כדי
לתת שכר למי
שיתגבר על
ההסתרה ולא
יבהל מהם

הרה"ח
ר' נתן יוסף
בודשטיין
שליט"א

ש. רבינון

עבודת ה' של שאין לנו השגה בגדולתה אלא לדאותה בלבד!

עינינו 'בימים ההם', עמו אנו ממשיכים להילחם בזמן הזה' בימינו אנו, וכל רצוננו הוא רק להסיר מאיתנו את אפלת חושך יוני זה. 'כדי שבין מהו 'חושך', אומר רבי נתן. עלינו לשנות את ההגדרה המוכרת לנו מאז ומתמיד, זו שאומרת ש'חושך' הוא 'חסרון אור', ואי יכולת לראות ולהבין את המתרחש. 'ההגדרה החדשה והאמיתית של 'חושך', אומר ר' נתן. 'היא 'פחד', משום שהחושך עצמו במרבית המקרים לא מפריע לאדם במובן פיזי או טכני, לעומת זאת מה שבעיקר מפריע לאדם ב'חושך' זה שהוא מביא יחד עמו 'פחד', (וכמו שרואים בחוש שאנשים מפחדים לצעוד לבדם בחושך מוחלט, ותמיד הם יחפשו אנשים נוספים ללכת עמם, ב"ה בארץ ישראל כמעט ולא שיך לשהות בחושך מוחלט, ואפילו בשדות וביערות מזדקרים מכל עבר אורות מהיישובים הסמוכים, או פנסים מרכבים שחולפים באזור, לעומת זאת בחוף ארץ ניתן למצוא בקלות אזורים חשוכים לחלוטין, למשל ביערות העבותים של אוקראינה המוכרים לאנ"ש מנסיעותיהם לצדיק' שכל מי שמנסה להתבודד שם צריך להתגבר על הפחד. וזכורני בשנים עברו שבעיר אומן בקושי הייתה תאורה, וההליכה ברחוב לעבר הציון בשעת חצות לילה הייתה פחד מצמית, ומכל רשרוש הכי קטן האדם קפא על מקומו, מרוב פחד שמא מדובר באדם שיכור או גנב אנטישמי שבחסות החשיכה יכלה בכך את זעמו) זה מה שיוון גרמו לעם ישראל, הם הכניסו בליבות ישראל הכשרים 'פחד', על ידי אותו 'חושך'. הם בעצם ניסו לטשטש להם את האמונה הפשוטה בהשי"ת, הם ניסו להחדיר לעם ישראל שאין להם חלק באלוקי ישראל, שהקב"ה עזב אותם, שאין יותר על מי לסמוך, ואכן ה'בהלה' וה'פחד' שהם ניסו להשליט בכל דרך החלו לחדור אט אט וגרמו לכך שבשולי המחנה היו אנשים שהחלו לנטוש את האמונה הפשוטה והצרופה בהשי"ת ובצדיקיו והחלו להיגרר לתרבות 'יון'.

'תרבות יוון' אז כמו היום, הייתה משכנעת וזוהרת, הרחוב הנוצץ והצבעוני סחף אחריו רבים רבים שהלכו והתרחקו מהשם יתברך, ובמקום לעובדו כפי יכולתם

לאחר ההכנות הרבות בהם מכין כל את עצמו מגיע הרגע הנכסף. ליל כ"ה כסלו!!! לאחר אמירת התפילות, ה'התבודדות' וטבילת מקווה זריזה, מגיע הרגע שאליו כל כך ייחלנו וציפינו, "הדלקת הנרות". הברכה הראשונה (להדליק נר חנוכה) עוסקת בעצם ההדלקה; הברכה השלישית ברכת 'שהחיינו' (ביום הראשון), בשיחה זו נתעכב דווקא על הברכה האמצעית: "שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", כולם יודעים ש'בזמן הזה' הכוונה כפשוטו שגם כיום הקב"ה עושה איתנו ניסים נפלאים ונוראים בכל עת ורגע, אך עדיין עלינו לברר מהו ה'נס' שהיה אז 'בימים ההם', אותו נקיש גם לזמן הזה, לימינו אנו.

'חושך' זו 'מלכות יוון'

כדי שנוכל להבין את הנס שהיה בימים ההם נתבונן במה שמלמדים אותנו חז"ל, על הפסוק הנאמר בבריאת העולם "הארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום", דורשים חז"ל 'תוהו' - זו 'מלכות בבל', ו'בוהו' - זו 'מלכות מדי', ו'חושך' - זו 'מלכות יוון', על פני 'תהום' - זו 'מלכות אדום' הרשעה. את הסיבה שדווקא יוון נקראים 'חושך' מבארים חז"ל: "משום שהחשיכו עיניהם של ישראל בגזירותיהן, שהיתה יוון אומרת להם כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל". כאן נשאלת השאלה, וכי מהו החיסרון הכל כך גדול שקיים ב'חושך', אמנם ברור לכל בר דעת שחושך הינו מצב לא נעים ובלתי רצוי, אבל להשוות את 'מלכות יוון' דווקא ל'חושך', ולא לתוהו ו'בוהו' ו'תהום', וכפי שדוע מה שכתוב שקליפת יוון היא הגרועה והקשה שבארבעת האומות המרומזות בפסוק לעיל, וזה רק מחזק את השאלה, מדוע ה'חושך' הוא הגרוע מכולם.

'פחד' - 'טשטוש האמונה'

מוהרנ"ת ב'ליקוטי הלכות' מגלה לנו סוד נפלא, ועל פיו נוכל להבין היטב מהו אותו 'חושך' יוני שהחשיך את

לראותם בלבד

ב'לשם ייחוד' שאומרים קודם שמדליקים הנרות אומרים נוסח זה: "אין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד", וכידוע שלהלכה נפסק שצריך להדליק נר נוסף שהוא ה'שמש' שרק בו מותר להשמש ורק ממנו מותר להנות.

בפנימיות העניין יש כאן סוד נפלא, שכל אחד יכול לקחת לעבודת ה'. כי אכן ישנם שני סוגי עבודת ה', האחד 'להשתמש בהם' והשני 'לראותם בלבד'. המצוות שהאדם זוכה לקיים הם בגדר 'להשתמש בהם' הוא עובד את בוראו בפועל ע"י התורה והמצוות שהוא מקיים, אך בחנוכה מתגלה אור גבוה עוד יותר אור של 'לראותם בלבד' שמורה על השאיפות והרצונות של האדם, הכלל הזה מראה לנו שכל הרצונות והמאווים שלנו לדברים גדולים ולמדרגות גבוהות יותר, אף שכרגע איננו יכולים להגיע אליהם ולהשתמש בהם, אלא רק 'לראותם בלבד', לצפות מרחוק על השאיפות והמאווים הפנימיים החבוים בתוכנו, בכל זאת מעלה גדולה קיימת בעצם הרצונות והכיסופים, גם טרם הוצאתם מן הכוח אל הפועל.

וכגון שרואה האדם שמוזה שנים הוא כוסף לקום 'חצות', או להתבודד שעה כל ים כרצון רבינו ז"ל, וכן לחילופין תקופה ארוכה שהינו משתוקק לסיים את הש"ס או את ספר ה'זוהר', וטבע האדם שכשהוא רוצה משהו מסויים ועבר תקופה ועדיין לא אז כלום בעניין, אזי הוא עוזב את החלום שלו, ובמקרה הטוב הוא עובר לחלום על משהו אחר, ובמרבית המקרים הוא מפסיק לחלום על דברים כל כך גדולים. וזהו הגילוי של הנרות 'לראותם בלבד', עצם ההסתכלות על הנרות היא הישועה, ולכן אתה שאתה מסתכל על הנרות תדע שעצם זה שאתה מסתכל - שאתה שואף זה עצמו מטרה ששווה להיות חלק ממנה.

"שלח אורך ואמתך"

ולכן בבואנו לקראת חג ה'חנוכה' המאיר עלינו באור יקרות, עלינו לנצל ימים אלו היטב ככל הניתן, זה הזמן לשבת מול שלהבות הנרות המרצדים, ולהתחנן לפני הקדוש ברוך הוא: 'רבונו של עולם' "שלח אורך ואמתך" תוציא אותנו מהחושך השחור והמפחיד, מ'חשכת הגלות המרה' תאיר לנו פתחים הרבה כדי שנוכל לצאת מהחושך ולהינצל מכל הסטרא דמסאבותא ששולטת בעולם. ועל ידי 'אור האמת' שמאירים לנו הצדיקים נזכה להודות ולהלל לשמו הגדול על ניסיו ועל נפלאותיו ועל ישועותיו. ■

הלכו לעשות כסף ולפתח קריירה מכובדת ומצליחה, אבל אז 'יוחנן כהן גדול' שהוא היה צדיק הדור באותם ימים קם וצעק יחד עם בניו 'בני חשמונאי': "יוון זה חושך". אמנם התאוות המגושמות שהם מציעים לנו נראים כלפי חוץ כדבר מושך, אך לא כך הם פני הדברים, יוון זה ה'בעל דבר' בכבודו ובעצמו שמלביש עצמו בצורה יפה ומכובדת והכל בכדי להסתיר את מטרתו האמיתית: 'לרחק ליבות ישראל מאביהם שבשמיים'. והדרך שלו היא 'חושך', לערפל ולהחשיך את המטרה האמיתית שלו, לייאש את האדם ולשכנע אותו שאין לו סיכוי להתקרב באמת להש"ת, וכך מתוך החושך הסמך והמעיק האדם פחות שם לב למתרחש עמו, וכך יכול הבעל דבר בקלות להעבירו מצד הקדושה לצד של הסטרא.

מוהרנ"ת ממשיך ואומר שזה עסקם ופועלם של הצדיקים בכל דור ודור מאז משה רבינו עד ימינו אנו, לגלות לישראל עם קדושים שה' איתם עימם ואצלם, ושלבל יפלו אפילו מנקודה טובה קטנה שאוחזים בה, ואפילו מי שאינו אוחז ביהדות כי אם בדבר אחד, במצווה אחת, קלה ככל שתהיה, עליו להחזיק בה בכל כוחו, לבל יפול ממנה, ורק על ידי שיתמיד בה יוכל אחר כך לשבר את יצרו הרע ולהתקדם עוד ועוד עד שיבוא לתיקונו בשלמות.

'חושך חיצוני' מול חושך פנימי'

בנוסף צריך לדעת שקליפת יוון זו קיימת בשני בחינות, הבחינה הראשונה זה ה'חושך' ששורר לדאבונו בעולם החיצוני ומפתה אותנו גם כן להיכנס ולהיות חלק מאותה תרבות יוון ססגונית וסוחפת כביכול... למרות שממנה קל יותר להתרחק כאשר מסתכלים בעין האמת ורואים את התוצאות של הנמשכים לפי פחת של העולם הזה ותאוותיו המדומות, אבל יש בחינת 'חושך' גבוהה יותר, שהיא החלישות הדעת של האדם עצמו, כשלפעמים מרגיש האדם שלמרות שהוא כן מתפלל ולמרות שהוא כן לומד, למרות הכל ליבו מלא פניות, פעמים שהוא חש בלימודו פניות הנגרמות לו מ'גאוה' ותחושת חשיבות, ופעמים שהוא חש בלימודו חלישות, כשהוא רואה שאינו מצליח להבין את דברי הגמ' ומפרישה, וכן בשאר ספרים, ובח' 'חושך' זו גרועה ומסוכנת לאדם מכל דבר אחר, כי כאמור כל מטרתו של קליפת יוון להכניס בלבך 'פחד' כדי שלא תתקדם יותר, כדי שתפסיק להתפלל, כדי שלא תלמד, כדי שתאמר חלילה 'אין לי חלק'... וזה כבר בגדר אפיקורסות ממש, ואז היצה"ר מנצח את האדם, ודוחה אותו משערי הקדושה והעבודה.

זה עסקם ופועלם של הצדיקים בכל דור ודור מאז משה רבינו עד ימינו אנו, לגלות לישראל עם קדושים שה' איתם עימם ואצלם, ושלבל יפלו אפילו מנקודה טובה קטנה שאוחזים בה, ואפילו מי שאינו אוחז ביהדות כי אם בדבר אחד, במצווה אחת, קלה ככל שתהיה, עליו להחזיק בה בכל כוחו, לבל יפול ממנה, ורק על ידי שיתמיד בה יוכל אחר כך לשבר את יצרו הרע ולהתקדם עוד ועוד עד שיבוא לתיקונו בשלמות

ישוטטו, לבקש את דבר ה' ולא ימצאו!?

הסוד הנודע
שמתגלה
בתורה 'איה'
ובפירושו
של מוהרנ"ת
מגלה כיצד
ניתן להפוך
דווקא את
החסרון
והשממה
האיזמה לק
פודת של
תקווה ואמונה

ייתי ולא אחמיניה

טבעם של אותם חכמות היצוניות, חכמות יוון, הוא הקושיות אותם הם מכניסים למוחו של האדם. כל רגע מימי חייו של האדם מזמן לו במעמקי מוחו קושיות עצומות, המאיימות לערער את כל האומנה שיש בו, הן קושיות הנובעות מריבוי הצרות שסובל כלל ישראל בגלות, אך גם ובפרט הריחוק של כל אחד מה', 'עד שנדמה לו שמרחיקים אותו מעבודות יתברך', ממש רח"ל. הבעל דבר מעלה לאדם קושיות חזקות כל כך, ובאמת אין לו תשובה עליהם.

היצר מבלה יחד עם האדם ומלווה אותו בכל מהלך החיפוש והבקשה שלו אחרי כבוד ה', והוא טורח כל העת ללחוץ באוזנו של המחפש: הנה, אתה מחפש כל כך ואינך מוצא, מה אתה ממשיך לחפש? לאן אתה מתכנן להגיע? האם חסר דעת אתה? יוצא לדרך בלי כתובת להגיע אליה.

ואכן, לא לחינם ביקשו קדושי הדורות 'ייתי ולא אחמיניה', כי באמת לא ניתן כלל למצוא בדורות הללו, כמה שרק האדם יתאמץ וכמה שיישקיע נוכל להבטיח לו שהוא לעולם לא יוכל למצוא את כבוד ה' בהתגלות שבה חשה שיתגלה האור, כאן במציאות הקשה הזו, עם הניסיונות, חלישות הדעת, קשיי הפרנסה והמעברים הרבים שממלאים את עולמנו.

התשובה לכל המעברים

'לכן, מגלה מוהרנ"ת. 'הדרך היחידה להתמודד עם הקושיות העצומות הבאות לאדם היא על ידי הלימוד מקרני החגבים, הגמרא מבארת שהסיבה כיצד מצליחים החגבים לשמור על ראייתם בתוך המקומות החשוכים בהם הם מסתתרים ולא להתעורר, היא רק כיוון שקרניהם רכים'. 'גם אנחנו', הוא ממשיך. 'כדי להתמודד עם החושך וההסתרה, עלינו להתרכז כקרנ של החגב, כאשר הקושיות מציפות אותנו ומאיימות לשבור אותנו, הם לא יוכלו, כי אנחנו פשוט נתכופף, ונמשיך בעבודתנו גם ללא תירוץ ברור.

חז"ל מלמדים אותנו (אבות) שעל האדם להיות רך כקנה, ואז, אפילו כל רוחות שבעולם מזיזות אותו הוא אינו נשבר. סודו של הקנה נעוץ בשורש שטמון עמוק באדמה, גם כשהוא לא מצליח להסביר להתמודד ונגח

הסתרה בלתי אפשרית

בעולמו של החסיד החפץ לעשות רצונו של מקום ישנם קשיים ונסיונות רבים, אך בהם ישנו ניסיון אחד, מיוחד לדור האחרון ושמו ה'הסתרה'.

ככל שהלכו והתמעטו הדורות כך הלכו והתמעטו הצדיקים, הלך מצב זה והחמיר עוד לדורנו זה, שעליו נאמר 'ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו'. מצב זה הינו בלתי נסבל. יהודי החפץ לעשות רצון ה', משוטט בעולם ומחפש את הדרך להמליך את ה' יתברך בעולם אולם הוא לא מסוגל למצוא, אין הסתרה גדולה מזו ואין קושי עצום מכך, אין לאדם כתובת ואין לו שום תקנה.

אך האמת היא, שהדברים תלויים אחד בשני, כי בוודאי גם בדור הזה ישנם צדיקים ועליהם נאמר 'שמואל בדורו כיפתח בדורו', ובוודאי 'אין דור יתום', אך רק כאשר נבין את מה שאמורים הצדיקים נבין גם מדוע הם עצמם מסתתרים כל כך, ורק כאשר מבקשים אותם מגלים כי הם נמצאים.

בתורה הזמנית, אשר למעמקה צוללים אנשי שלומינו בתקופה מיוחדת זו, אנו מגלים את החידוש הנורא שמעולם לא שזפתו עין, סוד נורא הבוקע את כל המסכים ושמו 'א-ה'. במאמר כבר זכו כל אנ"ש לראות את דבריו הנוראים של אור האורות ובהם כתב, כי אפילו אם נפל האדם למקומות המטונפים עד שנראה כי אין שם בכלל שום כבוד ה', הוא יוכל למצוא את האור על ידי הבקשה והחיפוש. ואז, כאשר הוא יחפש יתגלה על ידי אותו חיפוש דווקא הכבוד הנעלם והוא הגבוה מכולם וכו' עיי"ש.

'בדור האחרון', מבאר מוהרנ"ת, 'אנו מצוים בחשיכה גדולה. צרות גשמיות גדולות כבר היו לעם ישראל מאז ומקדם, אולם ייחודיותו של הדור הזה, היא דווקא בצרות הרוחניות הרבות וההסתרה הרבה שיש בו.

"כל הצדיקים האמתיים נסתלקו, בעוונותינו הרבים, והשקר הולך ומתגבר והאמת נעדרת ונעשה עדרים עדרים של אמת... ובפרט הצרה הגדולה מפל הצרות אשר התגברה עכשו חכמת הפילוסופיא חכמות היצוניות והתחילו ללמד נערי בני ישראל חכמות ולשונות העפ"ם"... (גביית חוב מהיתומים ה"ג)

לא מפר את אמונותו למלך, והוא משתדל בכל כוחו לעשות ככל יכולתו ולהישאר על עומדו, גם שם, במקום הרחוק אליו הוא נפל. לכן גם בדור הזה הצדיקים נסתרים ונעלמים כל כך, והדרך לקבל מהם תורה ועצה היא רק על ידי החיפוש האינסופי האמור. וזה בעצם מה שהם מגלים: החיפוש מתוך ההעלמה הוא שורש הכבוד, והוא תקוות האמונה.

זוהי גם תקוות הגאולה וכך יבוא משיח, כמו שכותב מוהרנ"ת: 'ועל פן דוד המלך, שהוא פחינת משיח, שעקר התקון על ידו ועקר התקון הוא לתקן מקומות הרחוקים מאד הנ"ל להעלות משם פל הנופלים לשם, רחמנא לצלן, על פן פעת שנגמשח דוד נאמר, 'ואנכי היום רך ומשיח מלך'. הינו פחינת רך פקנה הנ"ל שזאת הפחינה בשלמות אין מי שיפקה כמו משיח שיכבש פל העולם ויתקנו על ידי פחינה זאת'.

מקשה תיעשה המנורה

זהו סודה של המנורה (ליקוטי הלכות ברכת המזון ה"ד אות יב וכו') שעליה נאמר "מקשה תיעשה", מלשון קשה, היינו שהמנורה עצמה שהיא האמונה צריכה להיות קשה וחזקה לבלי להיכנס לזה כלל, ו"צריך להיות עקשן גדול בעבודת ה'", מצד שני רבינו אמר (חיי מוהר"ן תל"ג ועוד) שאסור להתעקש על שום דבר, רק יעשה את שלו, וימשיך לחפש שאת זה אנו רואים בשמן שהינו 'רך' כקנה, ואת השמן ממלאים בקני המנורה, להראות שלמרות שעיקר המנורה הוא 'מקשה' של אמונה, את החיפוש ניתן להמשיך לעשות ברכות דייקא. עקשן באמונה ורך בחיפוש.

וכמו שכותב מוהרנ"ת בהלכות קריאת שמע (ה"ה אות יט) שהמנורה שהיא האמונה אי אפשר בלעדיה, אך עדיין הדלקתה תלויה באדם שמשתמש בשמן ה'רך' והטורח להדליק ולגלות את האור של עיקבתא דמשיחא, שהחיפוש והרצון והכיסופים שלו הם עצמם מעכבים ופועלים כנגד חכמות יוון שהוא הקושיות והספיקות והבלבולים.

מכאן יתבאר (ליקוטי הלכות חנוכה ה"ה) הטעם שדווקא על קרן השור - גזרו היוונים, שיכתבו ישראל שאין להם חלק ונחלה באלוקי ישראל, להכניס את הכפירה הזאת, שאני יודע הכל ואני מבין הכל ואני חזק בעצמי ואין לי צורך בדבר כלל, כקרן השור, אך החשמונאים גילו את הסוד שדווקא פח השמן שהינו 'רך' כקנה הוא החיפוש, הוא יכול לתת לאדם את ההתחזקות כנגד הכפירה של שאלות החלל הפנוי.

הרצון, ההשתוקקות והכיסופין, הם הם דרכו של המחפש והמבקש, ולא דווקא היכולת שאינה קיימת למצא, כי זה כל תכליתו של האדם לחפש ולבדוק 'איה מקום כבודו' ולעשות מה שביכולתו בכל עת כרצונו יתברך. ■

את האויב הגדול שלו - רוח הסערה, הוא פשוט מוכן לוותר על ההבנה, ואז הוא מתחזק בכך שלמרות הכל הוא עדיין נטוע באדמה ובסוף הוא תמיד חוזר לעמוד זקוף ולהשלים את ייעודו.

זה המצב שרבינו מתאר בתורה כ'העלמת כבוד ה'". כאשר כלפי חוץ הכל חשוך ונעלם, כשלעניי האדם לא נראה כלל כיצד זה יש לו חלק בהתגלות הכבוד בעולם הזה. אך בשורשו, שורש הכבוד, הוא מחובר הכי חזק שרק שייך.

רבי נתן מסביר כיצד עושים זאת למעשה: במקומות פאלו, שהם פחינת חלל הפנוי, שם אסור לכנס בקשיות ותרוצים פלל, בפחינת אל תקשו ללבכם, כי עקר ההתחזקות הוא דיקא על ידי שהוא רך כקנה, שעל כל השאלות והקשיות והבלבולים שמבלבלין אותו הן המונעים והחולקים והמתנגדים מבני אדם הן רבוי הבלבולים שבמח על כלם לא ישיב דבר בפחינת ואהי כאיש אשר לא שומע ואין בפיו תוכחות, כי הקשיות והבלבולים הבאים משם אי אפשר לישבם כנ"ל. ואף על פי כן הוא חזק באמונה

מאד כקנה הרך הנשרש במים שאף על פי שגראה כנכפה בפני הרוחות, אף על פי כן הוא חזק בשורשו מאד. כמו כן צריך האדם שיהיה חזק באמונתו כפי שקבלנו מאבותינו ורבותינו ולא ישמע לשום קשיא ובלבול כלל הבאים ממקומות כאלו ולא ישיב עליהם כלל כאלו אין בפיו מענה, עד שגדמה להם כאלו הוא נכפה בפניהם חס ושלום, ובאמת זהו עקר התחזקותו בפחינת רך כקנה'.

לרפוך ידידות לעליות

כאשר זוכים להיכנס לעולמו של ה'איה' אנחנו מגלים פתאום כיצד הירידה התהפכה לעלייה גדולה. דווקא הישוטטו ויבקשו למצוא את דבר ה', דהיינו ההתחזקות לחפש ולהתעקש לחפש אחר כבוד ה' בכל דבר, לחתור ולהתגעגע בכל מחיר אחר האור הנעלם, אזי, למרות שלא ימצאו - כיון שכבוד ה' עדיין נעלם מאד, זה דווקא התיקון בעצמו, החיפוש הזה מגלה את שורש העשר מאמרות שהוא גבוה מכולם.

כאן אנו חוזרים לשאלה שפתחה את המאמר. לאותו נסיון קשה שאותו אנו חווים על בשרינו, ניסיון ה'הסתרה וההעלמה', כמו שה תועה שאיבד את כתובתו. אך לפי הנאמר, הרי החיפוש של אותו שה הוא הכתובת האמיתית אליה הוא היה צריך להגיע, המציאות בה הוא נמצא הסתובבה משמיא כדי שכן יגלה כלל ישראל את שורש הכבוד, דווקא על ידי החיפוש והבקשה.

הרכות והנמכת הקומה מול גדודים של נסיונות נפילות וקשיים, היא המלכת ה' באופן הכי נעלה שרק שייך. אין עבד נאמן יותר לרבו מזה שנתפס בידי באויב ושם עונה ויוסר ביסורים קשים, ולמרות שנדמה היה לו שהמלך זנח אותו בידי שוביו הוא

לבת אש ב'מאנסי'

החיים במדינת הזהב בין מתי מעט חסידי ברסלב ♦ ביקוריו העוצמתיים של הרה"ח ר' נתן ליברמנטש שליט"א שהפילו רוח חיה בכל גלילות מאנסי ובחבורות הבחורים בפרט ♦ בשיחה מיוחדת מספר לנו הרה"ח ר' יצחק ברגשטיין שליט"א על השנים בהם מנו חסידי ברסלב במאנסי לא יותר מחמישים משפחות בתוכם פחות משני עשורים בחורים, וכיצד התחזקו אז יחד בדרכי רבינו הקדוש ♦ מזהב תבקשנה

מדי יום אחר סדר שלישי ב'שיחת חברים' בליבון עצות ודרכי רבינו הקדוש, ולפעמים היינו גם לומדים בחברותא את ספרו של רבינו הקדוש 'ליקוטי מוהר"ן' מה שמאוד העצים והוסיף להתקרבותי לאור האורות.

ה'מלווה מלכה' המאירים לבחורי אנ"ש

מניין הבחורים חסיד ברסלב במנוסי היה אמנם קטן יחסית, אך גם שם התקיימו פעילויות לבחורים להתחזק יחד בדרך ועצות רבינו הקדוש, ולקבל את אורו הגדול בצוותא ודבוק חברים. ייזכר לטוב הרה"ח ר' שמואל דוד ראפפרט שליט"א הוא הגבר אשר הקים את עולה של חבורת הבחורים ב'מאנסי' הוא היה מארגן לנו מדי מוצאי שבת 'מלווה מלכה' עשירה, היינו מזמרים יחד את הזמירות למוצאי שבת בניגונים הערבים של אנשי שלומינו, אחר כך היה ר' שמואל דוד שליט"א מדבר דיבורי קודש מכבשונו של רבינו הקדוש זי"ע, לנו, שלא זכינו ללמוד בישיבה הנקרא על שמו הגדול ז"ל, שמש ה'מלווה מלכה' כקרב הצלה ממש, שנתחזק לאחוז בעץ החיים, האילן הקדוש, רבינו זי"ע. משם נסענו יחדיו לשדה, להתבודדות בין עצי היער. בקיץ, כש'צאת השבת' מתאחר מאוד, וקשה לערוך 'מלווה מלכה' במוצאי שבת עקב השעה המאוחרת, העתיקה החבורה את זמנה לשבת אחר הצהריים. וכמעשה בראשונה כך מעשה בשנייה, היינו מתאספים יחד בצהרי יום השבת קודש, ור' שמואל דוד שליט"א דבר והלהיב את לבנו מאוצרות רבינו הקדוש.

זוהי מדי חודש בחודשו

ר' שמואל דוד שליט"א היה מארגן לנו גם 'סעודות ראש חודש' במיוחד לבחורים, כשלכבוד ראש חודש היה ר' שמואל דוד מביא את אחד מ'מיקיר אנ"ש' ר' משה יעקב רוזין שליט"א לדבר בפנינו. פרק נכבד ביותר בחבורות הבחורים ב'מאנסי' היו ה'שבתות התאחדות' שם קבלנו את היסודות של 'ברסלב'ר חסיד' היינו טועמים טעמה של 'ברסלב'ר שבת' טעם של חצות, תענוג של סעודות וזמירות שבת, הדרשות,

כמה עלינו להודות ולהלל לבורא כל עולמים על הזכות והחסד הגדולה והנשגבה שעשה עם נפשותינו לנצח וקרבנו לצדיק האמת, רבינו הקדוש הנחל נובע מקור חכמה. זה לא דבר מובן מאליו שבדיוק אנחנו זכינו לדעת מאור גדול ונערב כזה, אור של הגאולה דלעתיד. ואם לא די בזה, הוסיף השי"ת וזיכנו להסתופף בצל אנשי האמת, אנשי הנחל נובע הדבקים בו ומתחממים לאורו. ובפרט בימים אלו, ימי ההלל והודאה, מוטל עלינו החובה הכפולה ומכופלת לזמר ולהלל למי שעשה את כל החסדים האלה עמנו, ועם זרענו אחרינו לדורות עולם.

ברוך המקום אשר רחם עלי ועל נשתי וזיכני להסתופף בין אנשי שלומינו אנשי הלב-בשר, חסידי הנחל נובע מקור חכמה עוד מימי קטנותי. עיר מכורתי הלא היא עיר ואם בישראל 'מאנסי' המעטירה, אשר במדינת הזהב, ארצות הברית. אבי הוא ר' דניאל ברגשטיין בנו של ראש ישיבת 'ברסלב' בני ברק, ר' שמעון ברגשטיין זצ"ל אשר בימים אלו חלה היארצייט שלו. זקני מצד אימי הוא החסיד הנודע אוד מוצל מאש הרה"ח ר' בייך רובינזון זצ"ל.

שיחת חברים בישיבת 'בית דוד' שבמאנסי

בזמני, כשהייתי בחור צעיר לימים, מנו חסידי ברסלב במאנסי כחמישים משפחות, היה זה עוד לפני הרוח דקדושה שהחלה לנשב בשנים האחרונות בחוצות ארה"ב כשעוד ועוד תושבי אמריקה מכל הקצוות והסוגים מתוודעים לאורו הבהיר של רבינו הקדוש. אך על אף שמספרנו היה קטן מאוד יחסית להיום, שררה בבית הכנסת כבר אז אווירה של אחדות וחמימות מיוחדת במינה.

את ימי בחרותי העברתי בישיבת 'בית דוד' שב'מאנסי', ישיבה כלל חסידי, אך מלבדי למדו שם עוד כמה בחורים מאנשי שלומינו תושבי 'מאנסי', הייתי מתחזק אז רבות עם אחד הבחורים בישיבה, שכמוני נמנה גם כן על תלמידי רבינו הקדוש. היה תקופה שאברך מאנ"ש היה מגיע לישיבה בכל 'בין הסדרים' ומשם לקח את שנינו לשדה להתבודדות. היינו מתחזקים גם

אזיזא ד'ארץ ישראל' מחכים

אחר פסח של שנת תשס"ו זכיתי בחסדי ה' להעלות לארץ ישראל ללמוד ולהתבסס באווירה המחכים של ארץ ישראל. את מקום לימודי קבעתי בשיבת 'מיר' היה זה כשעמדתי כבר לפני נישואי בשעט"מ. כדבר המובן מאליו התחלתי מיד בהגיעי ללכת לחבורות הבחורים, היה זה בשנותיה הראשונות של 'מורשת הנחל'. מה אומר? מיד כשפסעתי בשערי ישיבת 'חוט של חסד' שם התקיימו החבורות, הוקסמתי... על אף שכבר בארה"ב טעמתי טעמה של 'חבורות הבחורים', אבל כאן פגשתי דבר שונה לחלוטין... חבורות של בני ארץ ישראל, כל דבר שבעולם אינו יכולה להשתוות אליה, החן, הנעימות, המושגים בעבודת ה', כל אלו שבו את ליבי כבר ברגע הראשון. וכאן המקום לציין לשבח את ראשי החבורות שקרבו אותי מאוד בכדי שהרגיש בנוח ובמיוחד הר"ר ראובן שיף שליט"א והר"ר שמעון צבי שפירא שליט"א. כמוכן שהשתתפתי בכל פעילויות החבורות כבחור מן המניין, אם היה זה נסיעה על ל"ג בעומר למירון ביחד עם כל החבורה, שלימדה אותי פרק חדש בעבודת ה' בכלל ועבודת קברי צדיקים בפרט. אם זה שאר עבודת ה' שנערכו ביחד בין כותלי החבורות, הרגשתי זכות וחיות להשתתף בחבורות הבחורים של 'ברסלב' בחורים' בכלל, ובין בחורי ארץ הקודש בפרט.

העיקר והבסיס שחובל עוליו, 'חבורה שבועית' חק ולא יעבור

ואת זה מה שאני רוצה גם למסור לכל בחורי אנשי שלומינו הנאהבים והנעימים, מאז ומתמיד חונכנו וידענו שהדבר הראשון, החשוב והעיקרי ביותר בחייו של 'ברסלב' בחור' הוא ההשתתפות התמידית ב'חבורות'. עניין רבינו גדול ונורא כל כך, שאם עוסקים בו לבד אין ביכולתו לקבל את קדושתה העצומה והנשגבה, כדי שרבינו הקדוש יוכל להשפיע עלינו את כל מה שאנו צריכים לקבל ממנו, חייבים אנו להתחזק יחד ב'חבורה השבועית'. וידוע מה שאמר על זה החסיד הנלבב ר' אברהם ב"ר נחמן זצ"ל: 'אין לנו מושג כמה היינו מקבלים מהרבי אם היינו מחזיקים את עצמינו באחדות'. אכן, לא תמיד זה קל ומעניין, הייצר הרע מניח את כל כולו בכדי למנוע את הבחור מללכת ל'חבורה' אך צריך להפנים היטיב היטיב, שבזה תלויה כל השארת רבינו הקדוש והתקרבותו אליו, אשר רק היא תכליתנו ותקוותנו לנצח נצחים. הרבה מאנשי שלומינו בני גילי ומבוגרים ממני מעידים, שרק בזכות החבורות נשאו נטועים בגן-עדן, 'החיידר' של רבינו הקדוש. ומאידך, ידוע גם על כמה מחשובי אנשי שלומינו שלצערם ומכאובם הקשה לא זכו בניהם אחריהם לצעוד בדרכו הסלולה של רבינו הקדוש, כשהסיבה היחידה לכך נעוצה בהתרשלותם ללכת בכל שבוע ל'חבורה'.

ואין לנו כי אם לסיים מעין הפתיחה, אשרינו אלפים ורבות פעמים שזכינו להתקרב לרבינו ולדעת מאור צח ומצוחצח כזה, אשר אילו פינו מלא שירה כים ולשוננו רנה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, אין אנחנו יכולים להודות ולהלל למי שעשה עם אבותינו ועמנו, עם דורותינו ועם כל בית ישראל את כל החסד הגדול הזה. על אשר שלח לנו את משיחו הנאמן, ראש בני ישראל הלא הוא רבינו הקדוש הנחל נזוע מקור ח'כמה. 'אשרינו שזכינו' אלפים ורבות פעמים. אשרינו.

הניגונים, והשיחת חברים, ומעל הכול, רוח הצדיק שחפפה בכל מהלך השבת, מתחילתו ועד צאתו, היה בשבילנו הבחורים הצעירים גרסור עוצמתי ביותר של עבודת ה' באשו של רבינו הקדוש, השבת חרשה בליבותנו הצעירים תלמים עמוקים, שאת פירותיה וטעמה המופלאה וערבה ביותר אנו טועמים עד עצם היום הזה.

לאור באור השבת והצדיק

בדרך כלל היו מתקיימים השבתות התאחדות פעמיים בשנה, היינו יוצאים להרים המקיפות את ערי ארה"ב. שם, מחוץ לישוב, במקום המסוגל ביותר לעבודת ה', ערכנו את השבתות התאחדות. היו פעמים שזכינו שהרה"ח ר' נתן ליברמנטש שליט"א היה מגיע להשתתף עמנו ב'שבת' ולהלהיב את ליבנו בתבערת לבנו באור רבינו הקדוש, אז קבלו כל ה'שבת' גוון ואור אחר לגמרי, דיבוריו הבעורים והלוהטים השאירו בלבנו רושם בל ימחה, ר' נתן שליט"א היה מרים אתנו טפח וטפחיים מעל הקרקע, הוא לימד אותנו לאיזה מדרגות 'ברסלב' חסיד' יכול לזכות בזה העולם בכוח רבינו הקדוש ז"ע, ולמה אנו צריכים לכסוף. הרגשנו שם מרוב מתיקות כמעט כמו ב'שבת במירון' כל השבת היה מלא וגדוש בחממה של עבודת ה' ו'ברסלב' ברען' החל מהדברים הפשוטים כסעודות השבת והזמירות, האהבת חברים והחיות ששרתה בין כולנו, כך גם סדר ה'חצות' כשכל הבחורים היו יוצאים לשדה בחצות הלילה לפרש שיחתנו בהתבודדות, ה'תפילת וותיקין' המרוממת, ושאר כל פרטי השבת.

חוץ מזה זכינו גם מדי פעם שגם בתוך העיר 'מאנסי' ערכו לנו 'שבתות התאחדות', היינו נאספים במקום מסוים לתפילות שבת, סעודות שבת ועבודת ה' כמו בשבתות התאחדות רגילה. אני זוכר שפעם הגיע להשתתף עימנו הרה"ח ר' נחמן בורשטיין זצ"ל שהדלה לנו מאוצרו הטוב בסיפורים ודיבורים מאנשי שלומינו של הדור קודם שהוא עוד זכה להכירם ולהשתתף יחד עמהם בעבודתם בקודש.

דוגמא ומופת ל'ברסלב' חסיד

בדרך כלל היה הרה"ח ר' נתן ליברמנטש שליט"א מגיע אלינו ל'מאנסי' פעמיים בשנה, בשבילנו היה זה 'מכת חשמל' של דוגמא למופת אין ברסלב' חסיד צריך להיראות, דיבוריו המאירים רוממו אותנו כמה מעלות מעל הקרקע החומרית שבאמריקא, כל אימת שר' נתן שליט"א הגיע שררה בכל 'מאנסי' הרגשה של התעלות והתרגשות, ר' נתן היה מגיע למלווה מלכה של הבחורים, ונושא שם דברים מכבשונו של רבינו הקדוש בלהבת אש קודש, דיבורים חזקים ובעורים שתקופה ארוכה אחר כך בערו בעצמותינו.

ישיבת בין הזמנים ב'מאנסי'

חוליה נוספת ונכבדה בפעילויות המבורכות שנערכו לבחורי אנ"ש ב'מאנסי' היה הישיבת בין הזמנים' היינו מתאספים לתפילת שחרית בבית הכנסת, התפללנו כל הבחורים יחד בכוח והתלהבות כראוי לחסידי ברסלב, אחר כך הוגשה לבחורים 'פת שחרית' ומיד לאחר מכן מסר ר' שמואל דוד ראפפארט שליט"א שיעור ב'משנה ברורה'. אחר השיעור עסקנו יחד בספרי רבינו הקדוש. כשלסיום נסענו כל הבחורים לשדה, לעשות שעה התבודדות.

לכבוד ימי החנוכה, בהם מאיר אור התורה שבעל-פה, אמרנו להקדיש את מאמדינו זה למעלת לימוד 'משניות', כפי שמכתבאר בספרי רבינו ותלמידינו*.

אשר מי שזוכה ללכל כמה פרקים משניות!

מאז מעמד הר סיני, עברה התורה שבעל פה מדור לדור, מפה לפה, ולא הותר להעלותה על הכתב. וכפי שדרשו חכמינו ז"ל:

כתוב אחד אומר "כתב לך את הדברים האלה", וכתוב אחד אומר "פי על פי הדברים האלה", לומר לך: **דברים שעל פה - אי אתה רשאי לאמרו בכתב, ושכתב - אי אתה רשאי לאמרו על פה.**

(תמורה דף יד ע"ב)

אך אחר חורבן בית המקדש, כאשר נפוצו ישראל בגלות וגברו הצרות, התירו חכמים לכתוב את התורה שבעל פה.

וירשי הכי: "עת לעשות לה' הפרו תורתך", אמרי: מוטב תעקר תורה, ואל תשפח תורה מישׂראל.

(שם)

שכן, אף שיש סכנה בכתיבת התורה שבעל פה.

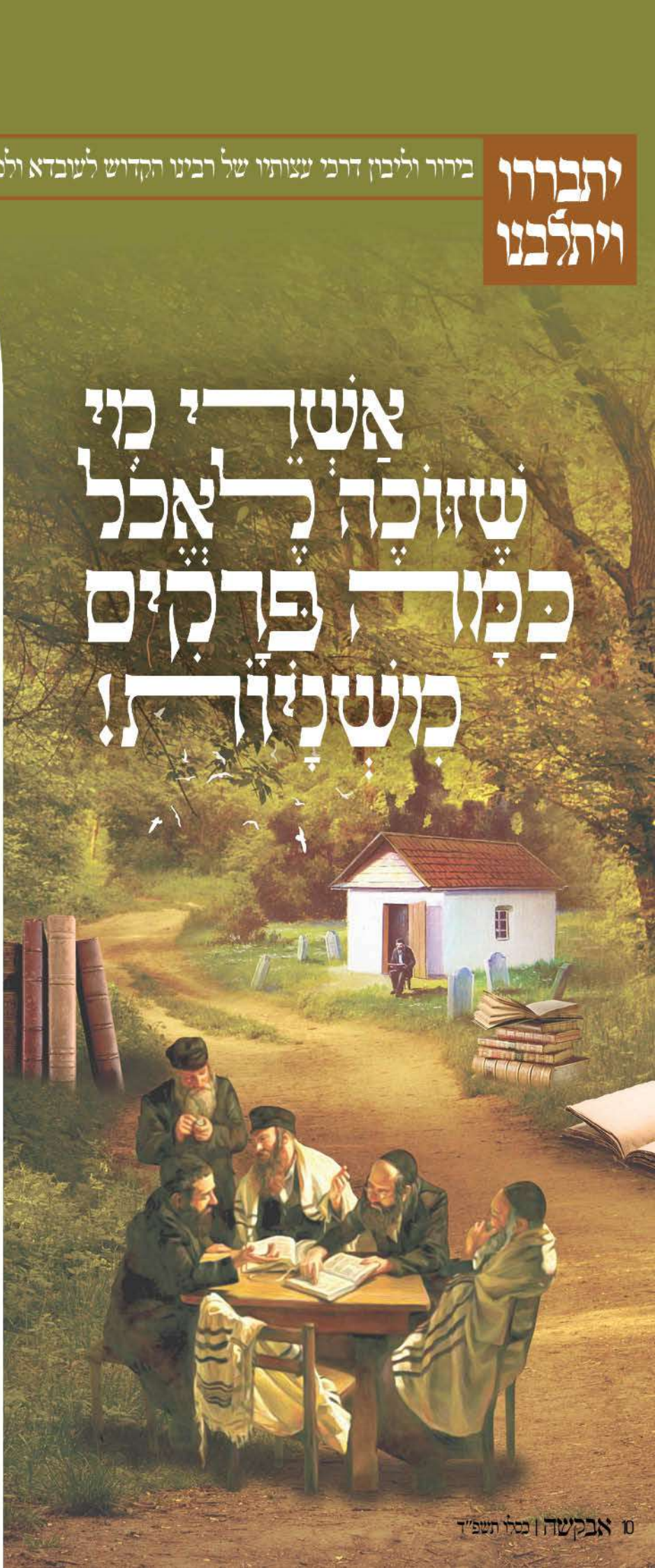
פי בכתב אי אפשר לבאר האמת לתכליתו, כי כל אחד יכול לפרש דברים הנכתבים כרצונו. ועל כן נתן לנו ה' תפירה כל דיני התורה ופרושיה בעל פה, כי מפה אל פה יכולין לבאר ולפרש היטב האמת לאמתו כל דיני התורה ודרכיה ועצותיה לאמתתן.

(ליקוטי הלכות, יין נסך ג, ה)

אעפ"כ התירו כתיבתה, שכן:

ברבות הימים כשהתגבר הגלות וחשו חכמינו זכרונם לבקרה שלא תשפח התורה שבעל פה מישׂראל חס ושלום, על כן התירו לכתב גם תורה שבעל פה, משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, כי ראו שחשש השקחה גרוע יותר מהחשש שיש פכתיקה שלא יפרשהו כרצונם חס ושלום, כי החששא של שקחה

* ובה אקיים את אשר נדרתי בציון רבינו הקדוש, רבי יהודה הנשיא, בצפורי, ביום ההילולא ט"ו כסליו, לכתוב מאמר בענין לימוד משניות, ויהיה זה לרפואת ידי הימנית אשר נשברה ונתחה, שתחזור חיש קל מהרה לאיתנה כבראשונה, אמן.

"הוי רין למשנה"

אף בימינו אנו, אשר זכינו לש"ס ופוסקים, צריכים אנו ללימוד המשניות. וכבר אמרו חכמינו ז"ל:

ויעולם הוי רין למשנה יותר מן התלמוד.

(בבא מציעא לג ע"א, עיי"ש)

ובזה יצק זהב רותח בפיי האומרים: מה לנו ולצורה הואת ללמוד כל ששה סדרים ולאבד בהם שנותינו, יותר טוב הוא ללמוד הפוסקים.

(הש"ל"ה הקדוש, מסכת שבעות נר מצוה, אות לג)

ומכל שפון האידנא, שזכינו לפרוש הרמב"ם והרב ברטנורא, שמבארים המשנה כפי ההכחמה שבתלמוד, וגם כתבו פסק ההלכה, הרי מעלת המשנה רבה. פי מה שאמרו תחלה "תלמוד - אין לך מדה גדולה הימנה", פי גרסת המשנה בלא תלמוד לא יגיעוה לתכלית המכון ללמוד חק ומשפט בישראל. שאם לא ידע טעמי הדבר, פעמים ידמה דבר לשאינו דומה, ויורה הוראות טעות ... אבל עתה בפרוש הרמב"ם והרב ברטנורא, מתקן הכל.

על כן, רב העסק יהיה במשניות, ללמוד ולתור אותם בלי ערה ובלי הפסק, ויהיה שונה הלכה בתלמוד בכל יום ולפלפל פלפול של אמת. ואשרי האזכה למשנה שיהיו שיתא סדרי משנה שגורים בפיו בעל פה, ואז עושה סלם לנשמה שתעלה למעלה למדרגה קמא, וסימנה: 'משנה' אותיות 'נשמה'.

(שם, אותיות לד-לה)

ישנם למדנים רבים, שלא מתאים להם לעסוק בלימוד משניות, מאחר שהוא נראה בעיניהם כלימוד פשוט מדאי ואפילו מיותר עבורם ח"ו.

וכפי שמתאונן המהר"ל מפראג על כך, וכותב:

אנחנו בעלי ערוץ השכל, רוצין לקנות התורה ועוזבין המשנה, מפני שבטבע האדם הפין בתלמוד יותר כשהוא חיהוד פלפול, ובפרט בנערותו הולך אחר שרירות לב, לכה עוזבין המשנה ורצים אחר התלמוד. ולכה בארי חכמים ענין בסנהדרין (נף צ"ט): "פי דבר ה' בזה וכו' רבי נתן אומר כל מי שאינו משגיח על המשנה", עד כאן.

וזהו זה משהו הדור הזה, שאין אחד משגיח על המשנה, בחשבו פי לא יקרא חכם רק על ידי התלמוד שהוא פלפול ומשא ומתן ולב האדם נמשך אל זה ומניחין המשנה. בודאי על זה נאמר פי דבר ה' בזה! פי דבר ה' הוא הנאמר על גוף המצוה הוא הנשנה במשנה, וזה פי אין למודו אלא בשביל החכמה, שכל אדם מבקש להתחכם בטבע ואינו מבקש לדעת המצוה פעצמם.

(דרשות המהר"ל, דרוש על התורה)

לימוד משניות נתפס בעיני רבים כלימוד שמתאים רק לפשוטי-עם שאינם למדנים, וכפי שניתן גם להבין מתגובת אביו של מוהרנ"ת, אשר בשמעו שרבינו נתן לו 'תיקון' ללמוד ח"ו פרקים משניות ביום

חרה אפוי מאד על זה, פי לבנו שהוא למדן גדול כזה נתן רבנו וצויק"ל תקון ח"ו פרקים משניות...

(אבניה ברזל, ט)

גרוע יותר, ועל פן התיירו לכתוב גם תורה שבעל פה.

(שם)

או אז - לפני כ-1,800 שנה - קם רבי יהודה הנשיא.

והיה יחיד בדורו ואחד בזמנו, איש שנמצאו בו כל החמודות והמהות הטובות, עד שזכה בהם אצל אנשי דורו לקרותו "רבנו הקדוש", ושמו יהודה. והיה בחכמה ובמעלה בתכליתם, כמו שאמרו "מימות משה רבנו ועד רבי לא ראינו תורה וגדולה במקום אחד". והיה בתכלית החסידות והענוה והרחקת התענוגים, כמו שאמרו גם פן "משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא". והיה צח לשון ומפלג מפל האדם בלשון הקדש, עד שהחכמים ע"ה היו לומדים פרוש מה שנשתמש עליהם מאותיות המקרא, מדברי עבדיו ומשורתיו, וזה מפרסם בתלמוד. והיה לו מן העשר וההון ורחב היכלת, מה שנאמר בו "אהוריריה דרבי הנה עתיר משבור מלפא". וכן הרחיב הוא על אנשי החכמה ומבקשיה, ורביץ תורה בישראל, ואסף החלכות ודברי החכמים והמחלוקות המקבולות מימות משה רבנו עד ימותיו ... וכאשר כלל הדעות והדברים, החל לחבר המשנה, שהיא מוללת פרוש כל המצוות התובות בתורה.

(הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות)

והוא קבץ כל השמועות, וכל הדינים, וכל הבאורים והפרושים, ששמעו ממשנה רבנו, ושלמדו בית דין שבכל דור ודור, בכל התורה כלה, וחבר מהכל ספר המשנה. ושננו לתלמידים ברבים, ונגלה לכל ישראל, וכתבוהו כלם, כדי שלא תשתכח תורה שבעל פה מישראל.

ולמה עשה רבנו הקדוש כן, ולא הניח הדבר כמות שהיה? - לפי שראה שהתלמידים מתמעטים והולכין, והצרות מתחדשות ונאות, ומלכות רומי פוזטת בעולם ומתגברת, וישראל מתגלגלין והולכין לקצוות. ולכן חבר חבור אחד להיות ביד כלם, כדי שילמדוהו במקרה ולא ישכח. וישב כל ימיו, הוא ובית דינו, ולמדו המשנה ברבים.

(הקדמת הרמב"ם לספרו יד החזקה)

ואת החיבור הזה חיבר "ברוח הקודש גבוה ונורא מאד", באופן שבלשון המשנה כוללים ומרומזים "כל חילוקי הדינים למעשה" ואף "כל שורשי הדינים וטעמם על פי סוד"...

וכלשון מוהרנ"ת:

ידוע שבכל דבור ודבור של כל בעלי התלמוד יש בהם רזין עלאין, וכמו שכתב בזהר הקדוש "דקא מארי מתניתינו כל תלמודא דילהון על רזין עלאין סדרו להון". ובפרט בלשון המשניות פעצמן, שהער רבנו הקדוש ברוח הקדש גבה ונורא מאד, פי הם עצם התורה שבעל פה אשר ארקה מארץ מדה וכו', וכל מעין יראה בעיניו ברב המשניות שהלשון אינו מישב כלל בשלמות על פי פשוטו, אפלו לאחר כל התרצים שמישבין בעלי הש"ס, פי האם היה מהנמנע לרבנו הקדוש לחבר המשניות בלשון ברור וקל שלא נצטרך לתרץ ולשפר ולחסר ולהוסיף ולהפך בדבריו הקדושים!? אף בודאי דברים בגו, פי כפלים לתושיה, ולא היה אפשר לבאר ולהמשיך בזה העולם כל דיני ומשפטי התורה הקדושים פי אם בענין זה דיקא, שבו מרמזו כל חילוקי הדינים למעשה, ובו נעלם ונסתר כל שרשי הדינים וטעמם על פי סוד הנסתר והנעלם.

(ליקוטי הלכות, שותפים בקדקע ד, א)

א. עיי"ש באריכות עומק סוד הדברים, ועיין עוד בהלכות קידושין הלכה א גות כ.

ב. אף שלמעשה לא הודרך אותו רבינו בדרך זו, שיהיה עיקר הלימוד במשניות, אעפ"כ הבאנו דברי הש"ל"ה (וב דברי המורה וזו"ל) למען נלמד עד כמה יקר וחביב ונצרך לימוד המשניות, ודי לחכימא.

עד כדי כך שישנם כאלה, שמכירים את לימוד המשניות רק מלימוד לעילוי נשמת הנפטרים ביום היארצייט, ושוכחים שהוא לימוד השייך גם לאנשים חיים...

וְכָבֵד כְּפָר עַל אָדָם אֶחָד שֶׁלָּמַד מִשְׁנֵיּוֹת בְּשִׂקְיָהּ רַבָּה, וְשָׁאֵלוּ אֶחָד: בְּשִׁבִיל מַה אַתָּה לּוֹמֵד הַיּוֹם, וְכִי יֵאָרְצִי יֵשׁ לָךְ? וְהָשִׁיב לוֹ: בְּשִׁבִיל עֲצָמֵי אֲנִי לּוֹמֵד, כִּי לְמַה לִּי שְׂאֵחָרִים יִלְמְדוּ בְּשִׁבְלִי, טוֹב יוֹתֵר שֶׁאֶלְמַד בְּעֲצָמַי...

(חומת הדת; פרק ז)

המהר"ל רואה בכך מעשה שטן החפץ לעכב גאולת ישראל רה"ל. שכן, כבר אמרו חז"ל:

אֵין כָּל הַגְּלוּיֹת הַלָּלוּ מִתְּפַנְסוֹת אֱלֹא בְּזָכוֹת מִשְׁנֵיּוֹת, מַה טַּעְמָא גַּם כִּי יִתְּנוּ בְּגוֹיִם עֵתָה אֶקְבָּצֵם.

(מדרש רבה ויקרא, פרשה ז פסקה ג)

וְעַתָּה אֵין שָׁמַיִם לֵב עַל הַמְּשֻׁנָּה, וְאֲנִי אוֹמֵר כִּי דָּבָר זֶה שֶׁהַשֶּׁטֶן יוֹרֵד וּמַתְּעָה, וְזֶה פֶּאֶשֶׁר אֲרָךְ גְּלוּתֵנוּ עַד מְאֹד, וְלִפִּי הָרָאִי קְרוֹב יוֹם הַתְּשׁוּעָה וְהַגְּאֻלָּה וְיֵשׁ זְכוֹת וְהַכְרַעָה לְגֻאֻלָּה, מִתְּעָה בְּנֵי אָדָם לְכַלֵּק מֵאַתְּנֵי הַדְּבָר שֶׁהוּא סִבָּה לְקַבֵּץ הַגְּלוּיֹת, לְהַעֲמִיד הַגְּלוּת בְּעוֹנֵינוּ.

(דרשות המהר"ל, דרוש לשבת הגדול)

ומעתה, חזק ונתחזק בלימוד המשניות, לטוב לנו כל הימים.

ענה [רבינו] ואמר: **אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁזָּכָה לֵאכֹל בְּמַה פְּרָקִים מִשְׁנֵיּוֹת! וְלִשְׁתוֹת אַחַר כֵּךְ אֵיזָה קִפְיִיטְלָאךְ תְּהֵלִים, וְלִהְתְּלַבֵּשׁ בְּאַיִתָּה מְצוּוֹת.**

(שיחות הר"ן, כג)

וכבר הפליגו הספרים הקדושים בגודל מעלת לימוד המשנה, וקצר הגיליון מלהעתיקם בפרוטרוט. וכלל הדברים:

לְמַד הַמְּשֻׁנָּה כְּקוֹל רֵם וּבְנִחַת רוּחַ בְּשִׁפְפָה בְּרוּרָה, אֵין עֲרֵף אֵלָיו! וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכָרָנֶם לְבְרַכָּה שֶׁאֲשֶׁר בֵּן יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם עוֹמֵד בְּפִתְחַ גֵּיהֶנּוּם, וְלִכְלֵל הַלּוֹמֵד מִשְׁנָה מְצִילוֹ. וְזֶה שֶׁאָמַר הַפֶּתוּב "מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה" אוֹתֵיזֹת "מִשְׁנָה".

(עבודת הקודש להחיד"א, סימן מב)

"בכל יומא תדיר"

מדברי הזוהר הקדוש ניתן לדייק שיש ללמוד משניות "בכל יומא תדיר", כפי שכותב בעל ה"יסוד ושורש העבודה":

וְעֵשָׂה תוֹרָתָךְ קָבַע, שְׁעוֹר מִשְׁנֵיּוֹת בְּכָל יְמֵי חַיֶּיךָ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ, בְּמִבְּאֵר בּוֹהַר תְּקוּדוֹשׁ "בְּכָל יוֹמָא תְּדִיר". וְיִקְבַּע לְמַדּוֹ בְּמִשְׁנֵיּוֹת פְּרָק וּמִחֲצָה בְּכָל יוֹם בְּכַדֵּי שִׁישְׁלִים כֹּל הַשָּׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה בְּכָל שְׁנָה, וְעֵשָׂה גַם בְּן סִיּוּם עַל מִשְׁנֵיּוֹת בְּכָל שְׁנָה בְּיוֹם שְׁמֻחַת תּוֹרָה.

(יסוד ושורש העבודה, שער ו, פרק ב)

ואכן, על מוהרנ"ת ידוע שהיה לו שיעור קבוע יומיומי בלימוד המשניות, כמסופר:

אֶחָד מִשְׁעוֹרָיו הִקְבִּיעִים שֶׁל מוֹהֲרַנ"ת הָיָה לְמַד שֶׁל פְּמַה פְּרָקִים מִשְׁנֵיּוֹת בְּכָל יוֹם.

(שיש"ק, ב, תקעד)

כבר בתחילת התקרבותו, קבע לו רבינו שילמד ח"י פרקי משניות בכל יום. אך גם בהמשך, הקפיד על לימוד כמה פרקי משניות בכל יום, ואף קבע שיעור זה עם חבריו ותלמידיו, כמסופר:

הָיָה אֵיזָה זְמַן שֶׁהִתְקַבְּצוּ פְּמַה מִתְּלִמְדֵי מוֹהֲרַנ"ת וְלֵב וְהָיָה לּוֹמְרִים וְעוֹסְקִים בְּעִבּוּדַת ד' עֲמוֹ יַחַד, וְהָיָה לָהֶם שְׁעוֹרִים קְבוּעִים בְּכַמָּה מֵיְמֵי לְמוֹד, וּבְתוֹכָם גַּם לְמוֹד הַמִּשְׁנֵיּוֹת. וְהָיָה לָהֶם אֶף עֲנָשִׁי קִנְס בְּמִמּוֹן עַל אֵי קִיּוּם הַהִתְחַבְּוֹת וְהַקְּשָׁר.

(שיש"ק, ו, מט)

ידוע לנו אף המספר המדויק של הפרקים אותו למדו בכל יום, והוא: **שני פרקים!** כך שסיימו את כל הששה סדרי משנה בפחות מִשְׁנָה.

וכך כל אנ"ש לדורותיהם, קבעו עצמם בלימוד המשנה דבר יום ביומו, כל אחד לפי מדרגתו ויכולתו.

כל אחד לפי מדרגתו

לגבי כמות המשניות:

כמובן שהדבר תלוי במדרגתו ויכולתו של כל אחד ואחד, ואנו נמנה בקצרה את סוגי השיעורים מהכבד אל הקל, והבוחר יבחר.

ובכן:

היו כאלה שרבינו הדריך אותם לפי שורש נשמתם, שעליהם ללמוד שמונה עשר פרקי משניות בכל יום, כמסופר:

וְהָיָה יוֹדֵעַ לְתַת תְּקוּנִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי שְׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ ... לְכַמָּה אֲנָשִׁים צָוָה לּוֹמֵר ח"י פְּרָקִים מִשְׁנֵיּוֹת בְּכָל יוֹם. וְכֵן פְּמַה וְכַמָּה הִנְהִיגוֹת שֶׁצָּוָה בְּעֵינֵי הַלְּמוֹד, שֶׁלְּזוֹה צָוָה לְלַמֵּד זֹאת וְלָזֶה צָוָה לְלַמֵּד זֹאת.

(שיחות הר"ן, קפה)

הנהגה זו לא הייתה כללית לכולם, ואף לאלו שקיבלו אותה לא הייתה זו בהכרח הנהגה תמידית, כמסופר שם:

וְגַם בְּאֵדָם אֶחָד הָיָה שְׁנַיִ בְּעֵינֵי הַהִנְהִיגוֹת, שֶׁבְּתַחֲלָה צָוָה עַל אֶחָד לְנַהֵג הִנְהִיגוֹת אֵלּוּ, כְּגוֹן לּוֹמֵר ח"י פְּרָקִים מִשְׁנֵיּוֹת וְכִיּוֹצֵא, וְאַחֲרֵיכֵךְ בְּמִשְׁפָּךְ אֵיזָה זְמַן פְּטָרוֹ מִהַהִנְהִיגָה זוֹ וְצָוָה עָלָיו הִנְהִיגוֹת אַחֲרוֹת.

(שם)

אחד מאלו שקיבל מרבינו הנהגה זו, היה מוהרנ"ת, כאמור.

ג. לבעל החפץ חיים.
ד. שכותב: "מאן דקארי ותני שית סדרי משנה, דא הוא מאן דידע לסדרא ולקשרא קישורא יחודא דמאריה כדקא יאות. אלין אנון דמקדשין שמא קדישא דמאריהון **בכל יומא תדיר**" (זוהר ח"א דף מב ע"א).
ה. שכן, אין ידוע לנו כמה זמן נמשכה הנהגה זו של לימוד ח"י פרקים, ויתכן שנפסקה בהמשך, וכנזכר בשיחות הר"ן שיחה קפ"ה שהנהגות אלו היו יכולים להשתנות מזמן לזמן. (טעם זקנים, קונטרס טו).
ו. טעם זקנים (אידיש) קונטרס טו.

היה זה בתחילת התקרבותו, לאחר ששהה אצל רבינו בראש השנה שנת תקס"ב,

ובעשרת ימי תשובה נתן לו רבנו ז"ל הנהגות לפי שרש נשמתו: ח"י פרקים משניות בכל יום, ומעת לעת בשבוע לא יאכל דבר מן החי, ויהיה נעור פעם אחת שני ימים וליילה אחד רצופים.

(אבניה ברזל, ט)

מוהרנ"ת שמר, כמובן, על הנהגה זו בקפדנות, וגם בימי החגים העמוסים,

היה רגיל מוהרנ"ת וצוק"ל לזכור בכל פעם להדרו בכדי להשלים הח"י פרקים משניות. וכראות אביו את זאת נתפלא על זה שכל פעם הוא בורח מן האנשים להדרו, ואין זה דרך כבוד. ושאל על זה את המשרת בפניו, ואמר לו שהוא לומד בעת הזאת הח"י פרקים משניות שצוה עליו רבנו וצוק"ל, ועוד ספר לו שזכרם ביניהם לפע תקף במוצאי יום טוב אל רבנו וצוק"ל ואז חרה אפו מאד על זה, כי לבנו שהוא למדן גדול פנה נתן רבנו וצוק"ל תקון ח"י פרקים משניות, ועוד מפני הנסיעה.

(שם)

גם במשך הדורות, מצאנו כמה וכמה מאנ"ש שקבעו לעצמם לימוד ח"י פרקי משניות ביום, כך שהיו מסיימים מדי חודש את כל הששה סדרי משנה.

על אחד מהם סיפר רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, וכך סיפר (כמעט על השאלה האם נהגו אנ"ש ללמוד ח"י פרקים):

הפרתי יהודים פאלה. אחד מהם היה נכחו של מוהרנ"ת שהתגורר בתרקוב. כל יום אחר התפלה ישב ולמד שמונה עשר פרקי משניות, מבלי להפסיק באמצע...

(טעם זקנים, קונטרס כח. תרגום מאידיש)

באופן כללי, החפץ להגיע למדרגה זו של לימוד ח"י פרקים ביום - טוב יעשה אילו יקבע לעצמו בתחילה ללמוד פרק או שניים ביום, בהבנה, עד אשר בחלוף שנה או כמה שנים יידע את ששת הסדרים כראוי, כך שלימוד ח"י הפרקים יהא עבורו חזרה ושינון.

וכאשר שח רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל תחת אחד השיחים:

מי שיש לו שיעורים של שני פרקים בכל יום, עובר במשהו השנה בפעם וחצי על כל ששה סדרי משנה. ופשוטו לומר פמה שנים בהם הוא לומד שני פרקים ליום, יוכל ללמוד בהמשך ארבע פרקים ביום, הוא כבר יבין יותר. עד אשר פהמשך יוכל ללמוד שמונה עשר פרקים ולהבין היטב, וזה יקח לו אולי שעה שעה וחצי, בהבנה טובה!

אדם שרצה את העבודה של ח"י פרקים משניות' לא ימתין לעת זקנותו. עליו להתחיל ללמוד כבר מקדם, בלמוד שני פרקים משניות בלבד, מותר הבנה, ובכך יתרגל עד אשר יוכל ללמוד ח"י פרקים.

(טעם זקנים, קונטרס טו. תרגום מאידיש)

התלמוד ח"י פרקים בכל יום הוא תקון לימוד הנקרא ח"י, וחי"י בהם, וניצוצות הקדושות אשר בסטרא אחרא בין המתים חיו יחיו ויעלו למקום קדשה, ונחרת בחיים.

(יוסף לחק להחיד"א, יום א' פרשת משפטים)

שיעור קטן מכך, יכול להיות כזה שמסיימים את הששה סדרים מדי שנה, על ידי לימוד כפרק ומחצה בכל יום. או בחלוקה לפי משניות; 12 משניות ביום לשנה פשוטה, ו-11 משניות לשנה מעוברת.

כפי שהזכרנו, מוהרנ"ת ותלמידיו קבעו לעצמם לימוד של שני פרקים ליום, כך שסיימו את כל הששה סדרים בפחות משנה. והיו גם כאלה מאנ"ש שלמדו פרק ליום, כך שסיימו בשנה ומחצה בערך.

וכמובן, גם משנה אחת או שתיים ביום, חשוב ויקר עד למאד... וכבר אמרו חכמינו ז"ל:

מי שהוא טפוש אומר: מי יכול ללמוד כל התורה? נזיקין שלשים פרקים, פלים שלשים פרקים. והחכם אומר: הריני לומד שתי הלכות היום ושתיים למחר, עד שאני לומדה בלילה!

(מדרש רבה, שיר השירים, פרשה ה פסקה יא)

כאן המקום להזכיר חסדי ה', אשר כדברי רבינו:

השם יתברך מנחיג עתה העולם יפה יותר מקדם!

(שיחות הר"ן, טז)

ובאחרית הימים האלה חמל עלינו ושלח לנו ביאורים ונפלאים המבארים דברי המשנה בשפה ברורה ונעימה, עד אשר גם המוחות החלושות והגיעות יכולות בקל להבין על בוריים דברי המשנה ולשננם.

זאת מלבד יופי ופאר הדפוס, אשר הולכים ונדפסים מהדורות ממהדורות שונות, גדולות וקטנות, עבות ודקות, עד אשר אין שעה ומקום בעולם שלא נוכל להגות בתורה הקדושה, ולשנן את המשניות הקדושות.

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו!

קומי רוני בלילה

כל שעות היממה טובים ונפלאים ללימוד משניות, אך השעות שאחר חצות הלילה מסוגלות ביותר, וכמובא בפוסקים בשם האריז"ל:

ואחר התקון [הצות], שיעור משניות קדם לכל דבר!

(משנה ברוחה סימן א ס"ק ט)

ומקורו בסידור האריז"ל שכתב אחר סדר תיקון חצות:

ילמד שיעור משניות קדם לכל דבר, ואם אפשר שישלום

ז. סך הכל יש 4,192 משניות בכל ששה סדרי משנה.

ח. כנזכר להלן בסדר היום של רבי שמואל הורביץ זצ"ל.

ט. לך נא ראה את מכתבו הנפלא של רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א בענין זה, בספר 'אוסף מכתבים' מכתב פז, ותמצא נחת.

מסכתות מסוגלות

לימוד המשנה בכללותו יש בו סגולות רבות ונפלאות, אך מצאנו גם סגולות מיוחדות למסכתות מסוימות, ובס"ד נסדר לפני הקורא סגולת המסכתות הנזכרות בדברי רבינו בספר המידות.

להמתקת הדינים - מצאנו כמה מסכתות המסוגלות לכך, הלא הם:

סדר זרעים כולו, וכלשונו:

להמתקת הדינים, תגיד משניות זרעים.

(ספר המידות, המתקת דין לט)

כמו כן, שני המסכתות - **שבועות** ו**ואהלות**, וכלשונו:

להמתקת הדין האמר הפרשה של י"א יריעות עגים, וקטרת, וי"א ברכות שפרך מלשה את השבטים, ומרפכה של יחזקאל, ופרשת נדרים, ומשניות של מסכת שבועות.

(ספר המידות, המתקת דין פ-פ)

מסכת אהלות מסגל להמתקת הדין.

(ספר המידות, המתקת דין צא)

עוד מצאנו ב' מסכתות מסוגלות, כל אחד לעניינו:

מסכת ידים - לביטול מחשבות רעות, וכלשונו:

מסכת ידים היא סגולה לבטל מחשבות רעות.

(ספר המידות, הרהורים לו)

מסכת סוכה - למחלוקת, וכלשונו:

למחלוקת ילמד מסכת סוכה [התפנים בסוכה מריב לשנות].

(ספר המידות, מריבה נו)

ועל ב' הסדרים **קדשים** ו**טהרות**, נמסר בשם אנ"ש באומן:

היו אומרים: מהו קדשה וטהרה? ללמד הרבה משניות שבסדר קדשים וטהרות!

(שיש"ק ה, תמט)

כשדברים אלו מיוסדים על דברי האריז"ל שאומר:

קדשים נגד תהוד, והוא תקון גדול להאיר הנשמה. סדר

בכל הדין ח"י פרקים ליום נגד ח"י עולמות. שהוא תקון טוב לפגם הברית סוד א-ל חי, ויש להם סגולה להרוג היצר הרע ולהכניעו, גם סגולה להמשיך בה נשמה שהיא אותלת משנה.

(סידור האריז"ל לרבי שבת, סדר הלימוד באשמורת)

גם הרה"ק מטשעהרין, בספרו 'פרפראות לחכמה', בהגיעו לדברי רבינו בליקוטי מוהר"ן תורה ג' - שם מגלה רבינו את גודל מעלת לימוד תורה שבעל פה בלילה, ומדבר בעיקר על לימוד 'גמרא' - הרי הוא כותב:

והמתקן הוא וכו' על ידי שילמד בלילה תורה שבעל פה וכו' הינו על ידי שילמד ששה סדרים יתקן השית עזקאין וכו', וכן אחר כך מבאר שם 'שתינו פתי הינו שתינו מסכתות', וכבר ידוע שאין גמרא על כל השיתין מסכתות. **מזה נראה שהתחלת התקון על ידי לימוד ששה סדרי משנה שהם עקר תורה שבעל פה!** שהוא בחינת לילה והוא בחינת מלכות פה ותורה שבעל פה קרינו לה.

רק מחמת שעקר שלמות לימוד המשנה הוא על ידי גמרא, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה 'גמרא אין לה מדה טובה הימנה', על כן עקר השלמות הוא שילמד המשנה עם פרוש הגמרא בלילה. ועין מה שפרש התרגום על פסוק (איכה ב) "קומי רני בלילה" "קומי וכו' עסק במשנה בליליא".

(פרפראות לחכמה, תורה ג, אות ב)

ואלו הם דברי התרגום על הפסוק "קומי רוני בלילה לראש אשמורות":

קומי בנישאתא דישראל דשריא בגלותא, עסקי במשנה בליליא! ארום שכינתא דה' שריא לקבליה. [= קומי פגסת ישראל השרייה בגלות, עסקי במשנה בלילה, שהרי שכינת ה' שורה פנגדך].

(תרגום ירושלמי, איכה ב, ט)

כך מצאנו גם בסדר היום של רבי שמואל הורביץ זצ"ל, שרושם את סדר הלימוד תיכף לאחר אמירת תיקון חצות והתבודדות:

לימוד תורה שבעל פה בלילה, על כל פנים פרק משניות (פסדר מברכות עד סוף ששה סדרי משנה, וחזור חלקה) והסתכלות בפרוש מפרטונורא וכו'. ודף גמרא פסדר עם רש"י ותוספות (פד פלי עין וקדאק גמרא, ודף להבז) עד סיום כל הש"ס (חזור חלקה).

(מכתבי שמואל, צז. סדר היום, סעיף ב)

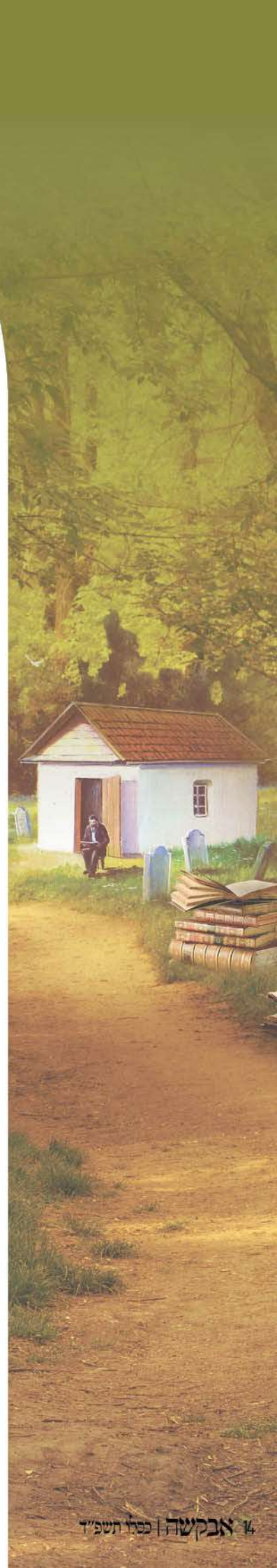
י. הלא הם כתובים בספרים הקדושים, ואין כאן המקום להאריך בהעתקתם. ולא נעתיק אלא דברי הראשית חכמה שכתב: **"סגולת גרסת המשניות לזהות היצר הרע ולהכניעו"** (ראשית חכמה, שער הקדושה, פרק שי).

יא. וכמובאר בכתבי האריז"ל סגולת כל סדר מהששה סדרים, והרי קיצור דבריו: "סדר זרעים כנגד חסד, והוא תיקון לקרי, ולמי שנהנה מעה"ז בלא ברכה, וגזול את העניים ממה שחנן לו ית' ואין נתון להם כראוי. סדר מועד הוא נגד גבורה, והוא נגד מחללי שבת וי"ט, ואינו נוהר לשמון כהלכתם כסידורם. סדר נשים נגד ת"ת, והוא תיקון לעריות, ומי שרגיל בנדורים ונדבות ונזירות ושבועות וכדומה לו. נזיקין הוא נגד נצח, והוא תיקון גדול למי שגזל וחמס את חברו, וגם לרוצח בין שוגג בין מזיד. ולכל דבר מה שבין אדם לחבירו. קדשים נגד ההוה, והוא תיקון גדול להאיר הנשמה. סדר טהרות נגד היסוד, והוא תיקון לנשמה שנפגמת, ובפרט לטומאת נדה וזבה, ולכהן שנטמא באחד מן הטומאות שצריך להתרחק מהם" (פרי עץ חיים, שער הנחמת הלימוד, פרק א).

ואה דבברי החיד"א שכתב: "כשקורא סדר זרעים יכוין לתקן אשר פגם במאכלות אסורות ובברכות לבטלה וכיוצא. וכשקורא סדר מועד יכוין לתקן אשר פגם בחילול שבת וי"ט. וכשקורא סדר נשים יכוין לתקן מה שפגם בעריות ובשבועות ונדורים. וכשקורא סדר נזיקין יכוין לתקן מה שחטא לה' במה שהזיק לחבירו, כי ההיזק עצמו בעי לשלומי. וכשקורא סדר קדשים יכוין לתקן נשמתו הקדושה אשר הוציאה לחולקין, ואשר לא נהר בשחיטה ובבדיקה, וחלויב כרת, ולחפלות בלי כונה. וכשקורא סדר טהרות יכוין לתקן מה שפגם בנדה, וקרי, ונטילת ידים" (עבודת הקודש, סימן מא).

יב. על אודות מסכת שבועות יש להסתפק אם הוא מסוגל גם כשלעצמו, או רק אם אומרים אותו יחד עם כל הרשימה הנזכרת בדברי רבינו.

יג. כיון שהזכרנו מסכת זו, ראינו לנכון להלהיב את הקורא ולציין שהיא המסכת היחידה בכל הש"ס שיש בה ח"י פרקים, כך שההוגה בה זוכה לסגולה כפולה ומכופלת. וכבר ידוע שסגולת ח"י פרקים היא גם כשלומדים בכל יום את אותן ח"י הפרקים.

מקורות נגד היסוד, והוא תקון לנשמה שנפגמת.

(פרי עץ חיים, שער הנהגת הלימוד, פרק א).

מאחר שהזכרנו מסכתות מסוגלות, ראינו לנכון להזכיר הנהגה הנזכרת בכתבי האר"ז¹, ומבוארת בספר 'יקרא ושבטא' על פי דברי רבינו הקדוש בליקוטי מוהר"ן, והיא:

לימוד מסכת שבת ועירובין ביום השבת קודש!

ואלו הם דברי האר"ז² בשער הכוונות:

אחר הפזמון (של 'אומר בשבחין בסיום סעודת ליל שבת') יקרא בקמה פרקי משנה ממסכת שבת, ואם תרצה תקרא ח' פרקים הראשונים בליל שבת וח' אמצעיים בסעודת שחרית וח' אחרונים בסעודת מנחה, ותכפץ פי הם כ"ד פרקים בנגד כ"ד קשויי פלה פנודע אצלג³.

(שער הכוונות, דרושי קידוש ליל שבת, דרוש א)

גם מנהג טוב הוא לקרות בכל ליל שבת אחר פרפת המזון כל מסכת עירובין, ויכפץ אל סוד ע"ב רי"ו שהם אותיות עירוב.

(שם)

ולתלמידו רבי חיים וויטאל עצמו, בא הדבר בתורת 'ציווי' ממש, כמובא בשער הגלגולים:

גם צוני שאקרא בכל ליל שבת אחר הסעודה וברפת המזון קרם חצות מסכת עירובין, בסוד העירוב בסוד ע"ב רי"ו.

(שער הגלגולים, הקדמה לח)

וסוד לימוד זה, ע"פ דברי רבינו, הוא:

בתורה ל"ה שבליקוטי מוהר"ן מלמדנו רבינו שמלבד חובת שמירת המוח מחכמות חיצוניות, צריכים להיזהר לחדש את המוחין בכל עת.

והדוש השכל, הינו הדוש הנשמה, הוא על ידי שנה, פמוכא באר הקדוש 'חדשים לבקרים רבה אמונתך'. פי כשהמוח מתנגעים, אז על ידי השנה הם מתחדשים, כנראה בחוש... ויש כמה בחינות שנה, פי יש שנה בגשמיות שהיא ניחא למוחין, גם יש בחינת לימוד שהוא נקרא גם כן 'שנה' לגבי דבקות הבורא, והוא לימוד פשטא אורייתא, שהיא בחינת שנה... ואדם הדבוק תמיד בעבודת הבורא, ונתנגעים המוחין שלו מחמת גדל הדבקות, אז לימוד פשטא אורייתא. וכשלימוד פשטא אורייתא, אזי המוחין שלו, הינו נשמתו, באה בתוף אמונה, בבחינת 'חדשים לבקרים', ומתחדשים ומתחזקים מעצמותם.

(ליקוטי מוהר"ן, לה)

ועל פי הדברים האלה, מבאר הרה"ק מטשעהרין טעם לימוד המשניות בשבת, שכן בשבת קודש זוכים להמשיך מוחין קדושים, נשמה יתירה, ולכן יש ללמוד משניות אלו שהם 'פשטא אורייתא', המשמשות כ'שינה' להתחדשות המוחין.

וזה לשונו:

בשבת 'יתפרדו כל פועלי און' שהם הקלפות, בחינת החכמות חיצוניות, וזוכין לשלמות השכל הקדשה שהוא 'חלק אלוק ממעל' בבחינת 'לדעת פי אני ה' מקדשכם' וקדש הוא חכמה. וזה בחינת הנשמה יתרה שאוכין בשבת בחינת 'ונשמת שדי תבינם' וכפבאר בפנים.

וצריבין לחדש את השכל שהוא הנשמה על ידי בחינת שינה, שאז באה

הנשמה בתוף אמונה שהוא בחינת מלכות ומתחדשת שם בבחינת 'חדשים לבקרים רבה אמונתך'. וזה בחינת שבת שהוא גם בחינת 'מלכות', בחינת 'שבת מלכתא' בחינת אמונה, כפבאר בפאמר אית לן בינא סימן ל"א. ועל כן גם השינה של שבת יקרה מאד וכפובא.

... ומחמת שלמוד פשטי אורייתא הם גם כן בחינת שינה, על כן נתמקן לומר בשבת משניות שבת ועירובין, ככדי לחדש הנשמה על ידי הלימוד משנה פשטי אורייתא שהם בחינת שינה, וכפבאר באר פנחס רמ"ד ע"א.

(יקרא דשבתא, סימן לה)

בשולי הדברים יצויין שמצאנו ביומנו של רבי שמואל הורביץ זצ"ל תיאור על סעודת שבת אצל אנ"ש, ושם מזכר דרך אגב שנהגו באמירת משניות אלו. וכך הוא כותב:

ומרנו ומירות שבת "אתקינו סעודתא" ו"אסדר לסעודתא" וכו' ואכלנו הלחם, ובלינו אצל השלקין בלימוד ספרי רבנו ז"ל ושיחות, ואחר כך זמרנו שאר הגמרות, וגם אמרנו הנהר השינה לסעודת יום השבת ב"ומא דשבטא", ופרק משניות ממסכת שבת המוכא בסדורים וכו'. ומרנו ב"ררף ה' יום יום" וכו' ב"ררף א-ל עליון" וכו' "יום זה מקבד" וכו' וכן כל הגמרות, ובלינו בסעודה איזה זמן, ואחר כך עשו איזה רקוד ונגונים בשמחה רבה.

(ימי שמואל, חלק ג, פרק קכח)

על כמה מאנ"ש לדורותיהם, ידוע שזכו לכך, להיות בקיאים בשעה סדרי משנה או בעל פה

שינון משניות בעל פה

נסיים את מאמרינו בענין שינון משניות בעל-פה. שכן, כבר כתבו הספרים הקדושים שעיקר מצוות לימוד המשנה הוא לשנן אותה בעל פה, אשר מפני כך נקראת 'משנה' מלשון 'שינון'.

ואם ישמך ללדת ששה סדרי משנה על פה מה טוב ומה נעים חלקו, שעקר המשנה ללדת אותה על פה, שנאמר "פי על פי הדברים האלה פרתה אתה ברות" ודברים שבפעל פה אי אתה רשאי לאומנם בכתיב, ולא נכתבו אלף משום עת לעשות לה, והיודעם על פה אשריו.

(ראשית חכמה, שער הקדושה, פרק יז)

ואשרי האזכה למשנה שיהיו שיחיא סדרי משנה שגורים בפיו בעל פה, ואז עושה סלם לנשמה שתעלה למעלה למדרגה קמא, וסימנה: 'משנה' אותיות 'נשמה'.

(השל"ה הקדוש, מסכת שבעות נר מצוה, אות לה)

ואכן, על כמה מאנ"ש לדורותיהם, ידוע שזכו לכך; להיות בקיאים בששה סדרי משנה או בחלק מהם, בעל פה.

על רבי אברהם ב"ר נחמן מסופר:

לעת זקנותו, כשנשל ממנו כח הראות לגמרי רחמנא ליצלו, הבחין פעם גיסו הרב רבי אלתר טעפליקער ז"ל פשטה ר' אברהם פביתא, איך שר אברהם יושב וממלמל, וכשהטה אנון שמע איך שגורם בעל פה משניות מקורות. רצה לעקב אחריו לקח הוא ספר משניות, ונלה שחזור הוא במקום מינה במילה מדברי המשנה והרע"ב...

(מבוא לביאור הליקוטים, מהדורת תורת הצנח)

ד. המשך דבריו: "אבל רוב פעמים מה שהיה נוהג מורי ז"ל הוא לומר ד' פרקים הראשונים ממסכת שבת בלילה, וד' הב' בשחרית וד' פרקים הג' במנחה, ויכין אל ד' אותיות הו"ה או אל ד' אותיות אדנ", ואינו זוכר איך שמעתי בזה ממורי ז"ל או אם הם בהו"ה או באדנ". ולפעמים כשהיה מורי ז"ל טרוך בעסק התורה על השולחן עם בני אדם, לא היה קורא רק פרק אחד בכל סעודה."

וימספד ותרבה אנחתה וצעקתה, עד אשר נתקבצו ההמון והאמר להם: ספרו לחסיד הגה וקברוהו וכברו את ארוננו ותזפו לחיי העולם הבא, שזה כפרני כל ימיו ולא הייתי עוזבה ולא שכוחה. מיד נתקבצו כל הגושים וישבו עמה ועשו עליו מספד גדול ועצום, והאנשים התעסקו בתכריכיו וכל צרכי קבורתו וקברו אותו בכבוד גדול. ואותה אשה בוכה וצועקת. אמרו לה: מה שמך? אמרה להם: הגיגה שמי. כיון שנקבר אותו חסיד נעלמה אותה האשה מן העין. מיד ידעו שמסכת הגיגה היתה, שגראית להם בעצרת אשה וכאה בשעת פטירתו לספוד לו ולקבורו בכבוד, על שהיה שונה אותה תמיד ושוקד ללמוד בה.

(מנורת המאור, אות ריג)

ועתה בני חביבי, חזק ואמץ, ושמה נפשך בכל מה דאפשר, וחסך ואכל, חטף ואכל אכילה ושתיה ומלבושים של תורה ותפלה ומצוות, וזכר היטב מה שאמר רבנו ז"ל: **אשרי מי שאוכל במה פרוקים משניות**, ושונה במה קפיטליך תהלים, ומתלבש בכמה מצוות. כי חזן מזה הפל הקבל, ומה יתרון לאדם בכל עמלו. ואם כי הוא דבר ידוע לכל, צריכין לחזור זאת בכל יום, ולשמור הזכרון היטב לזכר בעלמא דאתי בכל יום בכלל ובפרט, ואל יהיו בעיניך פישנים אלא פחדשים.

(עלים לתרופה, מכתב מיום ב' חוקת תקצ"ו) ■

ועל תלמידו רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל גילו בסוף ימיו כי הוא בקי בכל ששה סדרי משנה עם הרע"ב! כשבקיא אותו זו באה כמובן מרוב התמדה ושיונו, וכאשר סיפר בעצמו:

ספר פעם איך זכה להיות בקי כל כך במשניות, כי בעת הרדיפות שהיו אחריו היה אסור לו לדור במוסקבא, ודר ברחוק ממוסקבא באיזה כפר, והיה צריך מפאת עבודתו לנסע מדי יום הלך וחזר שלקח לו משה ששה שעות, וכל הזמן עסק בלמוד משניות, כי את למוד המשניות לא אסרו השלטונות. וגמר כך עשרות עשרות פעמים את המשניות עד שזכרם בעל פה עם לשון הרע"ב ממש, כידוע וכמפורסם.

(שיש"ק ה, שפה)

למותר לציין שגם מי שאין בכוחו לידע כל ששה סדרי משנה בעל פה, ישיכל להיטיב ולשנן עוד משנה ועוד פרק, עד אשר תתקבץ בידו מסכת שלימה שתהיה שגורה בפיו, לטוב לו בזה ובבא"י.

ובשלומד כל המסכתא, נעשה מטרוניתא, וההלכות הן עלמין דיילה.

(ליקוטי מוהר"ן, עז)

וכל מאן הזכה להלכה חד ירית עלמא חד, כל שפן מאן דוכי למסכתא חדא, או לתרין, או לשתיין, דאתמר בהון "ששים המה מלכות", דכל מסכתא מטרוניתא איהי בגרמה, זכאה איהו מאן דירית לה בהאי עלמא.

(תיקוני זוהר, דף יד ע"ב)

וכבר ידוע המעשה הנורא:

מעשה בתסיד אחד שהיה מתנחד במקום אחד והיה לומד בו במסכת הגיגה, והיה מהפך בה ומהדרה במה פעמים, עד שלמד אותה היטב והיתה שגורה בפיו. ולא היה יודע מסכתא אחרת מן התלמוד, והיה שונה בה כל ימיו. כיון שנפטר מן העולם, היה בביתו לבדו ולא היה שום אדם יודע פטירתו. באה דמות אשה אחת ועמדה לפניו והרימה קולה בכי

טו. ויוכל לבחור לו בתחילה מסכתות מסוגלות, כגון מסכת ידים, שהיא מסכת קטנה, ומסוגלת לביטול מחשבות רעות. או מסכת אהלות, שיש בה ח"י פרקים, ומסוגלת להמתקת הדין. וכן הלאה.

עַל

עַל יְדֵי גְרוֹת הַמְנוּחָה קִבְּעוּ שְׁמוֹנֶת יָמֵי חֲנֻכָּה אֵלֶיךָ. וְעָשׂוּ לָנוּ יוֹם טוֹב חֲדָשׁ וְהַמְשִׁיכּוֹ אֹרֶךְ וְתִקְוִין נוֹרָא כָּזֶה בְּעוֹלָם שְׁעַל יְדֵי יָמֵי חֲנֻכָּה הַקְּדוּשִׁים יִהְיֶה לָנוּ כַּח תְּמִיד לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵינוּ הַדֶּרֶךְ הַקְּדוּשׁ הַזֶּה שֶׁל תּוֹדָה וְהוֹדָאָה. שֶׁבְּכָל הַצְּרוֹת שְׁאַנּוּ סוּבְלִים בְּגִלוֹת הָאָרֶץ הַזֶּה בְּכָלֹל וּבְבִרְטָה. נוֹכַח לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמָנוּ עַל-יְדֵי שְׁנֵזְכֵר נִפְלְאוֹתֵינוּ עַד הַנֶּה וְנוֹדָה וְנִשְׁבַּח אוֹתוֹ תְּמִיד

כִּי בְּאַמֶּת כַּמָּה וְכַמָּה הִתְחִילוּ וְנִפְלוּ וַיֵּשׁ שְׁהֲאָרִיכוּ בְּעַבְדוֹתֵם יָמִים וְשָׁנִים אֲבָל אַחַר כֵּן לֹא יָכְלוּ לְסַבֵּל מְרִירוֹת הַכְּבֻדוֹת שֶׁל הַבַּעַל דְּבַר וְנִפְלוּ כָּל אַחַד כָּמוֹ שְׁנִפְלוּ רַחֲמָנָא לְצִלּוֹ. אֲבָל מִי שְׁחַפֵּץ בְּאַמֶּת לְאַמְתּוֹ לְחוּס עַל חַיּוֹ עֵקֶר קִיּוּמוֹ עַל יְדֵי בְּחִינָה. שֶׁבְּכָל מָה שְׁעוֹבֵר עָלָיו יִהְיֶה אֵיךְ שִׁיְהִי אִפְלוּ אִם רוֹאֵה שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ

הַחֲזִיב מְאֹד בְּמַעֲשָׂיו שְׁאִינֵם טוֹבִים וְכוּ'. אֵף עַל פִּי כֵן אֵין אָדָם אִפְלוּ הַגְּרוּעַ שֶׁבְּגְרוּעִים שְׁאִין הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹמֵל עִמּוֹ חֲסָדִים נִפְלְאִים בְּכָל יוֹם

לִיקוּטֵי הַלְכוֹת כְּלָאֵי בַהֲמָה ד'

סופר 'אבקשה' מגיש בפניכם טעימה מיוחדת
מההתקבצות בשבת חנוכה החל מהזמנים בהם התאספו
החסידית בחצרו של אור האורות בעיירות האוקראיניות
ועד להתאספויות הקדושות בצל התלמיד הגדול ששאב
והפיץ את שמן הדעת בליבות הצאן הרך // **חשקו חזק**
שיהיה פה על שבת חנוכה

צבי שרייבר

מצא
שבת
חנוכה!?

חלק א' - הקיבוצים בצל אור האורות

שורות הבאות נטייל בינות לסיפורי הדברים של ימי הקיבוץ הקדושים של שבת חנוכה בצל הנחל נובע, הן בשבתות חנוכה בימי חיי רבינו ז"ל, והן בשבתות חנוכה בהם התקבצו אנ"ש במחיצת מוהרנ"ת לאחר הסתלקותו של רבינו. כך נוכל לעורר מחדש כיסופינו ורצוננו לראות את מלכנו, לשמוע תורה מפיו, ולחדש נעורינו לעסוק מחדש בתורות שגילה בזמנים אלו, כדי לקבל מעט או הרבה כל אחד כפי דרגתו אור זיו פניו שכלו ונשמתו אשר טמן וגנו בין שורות ודפי ספרו הקדוש.

בספרי דברי ימי חיי רבינו, כפי שתוארו בקולמוסו של התלמיד הנצחי, מתוארים ימי שבתות חנוכה, משנת תקס"ג שהייתה כשלוש חדשים לאחר התקרבות מוהרנ"ת, ומאז, מעלין בקודש מידי שנה בשנה, עד שנת תק"ע היא שנתו האחרונה של רבינו הקדוש עלי אדמות. בכל אחת מהשנים נאספו ונקבצו בני בינה, כדי לשמוע וללמוד תורה מפיו הקדוש. רבינו התחיל באמירת המאמר בעת רעוא דרעיון, כשהמעמד נמשך לפעמים שעה ארוכה אל תוך ליל מוצאי שבת חנוכה, למעט שנת שהייתו של רבינו ז"ל בעיר למברג, הלא היא שנת תקס"ח, בה לא התקיים הקיבוץ. כך או כך לא נוכל להאריך על פני אורך היריעה האחת, ועל כן נסתפק במועט, להביט מבעד לחלון על שמונת הנרות - שמונת שבתות השנים ההם, לראותם בלבד ולהודות ולהלל להשי"ת על האורות והתורות שנתגלו בהם, ועל השאתם והארתם לדורות.

איני יודע מהיכן קיבלתי כח... - שנת תקס"ג

שנת תקס"ג היתה כאמור השנה הראשונה להתקרבות מוהרנ"ת, את המניעות לנסיעתו לרבינו הוא מתאר בזה הלשון: "ועוצם ריבוי המניעות והיסורים שהיה לי באותה השנה שהיא שנת תקס"ג אי אפשר לשער, כי כולם היו מתנגדים עלי... ועדיין איני יודע מהיכן קיבלתי

כח לעמוד נגד מניעות כאלו. ואף על פי כן עזרני השם יתברך, והייתי בחורף הזה כמה פעמים אצל רבינו ז"ל וקודם חנוכה ישבתי אצלו בערך שלושה שבועות, עד אחר שבת חנוכה."

"באותה העת", מספר מוהרנ"ת בחיי מוהר"ן. "הפיל רבינו והשפיל רשע אחד מפורסם שהיה בנעמרו, שהיה לאנשי שלומנו יסורים ממנו, וסיפרו לפניו ז"ל. ובשבת חנוכה אמר רבינו את התורה: 'ראיתי מנורת זהב, בסימן ח' שבספר ליקוטי מוהר"ן, ושם מדבר איך להפיל ולהשפיל הרשעים עי"ש, ואכן, אחר שאמר התורה הנ"ל בשבת חנוכה, היה להרשע הנ"ל מפלה גדולה."

לאחר אמירת התורה רקד רבינו ז"ל הרבה מאוד, והסיבה לכך מופיעה בדברי מוהרנ"ת בהמשך סיפור ימי אותו שנה, וכך כותב בחיי מוהר"ן: "לא היה שכיח שיעשה ריקודין כי אם בעיתים רחוקות מאד, אך באותה השנה היה מרקד כמה פעמים.. בשבת חנוכה אחר אמירת

התורה המתחלת 'ראיתי מנורת זהב' בלקוטי א' סימן ה, וזה היה מחמת שבאותו השנה נשמעו הגזרות שקורין פונקטין, שהיו רוצים אז לגזור על ישראל חס ושלום, ומחמת זה רקד כמה פעמים כי על ידי ריקודין - ממתיקין הדינים ומבטלין הגזרות.

ואחר כך אמר אז רבינו לאנ"ש דברי הלצה לקראת נסיעתם לשוב לביתם, וכך ענה ואמר: "כשתיסעו וישאלו אתכם מה פעלתם, תאמרו רוח" ומוסיף מוהרנ"ת ומבאר: "והאמת כן הוא, שפעלנו רוח חיים, שקבלנו ממנו להשלים כל החסרונות כמבואר בהתורה הנ"ל שנאמרה אז, עיין שם".

ויהי אחר הדברים האלה, כשעברה שבת חנוכה, ישב מוהרנ"ת אצל רבינו כעט לפני הסופר, וכתב בדיו על הנייר את התורה שזכה לשמוע, יחד עם כלל המתקבצים בשבת חנוכה הראשונה להתקרבותו. במשך ימי שהותו בצלו של רבינו, שמע וקיבל עוד ועוד שיחות קדושות, כאשר מספר בימי מוהרנ"ת על כלליות ימי שנתו הראשונה אצל

רבינו: "ושמעתי תורה הרבה ושיחות נפלאות מפיו הקדוש". את אחת השיחות ששמע אז, רשם לעצמו לזיכרון, ומופיעה בספר חיי מוהר"ן כשהתאריך מצוין לצידה, וזה לשונו: "שמעתי מפיו הקדוש בימי חנכה תקס"ג, ענה ואמר: אני אילן נאה ונפלא מאד עם ענפים נפלאים מאד ולמטה אני מונח בארץ ממש".

כשנסתלק צדיק קשה לומר תורה - שנת תקס"ד

לשנה האחרת היא שנת תקס"ד, קבעו ובאו שוב אנשי שלומינו להתקבץ אצלו בשבת חנוכה כמנהגם בקודש וכזיווי של רבינו, ואף מוהרנ"ת עמם. בעת רעוא דרעיון, דיבר בקודש - תורה קדושה ונפלאה, הלא היא התורה להמשיך שלום' המופיעה בליקוטי מוהר"ן סימן י"ד, ובאותה התורה הלביש השגתו הנוראה בכמה עניני סודות ורמזי מצוות נר חנוכה, ענין הדלקתם לאחר צאת הכוכבים, וסמוך לפתח, ושזמנם עד שתכלה רגל מן השוק, כמבואר כל זה בפנים התורה, עיין שם.

בימי החנוכה שבאותה שנה שרר אבל כבד בעולם החסידות בכלל, ובפרט בעיירות הסמוכים לקהילת קודש ליניץ, אשר לאחר שנות אור שנהנו מזיו אורו הקדוש של הצדיק ר' גדליה מליניץ ז"ל שהיה מתלמידי המגיד הגדול ממעזריטש זיע"א, ומקובל בשם רבינו ז"ל שקראו בכינוי נר המאיר, ובאמצע ימי חג אור הנרות כתבה אורו ועלתה בגני מרומים. הוא היה ידיד נאמן לרבינו הקדוש, ובעת ההתנגדות שהתעוררה אז, צידד לטובת רבינו, וגם שלח אגרות חיזוק ותמיכה ברבינו, באהבה רבה ובכבוד גדול, ועל כן בהסתלקותו הורגש האבל במיוחד אצל אנשי שלומינו. רבינו אמר אז: "עכשיו קשה לומר תורה, כי כשנסתלק צדיק - קשה לומר תורה. כי כל צדיק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה. כי כל צדיק וצדיק יש לו חלק בהתורה, וכשנסתלק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה. על כן קשה אז לומר תורה". אך אף על פי כן, בשבת חנוכה הקרובה אמר רבינו תורה כנ"ל, ולקראת סוף התורה נשא רבינו הק' את דבריו בסוד ההלכה 'אין מספידין בחנוכה', בכך רמז על הסתלקותו של הצדיק ר' גדליה ז"ל.

מאמר שבת חנוכה!?

"איך האב איצטער
גזאגט, וויא אזוי
מע צינד אן א
חנוכה ליכטעל"
- "עתה אמרתי,
כי צד מדליקין נר
חנוכה"

עתה אמרתי כיצד מדליקין - שנת תקס"ה

בשבת חנוכה של שנת תקס"ה, התקיים הקיבוץ כנהוג. קודם שבת, שמע מוהרנ"ת מפיו הקדוש את השיחה מענין הבריות של העולם, על כך שכל התמונות והצורות של כל בני אדם כולם נכללים בתיבת 'אדם', במעשה בראשית 'נעשה אדם' וכו', כך גם שאר הנבראים. וכך האריך בשיחה זו. בסעודה שלישית, גילה רבינו הקדוש לפני המתאספים בני היכלא דכסיפין, את התורה 'יהי מקץ - זכרון' הלא הוא סימן נ"ד שבליקוטי מוהר"ן, ובה רבינו מרבה לדבר על זיכרון בעלמא דאתי, ועל החיפוש והביקוש אחר נקודות טובות, שעל ידם זוכים לשוב לה' יתברך.

בתורה זו שנאמרה כאמור בשבת חנוכה, בעיצומם של ימי החורף ולילות הזהב, האריך רבינו גם במעלת העומדים לעבודת ה' בלילות, כהמשך לעבודת חיפוש הנקודות טובות וביורור הרוח טובה, ולאחר שאמר את התורה הזאת אמר בזה הלשון: "איך האב איצטער גזאגט, וויא אזוי מע צינד אן אחנוכה ליכטעל - אני אמרתי עתה, כיצד מדליקין נר חנוכה, בחינת: 'לאמשכא משה רבות קדשא ולאדלקא בוצינא', שמן משחת קדש שהוא הדעת כידוע". ולא ביאר יותר.

בתורה זו גם מבואר ענין בירור המדמה "ואשר על כן אין אדם דן גזרה שווה מעצמו, כי צריך בירור המדמה בשביל לחדש חידושי תורה", אחר כך פנה רבינו ואמר למקורביו, ובמיוחד כיון לתלמידו מוהרנ"ת: "כבר נתתי לכם כח המדמה כשר וטוב, ואתם רשאים לחדש בתורה..." לאחר אמירת התורה, הורה רבינו למוהרנ"ת להתחיל לחדש בתורה הלכה למעשה, ויעש ככל אשר ציווהו, עד יומו האחרון כתב וחידיש חידושי המבוררים ומשיבים נפש כל המסתכל בהם, הלא הם כתובים בשמונת כרכי ספרי ליקוטי הלכות.

באותה שנה נתגיירו רבים - שנת תקס"ו

בקיבוץ שבת חנוכה של שנת תקס"ו, בעת רעוא דרעוין גילה רבינו הקדוש לפני העם המתאספים את התורה הנפלאה 'יהי הם מריקים

שקיהם' שבליקוטי מוהר"ן סימן י"ז, בה מבואר שאי אפשר לזכות ליראה ואהבה כי אם על ידי הצדיק, והצדיק מגלה ההתפארות של השי"ת בעמו ישראל, וכמה גורם נחת רוח כל אחד מישראל אפילו רק על ידי נענוע הפאה שלו. בתורה זו גם מבואר סוד התקרבות הגרים לדת ישראל ע"י שרואים בספריהם היפך אמונתם, ושכל זה נעשה ע"י אויר הנח והזך שנעשה בעולם ע"י צדקה.

ואמנם כן, באותה השנה נתגיירו גרים הרבה מאוד בעולם, ומהם שסיפרו בפירוש שנתגיירו מחמת שמצאו בספריהם הפך אמונתם, וכאשר מציין מוהרנ"ת: "שפתאום אחר שבת חנוכה, אז נתגיייר פתאום כומר אחד מכפר. והוא היה אחר כך אצלו ז"ל וסיפר לפניו שמצא בדבריהם הפך אמונתם. וכן אשה אחת עם בניה נתגיירו אז, וסיפרה שבני משפחתה נתגיירו גם כן מחמת שמצאו מבואר בספריהם הפך אמונתם, גם מהגר צדק פאטאצקי שהיה בדורות הקודמים הסמוכים שהוא מפרסם מאוד, מספרים ממנו גם כן שנתגיייר מחמת שמצא בספריהם הפך אמונתם". מוהרנ"ת אף מוסיף ומעיד בכלי ראשון סיפור נוסף: "גם אנכי דיברתי עם גר אחד וסיפר לי שמצא בספריהם הפך אמונתם".

והתגברתי על כל המניעות ונסעתי - שנת תקס"ז

גם קיבוץ שבת חנוכה - שנת תקס"ז, התקיים כרצון קדשו של רבינו. בתקופה זו שהה מוהרנ"ת בעיר מאהלוב, ומשם, בשונה מנעמירוב, היה לו קשה מאוד לבוא לרבינו מחמת ריחוק מקום ועוד מניעות, וכך הוא מספר על עצמו בתקופה זו: "וכל אלו השתי שנים לא הייתי רגיל להיות לפני רבנו ז"ל כאשר בשנים הקודמים, מחמת שהייתי בריחוק מקום מאיתו ולא באתי אליו כי אם בזמנים הידועים לנו שהזהיר אותנו לבוא אליו, שהם ראש השנה ושבעות ושבת חנוכה, אבל מקודם כשהייתי בנעמירוב הייתי רגיל להיות אצלו".

בהמשך הדברים מתאר מוהרנ"ת בפרוטרוט את המניעות - מגבירות החשק - שהיו לו לנסיעת שבת חנוכה זו, תוך כדי שהוא מתאנח בקולמוסו בזה הלשון: "ואני הייתי עצור במאהלוב, ולא זכיתי לראות פני קדשו, והיו לי ייסורים עצומים מזה בלי שעור וכו' ומגודל צערי כתבתי

אור הרב יורד אל התלמידים

מוהרנ"ת בספרו הגדול (הלכות שבת ו) כותב בזה הלשון: "וכל האורות הגדולים שהם כלליות היחודיים שהם בחינת הדלקת הנר של מצוה שממשיכין בחנוכה ובשבת, כלם נמשכין מאור הצדיק הגדול שהוא אור כל האורות". ובהמשך דבריו, מפרט ואומר: "כי נר חנוכה מדליקין בחול שאז אין 'עלייה' ואז העולם בקטנות גדול, רק על ידי תוקף הניסים שהיה אז, תיקנו תיקון הזה, שנוכל להמשיך אור הצדיק למטה למטה. זהו בחינת מה שהצדיק נוסע והולך להעולם, דהיינו שהוא מכניע את עצמו ומוריד את עצמו באופן שיוכל להאיר בהם במקומם, אבל בשבת אז היא עליית כל העולמות כידוע, אז יכולים לעלות מחמת קדושת שבת ולקבל אור הצדיק במקומו וכו'". וממשיך לבאר הדבר באריכות. קיצור הדברים הנוגע לענייננו הוא: מן הראוי לנסוע לשבות אצל הצדיק, כדי לקבל עיקר אורו, אבל לאו כל אדם זוכה לזה, מחמת קטנותו וחלישותו, עד שלפעמים אינו יכול אפילו לזוז ממקומו באבר אחד, מרוב חלישות הדעת והמח, ומרוב התרחקותו, או אז הצדיק חושב מחשבות לקרבו, ונוסע ובא מרחוק אל מקומו אשר הוא שם, אף אם הוא מקום נמוך ככל שיהיה, והצדיק מרחם עליו ומרעיף עליו טללי תחיה להשיב את נפשו, ורק אז יוכל לנסוע ולבוא אל הצדיק במקומו ולקבל אורו הגדול. וכל זה מרומז בימי החנוכה והשבת שבתוכם, שבימי החול שבחנוכה, מאירים את אור הצדיק אצל כל אחד בבית, במקום נמוך למטה מעשרה טפחים, ואז יש בכוח כל אחד ואחד לבוא ולהתאסף אצל הצדיק - שבת דכולהו יומין, ביום השבת, ולקבל את אורו הגדול.

כידוע, אמירת התורה של רבינו בקביעות, היתה ששה פעמים בשנה - בזמנים מיוחדים. שלש פעמים בשנה היו אנ"ש מתאספים ובאים לשהות אצל רבינו, בהם: ראש השנה - כמובן, אז היה עיקר זמן הקיבוץ ובחשיבותו הפליג רבינו ביותר. בשבת חנוכה, ובשבועות. ואילו בשלושת הזמנים האחרים היה רבינו נוסע ושוהה אצל אנ"ש בעיירות הרחוקים, בשבת שירה ושבת נחמו, ועוד שבת אחת בחורף שע"פ רוב היתה בשבת שקלים, כפי הנראה ומובן מהתורות שנדפסו וגם מסיפורי הנסיעות שלו ושל מוהרנ"ת אחריו.

"וכשיביר פעם מענין עולם התוהו, סיים ואמר: אבל מי שהיה אצלי בשלושת הזמנים, דהיינו: ראש השנה ושבת חנוכה ושבועות, בוודאי ינצל מעולם התוהו" (כוכבי אור). למרות שלא נאמרו דברים מפורשים בסוד וטעם העניין מדוע נבחרו דווקא זמנים אלו, נראה שיש כמה רמזים בסוד שבתות אלו בזמנים הידועים דייקא, וכפי שיבואר ויתואר בע"ה.

שתי הדרכים שהזכרנו, לפעמים בנסיעת התלמידים לרבינו, ולפעמים בנסיעת רבינו לתלמידיו, הינם שתי מדרגות שונות ונצרכים כאחד, כמבואר בדברי רבינו בליקוטי מוהר"ן תנינא תורה ל"ח: לפעמים הצדיק נוסע על המדינה ומאיר להתלמידים, ולפעמים התלמידים באים אצלו. דברים אלו מבארים את כל ענין ימי החנוכה בעצמם וסוד מעלת ה"שבת חנוכה", שהוא זה שמשלים את אורם הגדול, כאשר נעתיק מדברי התלמיד הגדול, המבאר את הדברים על ענין זה להדיא.

אגרות לרבנו ז"ל מגודל היסורים והמניעות שיש לי".

והנה, החלו ממשמשים לבוא ימי החנוכה הקדושים, כאשר ממשיך לספר: "והנה נתעכבתי שם עד ימי החנוכה כנ"ל, ושבת חנוכה היה אצלנו מהזמנים הקבועים לבוא אליו כפי פקודתו, והתחלתי לכסוף ולהתגעגע לנסוע לברסלב על שבת חנוכה, אך רבו המניעות בלי שיעור. והתגברתי על כל המניעות ונסעתי לברסלב והשם יתברך עזרני כי בתחילה לא היה לי על הוצאות ולא עגלה, אבל הבא לטהר מסייעין לו, ומי שרוצה באמת בחשק חזק כראוי - נתבטלן המניעות וכו', ועזרני השם יתברך והזמין לי עגלה והוצאות הדרך ובאתי לרבנו ז"ל אור ליום שישי - ערב שבת קודש - ראש חודש טבת - שהוא מימי חנוכה וזכיתי לדבר מיד עם רבנו ז"ל".

כדרכו בקודש, גילה רבינו ז"ל בעת רעוא דרעון תורה נפלאה, 'מישראל דסכינא' המופיעה בספר ליקוטי מוהר"ן סימן ל', בה מבואר שככל שהחולה גדול ביותר - צריך רופא גדול יותר, וכך גם ברפואת הנפש, צריך לחפש אחר הצדיק הגדול ביותר שיכול להכניס השגות אלוקות אפילו באנשים קטנים במעלה, ולאחר שבת כתב מוהרנ"ת את כל התורה הזאת לפני רבינו כהרגלו.

בעת שהתחיל רבינו לומר תורה, פתח כדרכו בפסוק שעליו סובבת התורה הנאמרת, היה זה הפסוק מתחילת הפרשה - ויהי מקץ וגו', אבל בהמשך התורה לא גמר לגלות פירוש הפסוק, איך שייכת תורה זו לפסוק הנ"ל. ובמוצאי שבת אחר הבדלה אמר שאם היה רוצה לסיים התורה על פסוק הנ"ל, היה צריך לומר עוד תורה ארוכה כמו זו שאמר. ואחר כך אמר: "אני דומה עכשיו כמו מי שפוסקין עליו להכותו בארבע רוחות העיר" ולא הבינו דבריו כלל. אך מוהרנ"ת כותב שמצא רמז לזה בדברי רבינו שמרומז קצת בהתורה הנ"ל. כי מבאר שם שצריכין לחתוך המלכות שהיא

זמן נילה רבנו את סוד הדיקל

בחינת דל"ת מארבע מלכיות דסטרא אחרא, בחינת חתכו לארבעה. ואפשר רמו קצת בדבריו ז"ל לענין שצריך לסבול יסורים ארבע פעמים בשביל לחתוך הדל"ת הנ"ל מבין הארבע מלכיות.

רק מעט דמעט מתנוצץ לי - שנת תקס"ח

בשבת חנוכה של שנת תקס"ח לא התקיים קיבוץ אצל רבינו בברסלב, כאמור שהיה אז רבינו בעיר למברג, ואין איתנו יודע עד מה בסודות נסיעותיו הקדושות בכלל ובפרט בנסיעה קדושה זו, אשר תיקן בה הרבה בכל פסיעה ופסיעה כמבואר מעט בחיי מוהר"ן ובימי מוהרנ"ת, שהיה לנסיעה זו שייכות גדולה לענין מאמר 'אזמרה לאלקי בעודי' שגילה בשמיני עצרת הסמוך לנסיעתו, וכמו שכותב מוהרנ"ת: "ועדין איני יודע מה שייכות יש לזה לנסיעתו ללמברג, רק מעט דמעט מתנוצץ לי איזה רמו בעלמא מזה". כיון שהקיבוץ בשנה זו לא התקיים כמתכונתו, גם התורה שהיינו אמורים לקבל מרבינו ז"ל בשבת חנוכה, לא נאמרה. וכך כותב מוהרנ"ת: "והנה רבנו ז"ל נסע לדרכו ללמברג, ונתעכב שם כל החורף, ולא חזר לביתו עד אמצע הקיץ, וכל מה שעבר עליו שם, אין מי שיוודע לספר מזה, כי לא זכיתי להיות אצלו אפילו פעם אחת בלמברג, ואני הייתי כל אותו העת במאהלוב, ובעונותינו הרבים איבדנו בשנה הזאת התורות של שבת חנוכה ושבעות.

שעשוע עולם הבא - שנת תקס"ט

בשנה הבאה היא שנת תקס"ט בהתאסף יחד תלמידיו ואנשיו של רבינו ז"ל לשבות בצלו בשבת חנוכה, גילה לפניהם את התורה הידועה בשם 'מי חנוכה' שבליקוטי מוהר"ן תנינא סימן ב', בה מאריך על ענין התורה

וההודאה שעל ידה סמוכים וקרובים אליו יתברך, ואשר על כן קורבן תודה לא יתבטל לעתיד לבוא. מוהרנ"ת מציין שאמירת תורה זו לאחר שבא מנסיעתו הנ"ל מכוונת, וז"ל: "זאת התורה אמר ב'שבת חנוכה' ובאותה שנה בא מלמברג, ולפי עניות דעתי המשיך בזה בחינת תיקון קרבן תודה שהיה צריך להביא על שחזר משם בשלום לביתו".

יש אומרים, שבעת אמירת תורה זו, שנאמרה בשבת חנוכה תקס"ט כאמור, היה אז אבי רבנו, ה"ה הרב רבי שמחה, אצלו, ושם בתורה הזכיר רבינו מענין שמחה, ומענין בן, ומענין הכתוב זה ינח'מינו ממעשנו וכו' שרמז בזה על עצמו.

את התורה הזאת הלביש רבינו גם על פסוק "ויהי מקץ" שבתחילת הפרשה של שבת חנוכה, אלא שבשעת אמירת התורה, בעת סעודה שלישית, לא סיים רבינו את הקטע הזה, ורק לאחר שבת כשהגיע אחד שהתעכב ולא הצליח להגיע לשבת חנוכה, אז סיים רבינו לפניו את התורה, וכדברי מוהרנ"ת בחיי מוהר"ן, וז"ל: "מה שנאמר שם בסוף על פסוק "ויהי מקץ" על פי מאמר רז"ל על בר בי רב דחד יומא. זה נתגלגל על ידי איש אחד מבני הנעורים שנסע אליו על שבת חנוכה מברסלב ונתעכב בנעמרוב ואחר שבת בא לכאן, והיה מענינו, כי זה האיש היה ממש בר בי רב דחד יומא, וראינו נפלאות ה' שעל ידו דיקא נאמרו דברים אלו, שיש להם שיכות אליו. כי התגלות התורה היא כפי הנפשות שנמצא אז לפניו, ואז ראיתי איך כל

דבור ודבור יוצא במשקל כפי הנפשות וכסופין וכו". בנוסף, לביל שבת ציווה רבינו לזמר "שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו". וזמרו לפניו זה המזמור לביל שבת כמה פעמים אין מספר. וגם פעם אחת בהיותו יושב בעיר מעדוועדיווקע היה מזמור גם כן המזמור "לולי ה'" כמה פעמים, ואחר כך הפך פניו אל העולם ואמר עדין אין אתם נחשבים מאנשים שלי, כי יהיה עת שכל העולם כולו יעמדו עלי ויחלקו כולם עלי, ואז מי שיתחזק ויהיה נשאר אצלי, זה יהיה נחשב מהאנשים שלי באמת. ומסיים מוהרנ"ת בקשר לדברים אלו: "אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, כי רבים קמו עליו ועלינו ולולי ה' שהיה לנו וכו".

ואכן, לימים מצאנו את מוהרנ"ת במכתביו מזכיר פעמים רבות את לשון המזמור הזה על ענין שמחתו בהתקרבותו לרבינו, ושזכה לבלי לחלוק עליו, כמו למשל המכתב שכתב בעוצם ימי החנוכה של שנת תר"ד, כשהוא מתייחס אל התורה הזאת, וכך הוא כותב: "וכפי מה שהאדם עוסק בה בחייו להודות ולהלל לשמו יתברך תמיד, כן יזכה לעולם הבא לעסוק בזה, בהודאה והלל, שזה עיקר שעשוע עולם הבא, ומכל שכן בימי חנוכה שנקבעו רק על זה להודות ולהלל לשמך הגדול, שהוא בחינת שעשוע עולם הבא. כמו שגילה לנו אדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק וקדוש לברכה נוראות קדושת חנוכה, כמו שכתוב בסימן ב' בליקוטי תנינא, ובפרט שבכל שנה בוודאי נעשים כמה ניסים וישועות ונפלאות. כמה שיודעים מהם. והרבה ניסים שנעשים באתכס"א. כי אין בעל הנס מכיר בניסו... וכן עוד כמה ישועות ונפלאות שעשה השם יתברך עמנו בכלל. ובפרט שזכינו להוציא הספר וכו', שגם אתה תוכל להבין מרחוק כמה גדול הישועה והנס הנפלא והנורא הזה שבעצם גלותנו מכל הצדדים שאין בעולם נרדפים כמונו, נבזים

מצאנו שבת חנוכה!?

"וכפי מה שהאדם עוסק בה בחייו להודות ולהלל לשמו יתברך תמיד, כן יזכה לעולם הבא לעסוק בזה, בהודאה והלל, שזה עיקר שעשוע עולם הבא..."

בשנת תשנ"ג - תש"ה לומר תורה. אוהל של הצדיק ר' גדליה מליץ

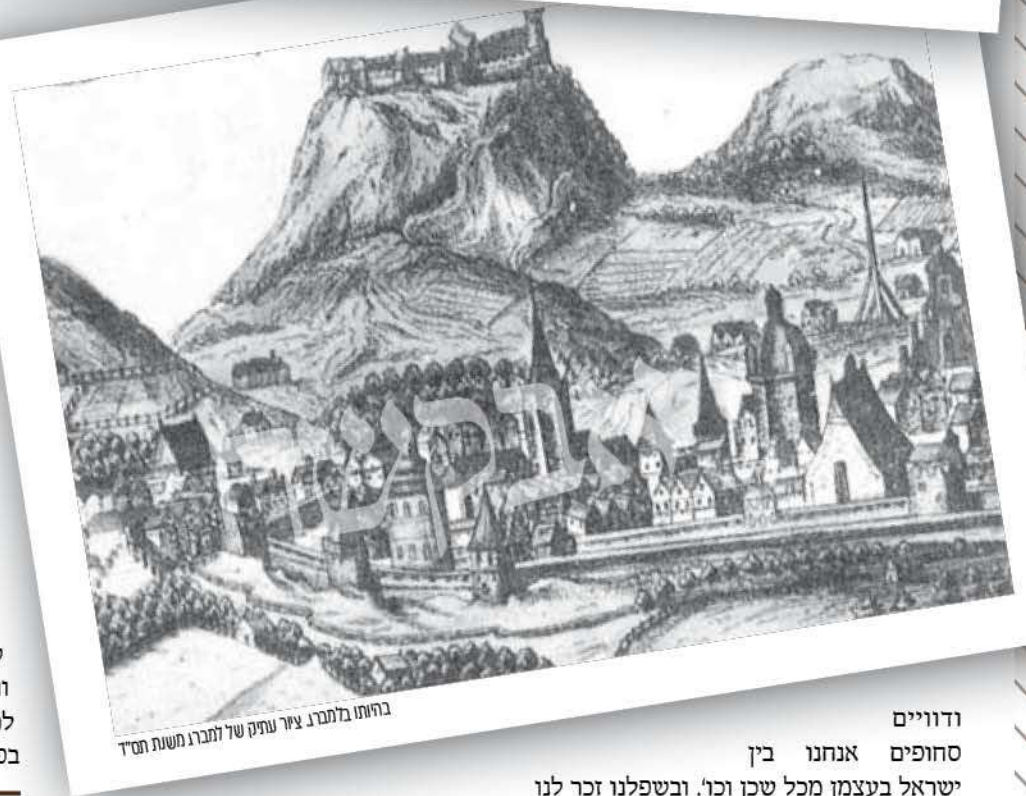
ותלמיד, על דרי מעלה ודרי מטה, ושכל אחד כפי הסלח נא שממשך ביום הכיפורים כן יש לו בחינת חנוכה, וכן גם מבואר ענין יהושע שהוא בחינת התלמיד של משה כי סמך משה את ידיו עליו, והבינו אנ"ש אז שרבינו מתכוון להסמיך את מוהרנ"ת.

בסוף התורה מופיע קטע המתחיל "וזה בחינת קבורת משה", שעליה אמר רבינו שהוא דיבר זאת לפני "אנשי שלש סעודות" אחרים - שלש סעודות: **ניקנס וואס עסן נישט קיין קויליטש**, היינו 'אנשי סעודה שלישית שאינם אוכלים חלה, ומובן מדבריו שבשעה שאמר את זאת התורה עמדו שם מי שעמדו, ואמר לפניו גם כן מענין התורה שאמר לפני התלמידים. אולם מציין מוהרנ"ת: "אבל בודאי אותה התורה שאמר לפניו הוא גבוה יותר הרבה, ומעט דמעט מאותן הדברים - אמר לפניו ברמז בעלמא ולא באר אותם כלל".

רבינו גם אמר אז בחנוכה את השיחה [שיחות הר"ן סימן ל"ב] המדברת הרבה מחיזוק אמונה, ושעל ידי אמונה יכולין לבוא לבחינת רצון שהוא למעלה אפילו מבחינת חכמה וכו' כמבואר שם שכל זה מקושר לענין התורה שגילה בשבת, וכן גם אז נאמר השיחה מ' שבשיחות הר"ן מעניין גלגל החזור שקורין דריידיל (סביבון), ומענין חנוכת הבית המקדש ששם היו בחינת עליונים למטה ותחתונים למעלה וכו' וכל זאת שייך למאמר כי מרחמם ינהגם הנ"ל כמבואר בפנים התורה ע"ש.

הייתי עשור במחיצת העיר מוילנא שדולסקי (פנים) בימים ההם

בהיותו בלחברג ציר עתיק של לתברג משנת תס"ד

ודוויים

סחופים אנחנו בין

ישראל בעצמן מכל שכן וכו'. ובשפלנו זכר לנו כי לעולם חסדו. לולא ה' שהיה לנו וכו', לולא ה' שהיה לנו שהוא חידוש נפלא שניצלנו מבין שניהם, שהיו רוצים לבלענו חיים חס ושלוים. ברוך ה' שלא נתננו טרף לשניהם."

חלק ב' - הקיבוצים בצל מוהרנ"ת

כל אלה בהיות רבינו הקדוש חי עלי אדמות, דורו ראו ושמוחו, וכאשר מוהרנ"ת בעצמו כותב על אותו השבת חנוכה האחרון, לאחר שמאריך לספר את פרטי סדר התגלגלות אמירת המאמר 'כי מרחמם ינהגם', ומסיים בה הכי: "אשרי השעה והרגע שזכינו לשמע זאת מפיו הקדוש בעצמו. אלמלא לא אתינא לעלמא אלא לשמע דא דיינו. וכן על כל דבור ודבור ששמעתי מפיו הקדוש, במה אקדם ה', כעל כל אשר גמלנו, מה אשיב לה כל תגמולהי עלי".

אבל גם לאחר ששקעה החמה, אורו המשיך וממשיך לזרוח, וכאשר נראה ונתבונן להלן בדברי ימי התקבצות אנשי שלומינו בשבת חנוכה אצל מוהרנ"ת לאחר הסתלקות רבינו הקדוש, לא רק שהאור

תורה לאנשי שלש סעודות אחרים - שנת תק"ע

בשבת חנוכה האחרון של חיי רבינו ז"ל, בשנת תק"ע, התקיים הקיבוץ כמידי שנה וביתר שאת. בעת רעוא דרעוין של שבת חנוכה זו, דיבר רבינו תורה ארוכה במשך מספר שעות אל תוך הלילה, אז גילה את התורה הגדולה והידועה: 'כי מרחמם ינהגם', המופיעה בליקוטי מוהר"ן תנינא תורה ז', בה מדבר רבינו יסודות עצומים במעלת הצדיק והנהגתו את הדור ברחמנות להוציאם מעוונות, בענין השגת בן

המשיך לזרוח, אף גם התעצם ומאיר שבעתיים ויותר ויותר, וכך כותב התלמיד הגדול כירח יכון עולם, בספרו הגדול והקדוש (הלכות נזיקין ה): **"הדלקת נר חנוכה משתשקע החמה, זה רמז שעיקר המשכת אור התורה שהוא אור העצות, הוא ביותר לאחר הסתלקות הצדיק האמת שהוא הרבי האמת.** כי אז אחר הסתלקותו הוא בחינת שקיעת החמה, ואז דיקא צריכין להתגבר מאוד מאוד לעסוק ולעיין היטב בחידושי תורתו הקדושה, שהם כולם עצות נוראות והתעוררות נפלא להתקרב אליו יתברך, **ולילך על ידיו ועל רגליו להתקרב להחברים להשרידים אשר ה' קורא** שזה בחינת הישיבה הקדושה. כי מבואר במדרש [תנחומא פרשת בהעלותך] שהצדיקים נקראים בעלי אספות. מחמת שעיקר יגיעתם בתורה הוא אחר שנאסף הצדיק".

ואכן, כך ראינו בעינינו, כיצד בעלי אספות נאספו והמשיכו להתאסף יחד לאחר שנאסף הצדיק, אסיפה המטרתם בכל עת מצוא, בעת שהיו הולכים על ידיהם ועל רגליהם להתקרב לחברי הישיבה הקדושה, הלא המה תלמידי הצדיק ואנשי מעשהו, אשר כבר הודיע והבטיח בחיים חיותו: **"תראו להתקבץ יחד ולהתפלל יחד, כי אם תתפללו בכונה אולי תוכלו להמשיך אותי לכאן עוד הפעם"**. וכאשר כתב תלמידו פי שנים ברוחו: **"אשר אמיתו וקדושתו של אדוננו מורנו ורבנו הנורא והנשגב ז"ל, חופף עלינו כל היום, בפרט בעת הקיבוץ הקדוש שלנו"**, ובכך נחקה בלבם של קהל המתקבצים, אמונת המשכת אורו של רבינו - עמו במחיצתו - בכל זמן זמנים טובא, וביותר בזמן הקיבוץ הגדול בימי ראש השנה הקדושים, שלאחר שקיעת אור שמשו ז"ל, שאז הכריז מוהרנ"ת "דער רבי איז דא", ואיתו עמו כל השבעה רועים.

בשבתות חנוכה אלו קרא ושנה מוהרנ"ת לפני הקהל את דברי הרב והשגותיו הקדושות אשר גילה והמשיך בחיים חיותו, והוסיף לדרוש ולחדש בהם דברים אשר היו למשיב נפש כל שומעיהם, וכאשר הוא בעצמו מציין לפעמים במכתביו שנכתבו בימים הסמוכים לאחר ימי החנוכה, ומעניין לעניין מצאנו שיחת קודש שנאמרה מפי רבינו הקדוש, באחת השנים

בשבת חנוכה, ומופיעה בשיחות שאחר סיפורי מעשיות, וז"ל: **"עוד מה שסיפר בשבת חנוכה ונשכח.** מנן מלך שנתרחק מאביו וכו'. והיה מתגעגע מאד מאד וכו'. והגיע לו כתב מאביו, והיה משתעשע בו מאד מאד. והיה מתגעגע עדיין מאד. והיה מתגעגע על כל פנים שיושיט לו יד. ואם היה מושיט לו יד, היה מחבקה ומנשקה. **אחר כך ישב עצמו: הלא זה הכתב הוא כתב יד המלך בעצמו,** ואם כן הוא יד המלך וכו' וכו', ומובן מזה רמז מפורש על המשך הארת אורו לאחר שקיעת החמה ע"י לימוד בספריו הקדושים".

בצורה זו מסר והנחיל מוהרנ"ת את אמונת השארת רבינו בתלמידיו המתקבצים בכל עת ובפרט בזמן קהילה וקיבוץ, כאשר כותב באחת ההלכות, בה מאריך ומרחיב בעניין חנוכה (נזיקין ה): **"וזהו הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד.** זה בחינת שבח מעלת הישיבות הקדושות שעוסקים בתורה שהם נקראים אחים ורעים באמת, וזהו כשמן הטוב על הראש. בחינת שמן משחת קדש, וזהו, כי שם ציווה ה' את הברכה חיים עד העולם, היינו שיהיה נמשך החיים אמתיים שהוא קיום התורה עד העולם כי לא יהיה נפסק לעולם זה הטל והשמן **על ידי גודל קדושת הישיבות הקדושות של הצדיקי אמת אשר עליהם נאמר: הנה מה טוב ומה**

נעים שבת אחים גם יחד. עיין שם עוד".

ואכן, באחת השנים (שנת תקצ"ח) בעת הקיבוץ של אנשי שלומינו יחד עם מוהרנ"ת בחג השבועות, הולחן ניגון חדש על תיבות הפסוק הזה 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד', כשמוהרנ"ת מודיע זאת בהתרגשות במכתב שכתב לאחר החג, וזה לשונו: **"וגם תקבל השיר שנחתדש עתה ביום טוב קדוש לנגן: 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד'.** והוא אצלי נפלאות חסדיו יתברך. ותהילה לאל גם זה נכלל בתורתו הקדושה, כאשר תשמע ממוסר כתב זה, ואני מחיה את עצמי מאוד בזה. הנה מה טוב ומה נעים וכו', וניגון זה ידוע ומושר בפי החסידים עד היום הזה.

ועתה, נסורה נא ונראה את המראה הגדול - שבת חנוכה בצל התלמיד הקדוש, נקדים להדגיש שלא נוכל לתאר את כולם, כי בעוד שבשבתות של רבינו היה מוהרנ"ת כותב ומתאר כל תנועה ותנועה, ובכך נשמר ונחקק לדורות כל אשר נעשה ונשמע משנה לשנה באופן מסודר ומדוקדק, הרי שאצל מוהרנ"ת לא נוכל ללמוד בביור ובפירוש כי אם מכלל הדברים, מבין בתרי כתביו ומכתביו, אף על פי כן מבין כולם עולה ונפתח פתח ושער לראות ולהבין כי אור קדושתו חופף עלינו בכל זמן ובפרט בעת זמני קיבוץ הקדוש שלנו.

מצאנו שבת חנוכה!?

ידידי רבי אבא בן רבי שמואל כתב אלי שחשקו חזק שיהיה פה על שבת חנוכה. על כן אם מעלתו חפץ להתחיל לחדש ימיו לטובה כאשר רמז לי כמה פעמים - ראוי שיתודעו ויבואו לפה בשלום

אם מעלתו חפץ להתחיל לחדש ימיו לטובה

בשנים כתיקונן וכסדרן, התקיים הקיבוץ אצל מוהרנ"ת בברסלב מידי שנה בשנה, כפי הנראה מהמכתבים אותם הוא שלח לבנו ותלמידיו, בהם מעוררם ומחזקם ומזרזם לבוא להתוועד יחד בשבת חנוכה, כמו למשל במכתב שכותב לבנו ר' יצחק: **"הנה ידידי רבי אבא בן רבי שמואל כתב אלי שחשקו חזק שיהיה פה על שבת חנוכה. על כן אם מעלתו חפץ להתחיל לחדש ימיו לטובה כאשר רמז לי כמה פעמים - ראוי שיתודעו ויבואו לפה בשלום,** אולי יהיה ה' איתנו שנוכה לדבר דברי אלוקים חיים הנובעים מהנחל נובע וכו'". כמו כן, הוא מיעץ לבנו באחד המכתבים שידבר עם נכד רבינו ז"ל: **"ותחזקו שיהיה פה על כל פנים בחנוכה הבא עלינו לטובה"**. ובמכתב אחר לקראת שבת חנוכה שנת תר"א: **"הנה ימי חנוכה הקדושים ממשמשים לבוא ולה' התקווה שנוכה להתוועד יחד** ופנים אל פנים נדבר, השם יתברך יזכנו לקדשת חנוכה, להמשיך הדיבור הקדוש עלינו ועל דורותינו ועל כל דורות וכו'".

וכך הוא כותב לבנו במכתב לקראת ימי חנוכה בשנת תקצ"ד: **"ואם ירצה השם, בקרוב נתוועד יחד בימי החנוכה הקדושים** הבאים עלינו לטובה", ובמכתב הבא הוא כותב ומספר במה הוא טרוד, ובאיה עניינים - שרעפיו אחוזים בימים אלו: **"ימי החנוכה הקדושים ממשמשין ובאין לשלום. ואני צריך להכין שמן משחת קדש שהוא הדעת הקדוש על חנוכה הקדוש בשביל רבים"**. ועוד הוא כותב כזאת במכתב שאחריו, כשהוא מספר על האורחים שהגיעו לשבת חנוכה: **"השם יתברך יעזרנו להספיקם, והעיקר להספיקם צרכי נפשם אשר בשביל זה באו לכאן"**. כך אנו למדים גם ממכתבי החיזוק בהם חיוק את בנו ושומעי לקחו ומעוררם לשמוח במה שזכו להיות על שבת חנוכה, כגון זו: **"לעת עתה**

כל כך כל כך, ובודאי הכל לטובה וסוף כל סוף יגמור השם יתברך, וגם עתה הוא גומר תמיד כרצונו. אך מי יודע דרכי חסדו ונפלאותיו בכל עת“.

בקיבוץ שבת חנוכה שנת **תקצ"ה**, בעיצומה של המחלוקת הגדולה שהתעוררה אז על מוהרנ"ת, התחוללה סופה וסערה. המתנגדים הצליחו לשכנע את ראש העיר בעלילותיהם על חסידי ברסלב בכלל ועל מוהרנ"ת בפרט, והציעו לפניו להמתין לשבת חנוכה עד אשר ייאספו אליו כל העדרים משאר הערים, ואז לפשוט עליהם במרוכז. וכן היה בעת רעוא דרעוין, בשבת חנוכה לפנות ערב, זמן אמירת תורתו בסעודה שלישית, מצאו עצמם כלל חסידי ברסלב מוקפים באנשי חיל, באופן שלא היה יכולת להימלט משם אפילו איש אחד, ולקחו איתם שבויים רבים לבית הסוהר, והרבה מכתבי מוהרנ"ת היקרים מפזו ומפנינים החרימו.

ובמוצאי שבת קודש כשהלכו אנשי החיל מבית מוהרנ"ת, נכנסו אנ"ש אליו, ומצאו אותו יושב בדבקות נפלאה להשם יתברך, וחזר לעצמו כמה פעמים את המשנה: **הילודים למות, והמתים להחיות, לידע ולהודיע שהוא וכו'**. והירבה לחזור על המשנה הזאת בהרגשה עצומה כמה פעמים בהתלהבות גדול מאד. לאחר שבת הוכרח מוהרנ"ת להימלט, וברח מברסלב לאומן ומשם לטשעהרין ואחר כך לקרימנטשוק, ואח"כ פעלו אנ"ש אצל ראש העיר לשחרר את האסירים וכן הרבה מהכתבים אשר אתם, ואז נרגעה הסערה במעט מעט עד שמוהרנ"ת הצליח לשוב לנעמירוב, שם התקיימו קיבוצי שבת חנוכה בשנים הבאות תקצ"ו ותקצ"ז.

כלתה נפשי מהגעגועין

בשתי שנים אלו, לא זכה ר' יצחק בנו של מוהרנ"ת להיות אצל אביו בשבת חנוכה. לאחר חנוכה כתב לו האב הגדול - דברי חיזוק ועידוד שכל השבת חנוכה היה בזכות הרצונות שלו להיות אצלו, וזה לשון מכתבו לאחר שבת חנוכה תקצ"ז שכתב ושלח מנעמירוב לטולטשיץ: "ומה מאד **כלתה נפשי מהגעגועין על שלא נמנית עמנו בשבת חנוכה העבר**, אך נחמתי בזה שזכית להיות בשבת שקודם חנוכה. ולדעתי היה לך חלק גדול בהשבת חנוכה שלנו, **כי השבת שלכם שהייתם קודם חנוכה היה הכנה גדולה על שבת חנוכה**."

וכן בשנה שאחריה, תקצ"ח, כתב לו: "ותדע שתהלה לאל היה לך חלק גדול במה שנתחדש בישיעתו בזה השבת הנ"ל. **כי תשוקתך הטובה עד שכתבתי לך מכתבך הקודם, גרמו הרבה חידושים אמיתיים ונפלאים שנתחדשו בנפלאותיו בשבת חנוכה העבר**. וגם תשמע ממסר כתב זה מה שדברתי עמו היום התחזקות נפלא הרמוז בפסוק: אנכי ארד עמך וכו' אנכי אעלך וכו' ותבין נפלאות ה'. **והעיקר שתבין מכל זה לעצמך בבחינת נר חנוכה לכל אחד ואחד להמהדרין**."

בתחילת שנת תקצ"ט חזר מוהרנ"ת לביתו בברסלב, אחרי שקיבל אישור מלא לשהות שם. לקראת שבת חנוכה התאספו אצלו קהל גדול. אולם, ארבע שנות הרדיפה השפיעו על מוהרנ"ת, ועדיין הפחד לא סר ממנו. כפי שהוא מתאר זאת במכתבו: "והנה דע ידידי שתהילה לאל, היו אצלי על שבת חנוכה כמה אורחים, ותהילה לאל, היה הכל בשלום בחסדו הנפלא. רק עדיין יש לי צער מה שבליבי היה פחד קצת,

תחיה עצמך מה שעל כל פנים אתה יכול להיות אצלנו שלש פעמים בשנה לפחות, וכבר היית בחסדי ה' על ראש השנה ועל שבת חנוכה, ובעזרת השם יתברך על חג השבועות תהיה גם כן". ובמכתב נוסף כותב לבנו: "טוב להודות לה' אשר גם מעסק הפאסט (הדואר) אתה נוסע על ראש השנה בכל שנה ושנה וגם על שבועות ושבת חנוכה ולפעמים גם באמצע השנה".

וביותר נראין הדברים, במכתבים אשר בהם הוא מזכיר ומתעד במקצת את החידושים אשר נתחדשו אצלו בשבת חנוכה, והדיבורים שדיבר כאשר נתאספו ונדברו יראי ה' איש אל רעהו בהיותם סמוכים על שולחנו אשר לפני ה'. והרי חלק מהם: "והלא כבר שמעת כל כך שיחות ותורות קדושות, שהמחשבה ביד האדם להטותה כרצונו, ובפרט מה שדברנו בשבת חנוכה הזו... ותהילה לאל עזרנו השם יתברך בימי חנוכה העבר, בפרט בשבת חנוכה, ודברנו בחסדו יתברך דברי תורה

ושיחות קדושות ונוראות אשר החיה מאד אוזן השומעים.. ותסתכל בכל עת אל האמת להוציא הדיבור באמת. כאשר דברנו בזה הרבה בשבת חנוכה העבר, הפוך בהם והפוך בהם עד שתזכה לקיימם בכל יום, עד שתזכה לבוא לשמחה גדולה על ידי זה... גם אנוכי פה דברתי בליל שבת חנוכה מהתורה הזאת הרבה בעניין חנוכה, ובעניין מה שעובר עלינו בכלל ובפרט, שים לבך בני היטב לכל מה שנאמר שם ותוכל להחיות את עצמך הרבה בכל עת".

מגיפות ומחלוקת

אולם למרות כל זאת, בשנים בודדות ומסוימות מאוד - לא התקיים הקיבוץ כמתכונתו, מפני התלאות הרבות שעברו בכלל ובפרט, וכאשר מתוארים במכתבים ובישיחות אשר נמסרו בכתב ובעל פה. ומהם אנו למדים על הכלל כולו ועל שאר השנים אשר הקיבוץ התקיים באין מפריע, ועקב כך לא תועדו בקולמוסו של מוהרנ"ת.

בשנת תקצ"א התפשטה בעולם מגפת החולירע, כשסמוך ונראה לימי החנוכה היתה המגיפה בעיצומה, והרבה כפרים ועיירות נסגרו ונחסמו ממצאת ולהיכנס אליהם, וגם הדרכים והרחובות שממו מבלי באי מועד. הדבר גרם לאנשי שלומינו אשר גרו מחוץ לברסלב, להימנע

מלבוא ולהתקבץ על שבת חנוכה, ואפילו ר' יצחק בנו של מוהרנ"ת לא קיבל הוראה ברורה כדת מה לעשות במצב כזה כלשון אביו במכתבו אליו: "**כעת אין אני יודע מה לכתוב לך, כי הייתי מצפה שתבוא על שבת חנוכה הבא עלינו לטובה, וכעת איני יודע אם תוכל לבוא** כפי הנשמע. וגם פה אינו יפה כלל כעת. ובודאי נשמע אצלכם כי היום נעדרו שני אנשים, ייטיב השם יתברך להבא המקום ירחם".

לאחר חנוכה כתב מוהרנ"ת לבנו ובו הוא מספר: "הכלל, כי עת צרה גדולה היא, על מי לנו להשען כי אם על אבינו שבשמים, על שבת חנוכה לא היה לנו שום אורחים, כי אם רבי חיים נחום שיחיה. ולא זו בלבד אלא שגם אלו שכבר היו בברסלב לקראת שבת חנוכה הלא המה: **נסעו בבהלה מגודל הפחד**, ואף על פי כן היה השם יתברך בעזרנו ודברנו דברי תורה אתמול בהשלים סעודות - דברים חדשים ונפלאים מאד, בודאי היה כדאי לבוא בשביל זה אלפים נפשות לפה, אך מי יודע גדולתו של יוצר בראשית איך הוא מתנהג בחסדו, כל דור ובפרט בדור הזה מה שעושה עמנו שזכינו לאוצרות כאלה והמניעות משתטחים

מצאנו שבת חנוכה!?

בעת רעוא דרעוין, בשבת חנוכה לפנות ערב, זמן אמירת תורתו בסעודה שלישית, מצאו עצמם כלל חסידי ברסלב מוקפים באנשי חיל, באופן שלא היה יכולת להימלט משם אפילו איש אחד, ולקחו איתם שבויים רבים לבית הסוהר

ואז נשתנה נצירת הפונקטין, לידים יחד עם בצבא האיר בתקופת הקונטיוסטיים

ואני מקוה לה' שבחסדו יתברך יתבטל גם הפחד שבלבי..."

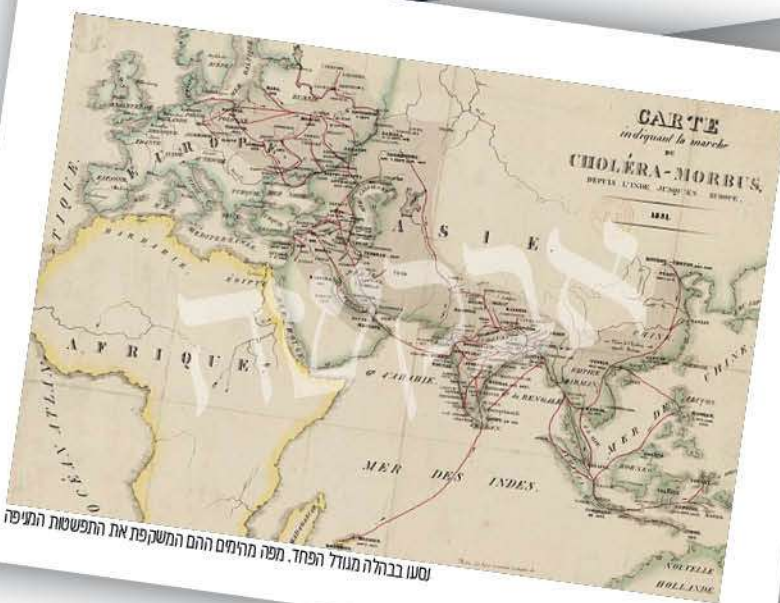
בחורף של שנת תר"ב היה מוהרנ"ת מטולטל בדרך, והסתפק אם יצליח להיות בביתו בשבת חנוכה, כשקרבו הימים הוא כותב: "ומה שכתבת מעוצם תשוקתו להתוועד עמי בשבת חנוכה

הבא עלינו לטובה - גם אנכי

מאד נכספתי לזה, אבל מה אעשה לך בני חביבי כי רחוק מאד שאשוב לביתי על שבת חנוכה הבא עלינו לטובה. ועדין אין איתי יודע ברור איך יסבב השם יתברך עמי בחסדו בשבת חנוכה הבא עלינו לטובה".

למעשה, בסופו של דבר שהה מוהרנ"ת בשבת חנוכה באומן, וחלק מהמתקבצים לא הגיעו בשנה זו, כמו שהוא כותב מתוך צער לבנו: "לעת עתה נקבע בדעתי להתעכב פה אומין על שבת חנוכה הבא עלינו לטובה, ומן הסתם לא אוזז מפה קדם שבת חנוכה הבא עלינו לטובה. וכמה וכמה קשה וכבד עלי אפילו לזכור ענין העסק שלי בעת הקיבוץ, אי אפשר לבאר".

לאחר שבת חנוכה כתב מוהרנ"ת מכתב, בו נשמע מעט מרחוק - יקר תפארת גדולת ומעלת הקיבוץ של שבת חנוכה, וזה לשונו: "השם יתברך יודע כי אני סומך עליו יתברך לבד בכל תנועותיי ובפרט בעניין נסיעותיי והנהגתי עם אנשי שלומנו, כי גם בדעתי לא היה לנסוע אז. רק פתאום סיבב השם יתברך במחשבתי לנסוע ונתעכבתי שם באומאן גם בימי שבת חנוכה העבר. אשר מעודי לא נתעכבתי בשבת חנוכה בדרך, ומי יבין דרכי ה' ונפלאותיו אשר הוא מסבב עמי ועמנו יחד, כי הקיבוץ שלנו יקר מאד מאד.

נסעו בבה"ה מגודל הפחד. משה מרמים ההם התשקפת את התפשטות המעיפה

בהמקווה

והחיה את עצמו בזה מאד,

ואמר שכבר היה מוכן לטבול את עצמו בהנהר הנקרא בוג שהולך שם בברסלב תחת הקרח, כי אז בשנה הזאת כבר היה בשבת חנוכה קרירות גדולות וכבר היה הנהר הנ"ל נקפא ונקרש, ומביתו אל הנהר היה רחוק קצת, ואף על פי כן אמר שכבר היה מוכן לילך ולטבול בהנהר בזריות ומעוצם תנועותיו הקדושות שעשה אז בהתלהבות גדול, היה נראה ברור שכבר היה מוכן ומזומן לכך, כמו שאמר לרוץ אל הנהר הנ"ל, ולפשט את בגדיו בזריות עצום ולדלג ולקפץ אל תוך ה"פאלאנקי" לטבול, ונתן שבח והודיה להשם יתברך על אשר היה באפשרות לילך להמקוה וזכו גם אנשי העיר לטבול לכבוד בוקר של שבת קודש, ודיבר עוד כמה דיבורים מהחיות ומהמשיבת נפש שיש לו מטבילת מקוה עד למאוד, ומי שיהיה חזק בטבילת מקוה - תמיד יהיה איך שיהיה, בודאי יתתקן הכל".

מוהרנ"ת גם סיפר על חלום שראה בשבת זו, בראותו את רבינו מחזיק בידו את ספרו הקדוש והנורא - ספר הנשרף, ומוהרנ"ת ניגש אליו וביקש ממנו שילמד עמו בספר זה, ענה לו רבינו, **בשביל זה הנך צריך לבוא אלי**, כשסיפר זאת מוהרנ"ת לפני אנ"ש ענה ואמר: "אף על פי שאמר לי פעם רבנו, ה' עמך ואל תפחד, אף על פי כן מפחד אני מחלום זה". ואכן כעבור שבועיים - עלה השמימה, כשלקראת פטירתו עדיין דיבר דברים נפלאים וראשי פרקים מחידושי תורה שהיו בלבו על נרות שבת וחנוכה, שהם 'כולם נמשכין מאור הצדיק הגדול שהוא אור כל האורות', אורו זרח ויזריח על הר ציון יפריח ויצמיח ישועת ישראל במהרה, אמן. ■

איך שיהיה בודאי יתתקן הכל

תיאור מיוחד על שבת חנוכה האחרון של מוהרנ"ת, מופיע בכתב יד תלמידו המובהק ר' נחמן מטולטשין. בטרם נעתיק את דבריו, נציין שבמכתבי מוהרנ"ת של שנה זו, כבר מוזכרת שבת חנוכה בתחילת החורף, בתוך דבריו שכותב לבנו **ביום חמישי פרשת לך לך** בזה הלשון: "וראוי לך לקבל רמזים מזה לשמח עצמך תמיד במה שזכינו לידע וכו'. פוק חזי גבורתא דמורך שאנו יודעים שימי החנוכה ממשמשים לבוא". אכן הגיעו ימי החנוכה, וקהל גדול התאסף כנהוג אצל מוהרנ"ת, על אותו שבת כותב ר' נחמן טולטשינער: "המעשה שהיה כך היה, בשבת חנוכה שנת תר"ה שני שבועות קדם הסתלקותו, יצא קול באשמורת הבקר כי נפלה התקרה בהמרחץ, ואי אפשר לילך אל המקווה לטבול לכבוד בוקר של שבת, אך אחר כך כשהאיר היום נודע אשר לא כן הדבר, כי נפלה באיזה זווית רחוק מהמקווה והלך מורנו מוהרנ"ת ז"ל אל המקווה לטבול, וגם כל אנשי העיר הלכו גם כן לטבול לכבוד בוקר של שבת קדש;

ואז כשבא מן המקווה והכין את עצמו לתפלת שחרית ואמר הברכות וכו', עמדנו לפניו, והתחיל להודות לה' על אשר זכה לילך לטבול

שמונה תורות

מערכת שיבולים

באוצרותיו של מכוך שיבולים' המפורסם
מצאנו רשומה מיוחדת ומופלאה //
במארג מרשים מתפרשים בה כל המאמרים
הקדושים שגילה רבינו הקדוש בליקוטי
מוהר"ן בסוד החנוכה אשר עולים יחד
כמנינם של שמונת ימי החנוכה ועמם
שלושים ושש הלכות מאירות כמניין נרות
החנוכה אשר יחדיו שופכים אור של גאולה
אל כל הנמצאים במעמקי חשכת יוון //
במאמר מתחדשים מתבררים ומתגלים
עובדות וסוגיות שונות מעולמם הגנוז של
ימי החנוכה הקדושים // **פרסום חוזר ומיוחד**

מאמר

נוסע אליהם" (כתי" הרב מטשעהרין' בתוך 'כוכבי אור', ירושלים תשכ"א, עמוד קסח. וראה עוד ב"מי מוהרנט' סימן יד בארוכה ובחיי מוהר"ן שם).

גדלה אזהרת ראש השנה - שמצד מהותו עומד הוא למעלה מן המקום למעלה מן הזמן (ראה ליקוטי מוהר"ן ח"ב א, יד ובליקוטי הלכות ציצית ג, זט), עד ששינויי המקום והזמן אינם תופסים בו כלל ועיקר, ודינו אחד - לרחוק ולקרוב, וחיובו אחד - מאז ועד עתה "להיות אצלו באומן על ראש השנה תמיד לאחר הסתלקותו" (חיי מוהר"ן סימן תו) - לדורות עולם!

אולם שונים הדברים לגבי הזמנים האחרים: חנוכה ושבועות, שבהם כן מצאנו שינויי זמן ומקומות, ואין אזהרתם - אזהרה לדורות.

הולך ואור

בתקופתו של מוהרנט" נהגו אנשי שלומינו להתקבץ אצלו יחד בעיר ברסלב, הן בשבת חנוכה והן בשבועות, לשמוע מפיו דברי אלקים חיים, ולעורר ה'רשימו' של הזמן הקדוש הזה".

מאוחר יותר, היו שנהגו לעשות את השבת-חנוכה ואת חג השבועות, סמוך ונראה לציון רבינו הקדוש באומן.

גם לאחר שירד מסך הברזל, והדרך לאומן נסגרה למשך שנים רבות, היו רבים שנסעו לשבת-חנוכה למירון, להתאסף יחדיו ולהתעורר מחדש בעבודת ה', בזכותו של התנא האלקי רשב"י הטמון שם, ויחידים מהם הגדילו לעשות בחגגם את חג השבועות במירון.

בדורנו אנו, לאחר שבחסדי שמים נפתחו שערי-ציון, נוהגים רבים לנסוע לאומן לשבת חנוכה ושבועות, ועוד זמנים מיוחדים, מלבד ההתקבצות האדירה לימי ראש השנה, השונה מהן בתכלית, כי עליה, ורק עליה אנו מוזהרים ועומדים לדורות עולמים.

כתב יד המלך

באחת משבתות החנוכה, סיפר רבינו משל נפלא: "מבן מלך שנתרחק מאביו וכו' והיה מתגעגע מאד מאד וכו', והגיע לו כתב מאביו, והיה משתעשע בו מאד מאד. והיה מתגעגע עדיין מאד, והיה מתגעגע על כל פנים שיושיט לו יד, ואם היה מושיט לו יד - היה מחבקה ומנשקה. אחר כך יישב עצמו: הלא זה הכתב הוא כתב יד המלך בעצמו, ואם כן הוא יד המלך וכו' וכו'" (שיחות בסוף סיפורי מעשיות).

המשל עמוק ונשגב, אולם גם לפי הבנתנו הדלה, נמצא בו מזור ותרופה, לגעגועים התוקפים אותנו בכל עת וזמן קהילה: מי יתגנני כִּירְחֵי קָדְם בְּהַלּוֹ נְרוֹ עֲלֵי רֵאשִׁי.

על פי מאפיינים וסימונים שונים ניתן לזהות כל 'הלכה' ו'הלכה' באיזה תקופה היא חוברת, ולאיזה מחזור היא שייכת. ידיעות אלו תורמות להבנה עמוקה יותר של הלכות, ופותרות צוהר רחב להתבונן מרחוק בגדולתו הבלתי-נתפסת של המחבר הדגול

זה מוקדש לחג החנוכה, בו נדליק את נרות המצווה - מוארים באור התורה, פי נר מצוה ותורה אור.

בתוך הדברים נלבן סוגיות 'חנוכה' שונות, כולם מעולמה של ברסלב. מהי ייחודיותה של שבת-חנוכה, ומה מקומה במארג הזמנים לאורך הדורות? מה נהג בעבר, ומה בהווה.

איזו תורות גילה רבינו בשבתות-חנוכה? הנוכל למצוא להם מספר? איזה הלכות חידש מוהרנט" על חנוכה? הנוכל לדעת מתי הוא חיבר אותם.

בסיכומו של עניין נמצא לפנינו שפע רב של תורות והלכות שייאירו לנו את החג. ברם נזכור את דברי חז"ל: תפסת מרובה - לא תפסת! בסימן ימי החנוכה הבאים לקראתנו לשלום, נתחיל במועט, וממנו נעלה בקודש - מוסיף והולך, מן התורות נעשה תפילות, ונלך מְחִיל אֶל הָיִל.

המאמר ככתבו מוגש בפניכם ועל אף שכבר ראה אור עולם במהדורה מצומצמת בעבר, ראינו לנכון להביאו מחדש מפאת ייחודיותו ושייכותו לזמן המאיר אליו אנו נכנסים.

תורה אור

שלוש פעמים בשנה היו מתקבצים אנשי רבינו ועולים לקבל את פני קדשו ולשמוע דברי אלקים חיים מפיו הקדוש, ואלו הן: ראש השנה, שבת חנוכה, וחג השבועות. גדול מכולן - ראש השנה, שעליו הוזהרו ביותר - לשעה ולדורות, הקרובים והרחוקים.

כך רושם רבי נתן בספר 'חיי מוהר"ן' (סימן כנו):

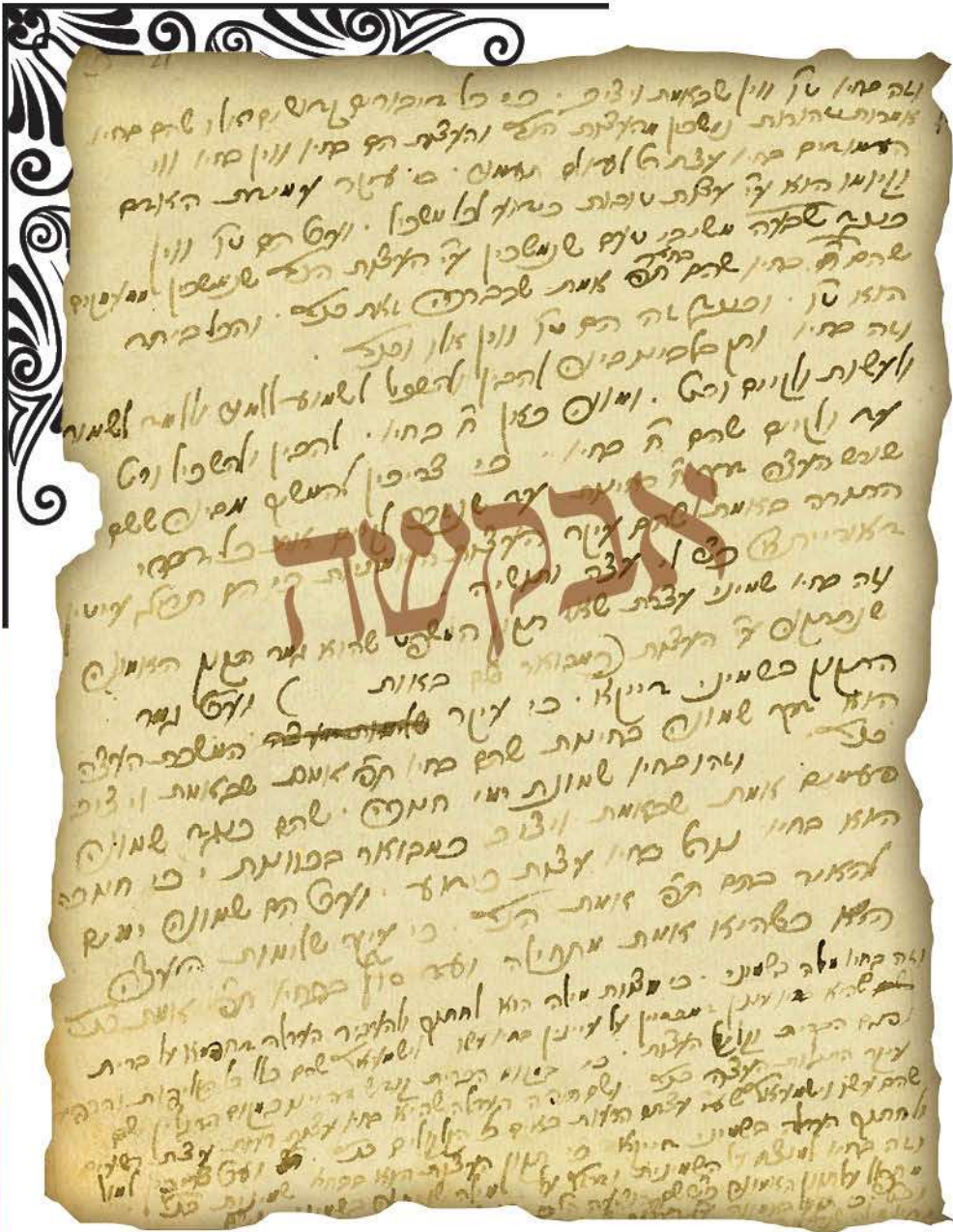
"דרכנו היה להיות אצלו על ראש השנה ועל שבת חנוכה ועל חג השבועות, ובאלו השלושה זמנים היינו אצלו תמיד, מיום שקבע דירתו פה ברסלב [= בחודש אלול תקס"ב]. והיה מצווה ומזהיר להיות אצלו באלו השלושה זמנים, והיה תמיד אומר תורה נפלאה באריכות גדולה באלו הזמנים [...] אך ביותר ויותר הזהיר להיות אצלו על ראש השנה ואמר, שעל ראש השנה הוא רוצה שיהיו כל אנשי שלומינו כולם כאחד אצלו, איש לא יהיה נעדר".

האזהרה הגדולה הקוראת לכולם בְּשָׁם - אִישׁ לֹא נִעְדָּר, אחת ומיוחדת לראש השנה. אולם בחנוכה ושבועות, היה הדבר תלוי בריחוק המקומות, כדברי הרב מטשעהרין: "השני זמנים אחרים - היה החיוב רק על אותם שאינם רחוקים ממקומו כל כך. והרחוקים - היו להם זמנים אחרים, היינו שבת שירה ושבט נחמו, כי אז היה רבינו ז"ל

א. בהמשך המאמר נמצא מקורות רבים לכך, וראה 'עלים לתרופה' מכתב מיום ד' פרשת שמות תקצ"ב; יוס' ב' פרשת דברים תר"ד.

ב. ראה לדוגמה במכתבו של רבי נחמן מטולצ'ין (נחלי אמונה' ב"ב תשכ"ו, עמ' ח): 'דידינו ר' שמואל נ"י כבר בא לפה ויחוג חג השבועות הקדוש בפה, וגם שמעתי שדידינו ר' הירש מקאליבלאד נוסע גם כן לפה, ועוד איזה אוהב נאמן מאוהבינו יבוא לפה' [במלה 'פה' מתכוון ר"נ לאומן, שאליה עבר בשנת תרכ"ו, ובה התגורר במשך 18 שנה עד לפטירתו בניסן תרמ"ד. למרות שבמכתב לא צוין פרט השנה, תוכנו מוכיח כי הוא נכתב בשנת תרמ"א, ואכמ"ל].

גם ר' שמואל הורביץ מעיד ביומונו על התקבצות מיוחדת באומן בשבת-חנוכה ושבועות, ראה 'מי שמואל' פרקים: קצט, רב, רח-רט.

הלכות הפסח ונכסי הער והלכה ה' אות יח - בעצם כתב יד קדוש!

זאת התורה התחיל לומר על פסוק: ויהי מקץ וכו', אך לא סיים לבאר זה הפסוק על פי התורה הזאת, ואמר אחר כך, שאם היה רוצה לסיים פירוש הפסוק, היה צריך לומר עוד תורה כזאת כדי לבאר הפסוק (וראה עוד בחיי מוהר"ן סימן כא). על נושאי חנוכה הצפונים בתורה זו, ראה 'ליקוטי הלכות' (השכמת הבוקר ד), ויקרא דשבתא' (סימן ל).

בשנת תקס"ח היה רבינו בעיר לבוב, מוטל על ערש דוי עקב מחלת ה'הוֹסֵט' [= שחפת] שתקפה אותו - 'ובעיונותינו הרבים אבדנו בשנה הזאת התורות של שבת חנוכה ושבועות, כי לא זכינו לבא אליו לקהילת קודש למברג [= לבוב]' (ימי מוהרנ"ח סימן כו).

1. בכ"ח בכסלו תקס"ט, שבת פרשת מקץ, נאמרה תורה ב' (בליקוטי מוהר"ן חלק ב'), על הפסוק "וַיְהִי מִקְצָה", ובסיומה נכתב: 'וגמר פירוש הפסוק על פי התורה הנ"ל לא זכינו לשמוע' (וראה עוד בארוכה בחיי מוהר"ן סימן פ). התורה פותחת במלים: 'ימי חנוכה הם ימי הודאה,

הבה נפתח את אמתחת הכתבים, ונראה אור נחמד ונעים, שהשאינו אחריהם ברכה - הרב התלמיד - בספריהם המאירים.

אך בבואנו לציין לפני המעיין את כל המקומות והזמנים בהם נתגלה סוד חנוכה בספרתם, מצאנו ראינו 'סימנא מילתא' שמספר התורות - שמונה, ומספר ההלכות - שלושים ושש, כמנין שמונה ימי אורה, ושלושים ושש גרות המצווה, פי גר מצוה ותורה אור.

את התורות שאמר רבינו בשבתות חנוכה, נציין לפי סדר אמירתם: 'מיום שקבע דירתו פה ברסלב' - אלו תקס"ב עד להסתלקותו בתשרי תקע"א:

א. בל' בכסלו תקס"ג, שבת פרשת מקץ, נאמרה תורה ח' בליקוטי מוהר"ן, על הפסוק "וְרָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב" (מתוך ההפטרה לשבת חנוכה, זכריה ד, ב). על נושאי חנוכה הצפונים בתורה זו, ראה 'ליקוטי הלכות' (חנוכה ב); 'ביאור הליקוטים' (סימן ח').

ב. בב' בטבת תקס"ד, שבת פרשת מקץ, נאמרה תורה י"ד, על הפסוק "תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר" (תהלים פא, ד). התורה נקראת בשם: "תקעו - להמשיך שלום", והיא נאמרה כעין הספד על פטירתו של הרה"ק רבי גדליה מליניץ, שנשתלק באותו שבוע בכ"ט בכסלו (ראה שיחות הרה"ן סימן קלב). נושאי חנוכה מפורשים בתורה זו (באות י-ג), וראה עוד ב'ליקוטי הלכות' (בציעת הפת ה).

ג. בכ"ח בכסלו תקס"ה, שבת פרשת מקץ, נאמרה תורה נ"ד, על הפסוק "וַיְהִי מִקְצָה" (בראשית מא, א). התורה נקראת בשם: "ויהי מקץ - זכרון", ובסיומה נכתב: 'אחר שאמר התורה הזאת אמר: אני אמרתי עתה איך מדליקין נר חנוכה, בחינת לאמשכא משח רבות קודשא ולאדלקא בוצינא [...], ולא ביאר יותר'. וראה עוד ב'פרפראות לחכמה' (סימן נד), ו'ביאור הליקוטים' (סוף סימן נד).

ד. בל' בכסלו תקס"ו, שבת פרשת מקץ, נאמרה תורה י"ז, על הפסוק "וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שִׁקְיָהֶם" (בראשית מב, לה). על נושאי חנוכה הצפונים בתורה זו, ראה 'ליקוטי הלכות' (טוען ונטען ה').

ה. בב' בטבת תקס"ז, שבת פרשת מקץ, נאמרה תורה ל', על הפסוק "וַיְהִי מִקְצָה". התורה נקראת בשם "מישראל דסכינא", ובסיומה נכתב:

ג. הציונים על פי 'סדר הזמנים' המופיע בחיי מוהר"ן סימן נט.
 ד. עוד על ענייני שבת חנוכה תקס"ג, ראה בחיי מוהר"ן סימן ד; 'ימי מוהרנ"ח' סימן ב-ג.
 ה. עוד על ענייני שבת חנוכה תקס"ו, ראה בחיי מוהר"ן סימן ז; 'ימי מוהרנ"ח' סימן יא.
 ו. ראה 'ימי מוהרנ"ח' סימן יד-טו; 'חיי מוהר"ן' סימן כא.

והיא אכן נאמרה
 תורה והודאה לה'
 תברך על החזרה בשלום
 מלבו לברסלב (ראה עוד שם סימנים:
 עט, קכד). נושאי חנוכה מפורשים בתורה
 זו (ובמיוחד באות ו בד"ה: זה בחינת חנוכה), וראה עוד
 ב'ליקוטי הלכות' (כלאי בהמה ד).

ז. בב' בטבת תק"ע, שבת פרשת מקץ, נאמרה תורה
 ז' (בליקוטי מוהר"ן חלק ב'), על הפסוק "וַיְהִי מִקֶּץ", וגם כאן
 נכתב בסימנה: 'והשאר לא ביאר'. התורה נקראת בשם: "פי
 מִרְחֵמָם יְנַהֲגֵם", על שם הפסוק (ישעיה מט, ז) בו היא פותחת
 את דבריה. נושאי חנוכה מפורשים בתורה זו (באות יא), וראה עוד
 ב'ליקוטי הלכות' (השמטות להלכות חנוכה; שותפים בקרקע ה), ב'שיחות
 הר"ן' (סימן מ), נמצאת שיחה ארוכה ששח רבינו באותו חנוכה על
 סוד הַרְרִיידֵל (= סביבון), והיא שייכת לתורה זו כנכתב בסימנה,

וכמבואר ב'ליקוטי הלכות' (נסילת ידים לסעודה ו, טז; נדרים ד, יב).

ה. התורה השמינית שנאמרה בחנוכה, נמצאת ב'שיחות הר"ן' (סימן
 רסא) על הפסוק "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב" (בראשית לו, א). בכתובים לא נתפרש
 באיזה שנה נאמרה התורה, ואין לנו אלא לשער את זמנה. ראשית
 כל, נדגיש את העולה מרשימתנו, כי במידה והיו שתי שבתות-חנוכה
 בשנה אחת (וכמו בשנים: תקס"ד ותקס"ז), היה רבינו אומר תורה בשבת
 השנייה של חנוכה, היא פרשת מקץ. לפי זה מתברר כי תורה זו - על
 פרשת וישב, נאמרה באחת מן השנים הנדירות בהם חל שבת-חנוכה
 אך ורק בפרשת וישב. בתקופת הנהגתו של רבינו היו שתי שנים כאלו:
 תקנ"ה, תקס"א. צא מהן ראשונה - שהייתה עוד 'קודם ארץ ישראל',
 שמאותה תקופה כמעט ולא שרד מאומה, עלתה בידינו אחרונה, היא
 שנת תקס"א, בה גר רבינו בעיר זלטיפולי. סימוכין לקדמותה של
 תורה זו, היא העובדה שרבי נתן העתיק אותה "מכתב יד החברים"
 - כתבי התורות שהיו לפניו, בטרם התקרב לרבינו בשלהי תקס"ב.

ומן 'משה רבות קודשא' - אורייתא דעתיקא סתימאה - תורת
 הרב העליון, לאדלקא בוצינא
 - נרות המערכה, לתלמיד
 הבקי בהלכה, אשר העלה לכל
 ארוכה, אשרי חוכי לו - עד
 כלות המלאכה.

חכמת האמת

הרגיל בספר ליקוטי הלכות
 יודע, כי לא רק בחלק ג' של
 אורח חיים מצויים ענייני מועד
 וחג, כי אם בכל חלקי השולחן
 ערוך יפגשם לרוב. העובדה
 נהירה לו, אך סיבתה לוטה
 אצלו - בערפל.

אולם הדבר פשוט לחלוטין,
 כאשר נתחקה על שורשיו.

רבי נתן שצוה על ידי רבינו
 לבאר את כל דיני התורה על
 פי 'חכמת האמת' ולהעלות
 את חידושיו עלי ספר, עבר
 במסגרת זו פעמים רבות על כל
 ארבעת חלקי השולחן ערוך.
 הוא החל לבאר את נושאי
 אורח חיים, המשיך ביורה
 דעה, עבר לחושן משפט,
 סיים באבן העזר, וחזר חלילה.
 כך נהג לאורך ימים ושנים
 עד לפטירתו, וכך הצטברו
 אצלו כתבים רבים מפיצי אור
 יקרות על כל מרחבי תורתנו
 הקדושה.

נוהג היה לעסוק במשך
 זמן כלשהו בהלכה מסוימת,
 כשהוא מגלה את המשמעות
 הפנימית שלה על פי אחת
 מתורות רבינו. לעתים שוזר

הלכות חנוכה הלכה ו-
 העמקה בצעם כתב יד קדוש

היה את כל אלה יחד עם החג שעמד בפתח השילוב מדהים ביופיו, ואין לנו אלא להורות באצבע: לך חזק וקני.

ששת מחזורי הליקוטי הלכות

בבואנו לרשום את 'הלכות חנוכה' הפזורות בכתביו, בשמותיהן, למקומותיהן וזמניהן, נציין תחילה את הנקודות הבאות, שרובן גלויות ומיעוטן נסתרות:

[א] את המפעל הגדול של כתיבת 'הלכות', פעל רבי נתן במשך 39 שנים תמימות וגדושות. בתחילת חורף תקס"ו החל, ובח' בטבת תר"ה - יומיים לפני פטירתו - כילה.

[ב] תקופה ארוכה זו מתחלקת לששה מחזורים. חמשה מתוכם מלאים ושלמים, מקיפים בתוכן את כל חלקי השולחן ערוך. והשישי אינו שלם עקב פטירתו של רבי נתן לקראת סיום חלק אורח חיים.

[ג] סדר לימודו וכתביתו של רבי נתן היה: אורח חיים, יורה דעה, חושן משפט, ואבן העזר - באחרונה.

[ד] ששת המחזורים האמורים מתחלקים לפרקי זמן שונים:

מחזור א' החל כאמור בתחילת חורף תקס"ו וארך כשלוש שנים.

מחזור ב' החל בשלהי קיץ תקס"ח, בד בבד עם התורות שגילה רבינו לאחר שובו מלבוב (שנדפסו מאוחר יותר בליקוטי מוהר"ן תניא'), והוא ארך כחמש שנים ומחצה.

מחזור ג' החל בסוף חורף תקע"ד, וארך שש שנים ומחצה.

מחזור ד' החל בשלהי קיץ תק"פ, וארך עשר שנים ומעלה.

מחזור ה' החל בתחילת חורף תקצ"א, וארך למעלה מאחת-עשרה שנים.

מחזור ו' החל באמצע חורף תר"ב, והסתיים לאחר שלוש שנים בטבת תר"ה.

[ה] על פי מאפיינים וסימונים שונים ניתן לזהות כל 'הלכה' ו'הלכה' באיזה תקופה היא חוברת, ולאיזה מחזור היא שייכת. ידיעות אלו

מפתחות לחנוכה מחלק יורה דעה - בצעם כתב די קדשו

תורמות להבנה עמוקה יותר של הלכות, ופותרות צוהר רחב להתבונן מרחוק בגדולתו הבלתי-נתפסת של המחבר הדגול, ובפרקי חייו העשירים ללא גבול.

[ו] לרוב סודרו ההלכות לפנינו בדפוס על פי סדרם המקורי, כלומר: הלכה א' של כל נושא ונושא, הינה הלכה ממחזור א'. הלכה ב' ממחזור ב', וכן הלאה. אלא שקיימים גם המון 'וצאים מן הכלל', לדוגמה, ההלכה הראשונה 'השכמת הבוקר הלכה א', היא במקורה הלכה ממחזור ג' (מציין בכת"י), ומסיבות שונות סידרה רבי נתן לדפוס בראש ההלכות.

[ז] יש לציין כי הלכות אחדות חסרות לפנינו ו"לא נודע לנו אם ביארה... אך נאבדה בעוונותינו הרבים כמו שכמה וכמה הלכות נאבדו, או לא ביארה אז" (דברי רבי נחמן מסולוצ'ק, תלמידו הגדול של מוהר"ן, על הלכות 'פילח אפי' ג). מסיבות אלו יימצא לעתים נושאים הלכתיים המכילים רק מספר מועט של 'הלכות'.

[ח] במקביל, גם הלכות 'תרות' לפנינו, המצוינות בדפוס כהלכה

ד' או יותר, והסיבה לכך פשוטה ביותר: על נושאים מיוחדים (בעיקר חגים ומועדים), כתב רבי נתן יותר מ'הלכה' אחת - באותו מחזור.

קצרה היריעה לגולל בארוכה את כללי הפרשה כולה, ועוד חזקן למועד א"ה.

ל"ו הלכות חנוכה ומועדי אמירתן

קעת נתנה ראש ונשובה, לסדר את סדר המערכה, ולתת היום לפינים ברכה:

א. הלכות חנוכה, הלכה א, על פי תורות: כה, ס, טב, בליקוטי מוהר"ף. חבורה בחיי רבינו, לא לפני ר"ה תקס"ז (בו גילה רבינו את תורה ס). הסגנון המיוחד של ההלכה, המצרף כמה תורות גם יחד, הינו אחד המאפיינים של מחזור א.

ב. הלכות חנוכה, הלכה ב, על פי תורה ה. חבורה בחיי רבינו, לא

לפני ר"ה תקס"ז (בו גילה רבינו את תורה ס המצוטטת בהמשך ה'הלכה'). סגנונה קרוב יותר למחזור ב, וניתן למקם אותה בשנת תקס"ח.

ג. הלכות חנוכה, הלכה ה, על פי תורה כא. חבורה בחיי רבינו, לא לפני 'שבע דנחמתא' תקס"ח (בס גילה רבינו את תורה י"ב שבחלק ב' המצוטטת בהמשך ה'הלכה'). הלכה זו היא ממחזור ב, ומקומה בשנת תקס"ט או תק"ע.

ד. הלכות חנוכה, הלכה ד, על פי תורה סז (בליקוטי מוהר"ן חלק ב'). חבורה לקראת חנוכה תקע"א, לאחר הלכות 'בשר בחלב' הלכה ב, שחבורה בעת הסתלקות רבינו (ראה 'ביאור הליקוטים' על תורה קנה). שתיהן מיוסדות על אותה תורה שעניינה 'הסתלקות הצדיק'.

ה. הלכות חנוכה, הלכה ג, על פי תורה לג. חבורה לקראת חנוכה תקע"ב.

כל ההלכות עד כאן, מצויות ועומדות היו במקומן הראוי, בחלקו השלישי של אורח חיים, אלא שלצורך זיהוין על מפת השנים נדרשה השקעה מרובה. אולם שונות מהן ההלכות הבאות, שרובן ככולן פזורות ונפוצות במרחבי השולחן ערוך, כשהן שזורות מעשה אומן במארג ההלכתי הסובב אותן. עובדה זו אמורה להקל ביותר על חשיפת זמניהן במעגלי השנים, אם רק נדע את סדרן של כל מאות ההלכות...

אכן בחסדי שמים, לאחר יגיעה רבה ומתישה, זכינו לבירור מקיף ומדוקדק על כל חלקי 'ליקוטי הלכות', הבירור ארוך ומייגע ואין כאן מקומו, אולם על פי מסקנותיו נציע את הבאות, ולעתים נוסף לציין להם מעט אסמכתאות.

ו. חושן משפט, הלכות אונאה, הלכה ב, על פי תורה לד. חבורה בתקופת חנוכה תקע"ג. נושאי חנוכה מופיעים בה באות ה.

ז. האוכר 'ליקוטי הראשון' בתחילת הלכה זו, מורה כי בעת כתיבתה הופיע כבר ליקוטי מוהר"ן 'שני' - הוא הספר 'ליקוטי מוהר"ן תנינא' שנדפס בשלהי תקע"א. מאדך גיטא, אם נבדוק את מידת שכיחותו של הביטוי 'ליקוטי הראשון' או 'ספר הראשון בליקוטי הלכות', נמצא כי הוא שכיח לרוב עד שנת תקפ"א, השנה שבה נדפסו שני חלקי 'ליקוטי מוהר"ן' יחדיו והיו לספר אחד, כך שהביטוי מאבד את משמעותו, הופעתו נעשית אכן נדירה יותר, עד לשיקעה מוחלטת בהמשך. [את ההופעה האחרונה ניתן למצוא בהלכה שחבורה באדר תקפ"ג, הלכות שבת ה"ה אות יג].

כל אלה מוכיחים בבירור כי ההלכה דנו, חבורה בין השנים: תקע"ב - תקפ"ג, ומאחר שבכל אותן שנים, למעט שנת תקע"ב ותקפ"ג, אינן ידועים בבירור איזה הלכה חבורה בכל חנוכה, אי לכך מיקמנו אותה בשנת תקע"ב. אך ניתן היה למקמה בשנת תקפ"ג, אך כאמור, הסבירות לכך קטנה מאד.

הלכות אבידה ומציאה הלכה א' ואת - מוכנת לדפוס - בכתב יד רבי נתן ממשלטיץ

ז. אבן העזר, הלכות קידושין, הלכה ב, על פי תורה ט. חבורה לקראת חנוכה תקע"ד. בכותרתה מופיע: 'ובו יתבאר ענין חנוכה'.

ח. אורח חיים, הלכות ברכת המזון, הלכה ג, על פי תורה לד. חבורה בתקופת חנוכה תקע"ה. נושאי חנוכה מופיעים בה החל מאות ט.

ט. אורח חיים, הלכות חנוכה, הלכה ו, על פי תורה ט. חבורה לקראת חנוכה תקע"ו.

י. יורה דעה, הלכות כלי היין, הלכה א, על פי תורה ד (בליקוטי מוהר"ן חלק ב). חבורה בתקופת חנוכה תקע"ז. נושאי חנוכה מופיעים בה באות ח.

יא. יורה דעה, הלכות כלאי אילן, הלכה א, על פי תורה יא. חבורה בתקופת חנוכה תקע"ח. נושאי חנוכה מופיעים בארבעת סעיפיה הראשונים.

יב. חושן משפט, הלכות שלוחין, הלכה ג, על פי תורה נא. חבורה בתקופת חנוכה תקע"ט. נושאי חנוכה פזורים לכל אורך ההלכה.

יג. חושן משפט, הלכות שומר שכר, הלכה ב, על פי תורה ד (בליקוטי מוהר"ן חלק ב). חבורה לקראת חנוכה תק"פ. בכותרתה מופיע: 'ובו יתבאר ענין חנוכה' (בסוף אות ז' כתב מוהר"ן: 'עייין בהלכות חנוכה הנכלל בהלכות כלי היין הלכה א' אות ח, שם מבואר גם כן ענין חנוכה על פי התורה הנ"ל, אך אי אפשר לבית המדרש בלי חידוש').

יד. אורח חיים, הלכות ברכת השחר, הלכה ג, על פי מעשה יא בסיפורי מעשיות. חבורה בתקופת חנוכה תקפ"א. נושאי חנוכה מופיעים בה החל מאות טז, וחוזרים אליה שוב באות לב, לו, ולהלן.

טו. אורח חיים, הלכות ברכת המזון, הלכה ד, על פי תורה מ (בליקוטי מוהר"ן חלק ב). חבורה בתקופת חנוכה תקפ"ב. נושאי חנוכה מופיעים בה החל מאות ט. ההלכה רצופה געגועים עזים לארץ ישראל, שאליה נשא רבי נתן את נפשו מאז, ואת עפרה זכה לחון עוד באותה שנה.

בין ההלכות הרבות שחברו בשנות תקפ"ג - תקפ"ד לא עלה בידינו למצוא הלכה הקשורה לחנוכה. ו"לא נודע לנו אם ביארה... אך נאבדה בעוונותינו הרבים כמו שכמה וכמה הלכות נאבדו, או לא ביארה אז" (כסגנונו של התלמיד המצוטט לעיל).

טז. יורה דעה, הלכות בשר בחלב, הלכה ד, על פי תורה כב. חבורה בתקופת חנוכה תקפ"ה. נושאי חנוכה מופיעים בה החל מאות טו.

יז. יורה דעה, הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם, הלכה ג, על פי תורה ח (בליקוטי מוהר"ן חלק ב). חבורה בתקופת חנוכה תקפ"ו. נושאי חנוכה מופיעים בה החל מאות ו.

יח. יורה דעה, הלכות כלאי בהמה, הלכה ד, על פי תורה ב (בליקוטי מוהר"ן חלק ב). חבורה בתקופת חנוכה תקפ"ז. נושאי חנוכה מופיעים

בה החל מאות ד. את ההלכה מזכיר רבי נתן במכתבו לרבי נפתלי ('עלים לתרופה', יום ב' פרשת וישב, תקפ"ז): 'הנה יש לי בענין זה שיחות ארוכות לחזק ולזרז לילך עם התורה הזאת'. המכתב מרתק ומלהיב וקצרה היריעה מלצטטו.

יט. חושן משפט, הלכות גביית חוב מהיתומים, הלכה ד, על פי תורה ד. חבורה לקראת חנוכה תקפ"ח. בכותרתה מופיע: 'ובו ענין חנוכה'.

כ. חושן משפט, הלכות אבידה ומציאה, הלכה ג, על פי תורה יג. חבורה בתקופת חנוכה תקפ"ט. נושאי חנוכה מופיעים בה החל מאות ה.

כא. חושן משפט, הלכות הפקר ונכסי הגר, הלכה ד, על פי תורה ה (בליקוטי מוהר"ן חלק ב). חבורה בסמיכות לחנוכה תקפ"ט. נושאי חנוכה מופיעים בה באות יח.

בין ההלכות הרבות שחברו בשנת תק"צ לא עלה בידינו למצוא הלכה הקשורה לחנוכה. ו"לא נודע לנו אם ביארה... אך נאבדה בעוונותינו הרבים, או לא ביארה אז" (כסגנון המצוטט לעיל).

כב. אורח חיים, הלכות השכמת הבוקר, הלכה ד, על פי תורה ל. חבורה בתקופת חנוכה תקצ"א. נושאי חנוכה מופיעים בה החל מאות י. בהקשר להלכה זו כתב רבי נתן במכתב ('עלים לתרופה', יום ד' פרשת וישב, תקצ"א): 'ה' יתברך יזכנו לקיים מצות הדלקת נר חנוכה בשלימות - לאמשכא משח רבות קודשא ולאדלקא בוצינא, אם יהיו כל הימים דיו וכו' אי אפשר לבאר פירוש דברים אלה שהזכרתי עתה' (וראה בארוכה בפנים ההלכה סעיפים: י, יא, יח).

כג. אורח חיים, הלכות נטילת ידים שחרית, הלכה ד, על פי תורה סה. חבורה בתקופת חנוכה תקצ"א. נושאי חנוכה מופיעים בה החל מאות ג. באותה תקופה השתוללה באוקראינה מגפת הפולרה ועשתה שמות בתושבים, ובעקבות כך חדלו ארחות והולכי נתיבות, ומכל הפזורה הגיע רק אורח אחד לשבת חנוכה. על כך כתב רבי נתן לבנו (יום א' פרשת וישב, תקצ"א): 'על שבת חנוכה לא היה לנו שום אורחים כי אם רבי חיים נחום שיחיה' (- מִקְּנֵי גֵוּרֵי דְקָה) ... ודברנו דברי תורה אתמול בה'שש-סעודות' דברים חדשים ונפלאים מאד, בוודאי היה כדאי לבא בשביל זה אלפים נפשות לפה. אך מי יודע גדולתו של יוצר בראשית איך הוא מתנהג בחסדו כל דור, ובפרט בדור הזה - מה שעושה עמנו, שזכינו לאוצרות כאלה, והמניעות משתטחים כל כך כל כך'.

כד. אורח חיים, הלכות בציעת הפת, הלכה ה, על פי תורה יד. חבורה בתקופת חנוכה תקצ"ב. נושאי חנוכה מופיעים בה החל מאות יג, לאורך כל ההלכה.

'וימי החנוכה הקדושים ממשמשין ובאין לשלום, ואני צריך להכין שמן משחת קודש - שהוא הדעת הקדוש על חנוכה הקדוש - בשביל רבים'.

ח. מספר חדשים לאחר מכן, בחודשי שבט-אדר תקפ"א, תוך כדי ביאור תפילת 'מודים' (בהלכות 'נשיאת כפים' ה"ד אות ז), מתייחס רבי נתן בקצרה לענין חנוכה.
ט. בחורף תקפ"ז: ערבית ד; קריאת שמע שעל המטה ב; שבת ה. בחורף תקפ"ד: ראש חודש ה; חול המועד ה; שחיטה ד.
י. בחורף תקצ"א: אומנן ד; שכירות פועלים ד; גניבה ד; גזילה ד.

כה. אורח חיים, הלכות שבת, הלכה ו, על פי תורה נז. חוברה בתקופת חנוכה תקצ"ג. חנוכה מוזכר בה באות ג, ונושאים מופיעים בה החל מאות יג."

כו. אורח חיים, הלכות חול המועד, הלכה ד, על פי תורה ח (בליקוטי מוהר"ן חלק ב). המשך ההלכה חובר סמוך לחנוכה תקצ"ד, ועליה כותב רבי נתן לבנו (יום א' פרשת וישב, תקצ"ד): 'וימי החנוכה הקדושים ממשמשין ובאין לשלום, ואני צריך להכין שמן משחת קודש - שהוא הדעת הקדוש על חנוכה הקדוש - בשביל רבים'. נושאי חנוכה מופיעים בהלכה החל מאות ז.

גם בשנות תקצ"ה - תקצ"ז לא מצאנו בכתובים הלכה הקשורה לחנוכה. אלא שכאן לפחות ידוע לנו על 'הלכות' שנאמרו בשבתות חנוכה של אותן שנים סוערות.

על שנת תקצ"ה מספר מעתיקי 'מכתבי מוהרנ"ת' בארוכה (בהערה למכתב ממוצאי שבת שידה' תקצ"ה):

'בשבת חנוכה של השנה הזאת פרשת מקץ, בסעודה שלישית, תיכף שהתחיל מורנו רבי נתן ז"ל לומר

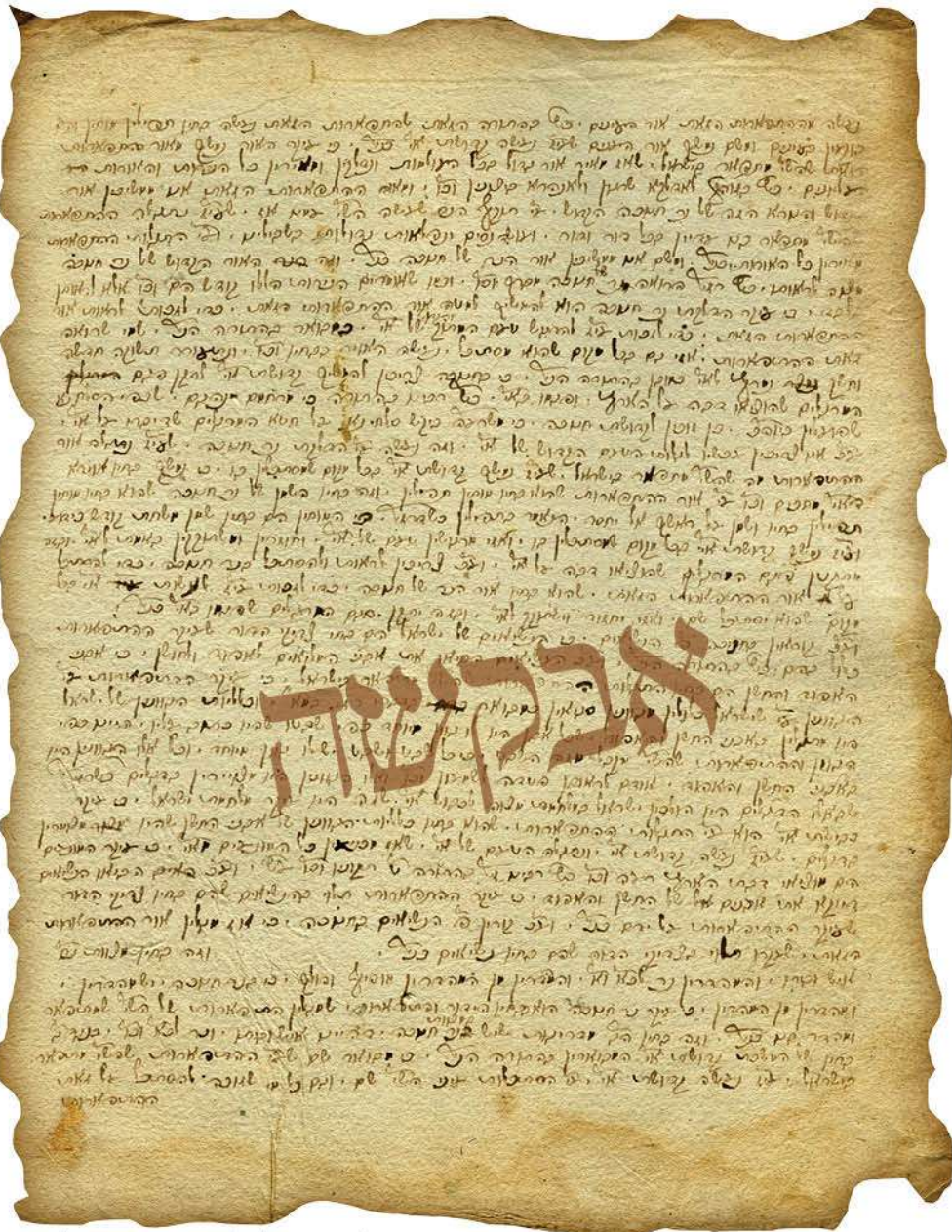
יא. בסיומה של הלכה זו נכתב: 'כל זה נאמר על החתונה של ש"ב. פנעושים שונים ניתנו לדאשי-חיבת אלו, אולם חנוכה אהובה מכל, ואת פתרון נמצא במכתביו של רבי נתן מאותה תקופה, שבהם הוא מספר על החתונה הגדולה בקרקנצ'וק של נכדי רבינו היקרים: החתן ר' שמחה ברוך, בנה של הצדקת מרת שרה (בת רבינו שנפטרה שנה קודם לכן, נכ"ז בכסלו, שנת תקצ"ב) - עם בת זוגו ודודתו הכלה מ' ברקה מרים, בת הצדקת מרת אדל (בת רבינו). במכתבו מיום ב' וירא תקצ"ג, מבקש רבי נתן שלא לארוח את זמן החתונה, כדי שיוכל לחזור לביתו לשבת חנוכה, 'וְאָרְךָ אֵיד וְיִסְטֵי וְיִפְלֵל קוֹקֵן אַרְוִים אֵיד זַל זִין בְּבִיתֵי עַל שֵׁשֶׁת חֲנֻכָּה אִי"ה' [= כי אתם יודעים כמה אנשים משתוקקים שאהיה בשבת חנוכה בבית]. רצון יראי נעשה, ואת שבת חנוכה עשה רבי נתן בברסלב כבכל שנה, כמצוין במכתב מיום א' פרשת ויחי תקצ"ג, שם מזכיר רבי נתן לבנו ראשי פרקים מההלכה 'שדברנו בשבת חנוכה הזה'.

יב. מוהרנ"ת דרש אז על תורה סז (בליקוטי מוהר"ן חלק ב), ראה על כך בעלים לתרופה' יום ה' פרשת בשלח, תקצ"ה.

יג. בימי התלאות' סעיפים יג-יד, מוזכרים פרטים נוספים על המאורעות הללו.

תורה"ג, גירו עליו השונאים המעלילים את האדון הגאון ארז'ניטשע - מושל העיר) וסיבב את הבית שלו עם אנשי חיל, והבית היה מלא אז מפה אל פה מבני ישראל הכשרים שבאו לשמוע דברי קדשו, ולקח האדון הנ"ל כמה נפשות לתפיסה, וגם ספרים הרבה: הן מהנדפסים, היינו ש"ס ופוסקים וכו', והן מכתביו. והיה מורנו ז"ל אז בסכנה גדולה ועצומה, וביום ב' שלאחר שבת חנוכה הנ"ל, רצה האדון הנ"ל ליקח לתפיסה את מורנו ז"ל בעצמו, והוכרח לברוח בהחבא לאומאן, ומשם לטשערין, כאשר יבואר להלן קצת... ואחר כך ריחם ה' יתברך שיצאו הנפשות מהתפיסה עוד בזה השבוע שלאחר שבת חנוכה תיכף, אך כל הספרים היו בסכנה עד סמוך לשבת שירה. ובעזרת ה' יתברך הוציאו אותם גם כן מידם, ולא נאבד מהם רק כרך אחד מ'ליקוטי הלכות' יורה דעה, מאמצע הלכות שחיטה הלכה ה' - עד הלכות דגים הלכה ה"א.

באותו 'כרך' אבדו, שהכיל רצף של הלכות שחוברו בין חודש אדר תקצ"ד (שחיטה ה') - לבין חודש סבת תקצ"ה (דגים ה'), הייתה גם כן

הלכות ב'סבת חנוכה' ד'ת"ס - בכתב יד רבי נתן מטרולטשין

ההלכה האבודה דגן, שגזולה ביד זדים. ה' יתברך ברחמיו ישיב כל האבידות' (תפלתו של מוהרנ"ט בסוף הלכות שחיטה).

ומן שנת תקצ"ה לשנת תקצ"ו

במשך התקופה הראשונה לְגִלוּת מוהרנ"ט בנמירוב, אליה גורש באלול תקצ"ה¹, חוברה על ידו הלכה ה' מהלכות רבית. חלק ממנה דרש רבי נתן לתלמידיו בשבת חנוכה תקצ"ו, כמופיע במכתבו (יום ב' פרשת ויחי, תקצ"ז): 'תהלה לא-ל עזרנו ה' יתברך בימי חנוכה העבר, בפרט בשבת חנוכה, ודברנו בחסדו יתברך דברי תורה ושיחות קדושות ונוראות אשר החיו מאד און השומעים, וקצת מהם תשמע ממוסר כתב זה: רבי נחמן מטולטשין, ובפרט מה שדברנו על פסוק (תהלים נא, ח): הִן אִמַּת הַפְּצֵת וכו' וְבִסְתָם וכו', והוא נצרך לך עתה מאד'. דיבורים אלו מופיעים בהרחבה בהלכה דגן, בסעיפים כ, כו.

נמצא כי למרות ולא מצאנו אזכור מפורש לחנוכה באותה הלכה, בכל זאת היא מתועדת כמי שנאמרה בשבת חנוכה. ובזאת נתנה ראש ונשובה להמשך הרשימה.

כו. יורה דעה, הלכות שילוח הקן, הלכה ה', על פי תורה סג. חוברה בתקופת חנוכה תקצ"ז. נושאי חנוכה מופיעים בה החל מאות ז, לאורך כל ההלכה (וראה עוד בעלים לתרופה' יום א' פרשת ויצא, תקצ"ז; יום ב' פרשת ויחי, תקצ"ז; יום ד' פרשת משפטים, תר"ב)¹⁰.

כח. חושן משפט, הלכות טוען ונטען, הלכה ה', על פי תורה יז. חוברה בתקופת חנוכה תקצ"ח. בכותרתה מופיע: 'ובו ענין חנוכה'. נושאי חנוכה מופיעים בהלכה החל מאות יא.

כט. חושן משפט, הלכות שותפים בקרקע, הלכה ה', על פי תורה ז (בליקוטי מוהר"ן חלק ב). חוברה בתקופת חנוכה תקצ"ט. נושאי חנוכה מופיעים בה בסעיפיה הראשונים. את ההלכה מזכיר רבי נתן במכתבו ('עלים לתרופה', יום ו' פרשת

ויחי, תקצ"ט): 'והנה רוב דברינו בזה החנוכה היו בהתורה הקדושה של חנוכה שהוא "כִּי מִרְחֻמָּם יְנַהֲגֶם" ... ודברנו בזה דברים נאים ואמתיים ונפלאים הרבה'.

ל. חושן משפט, הלכות מתנה, הלכה ה', על פי תורה כב. החל מאות נ חובר לקראת חנוכה ת"ר, שם מופיעים נושאי חנוכה בארוכה (וראה עוד בעלים לתרופה' יום א' פרשת וישלח, ת"ר).

לא. חושן משפט, הלכות גניבה, הלכה ה', על פי תורה ט. חוברה בתקופת חנוכה ת"א. נושאי חנוכה מופיעים בהלכה החל מאות יד, לאורך כל ההלכה (וראה עוד בעלים לתרופה' יום א' פרשת וישב, ת"א; יום א', עשרה בסבת, ת"א).

לב. חושן משפט, הלכות נזיקין, הלכה ה', על פי תורה ה (בליקוטי מוהר"ן חלק ב). החל מאות כט חובר בתקופת חנוכה ת"ב, שם מופיעים נושאי חנוכה בארוכה, לאורך כל ההלכה. את שבת-חנוכה עשה מוהרנ"ט באומן יחד עם תושביה מאנשי שלומינו, וקצת אורחים' מחוצה לה (ראה על כך בעלים לתרופה' יום ו' פרשת וישב ת"ב; יום ג' פרשת וארא ת"ב¹¹).

לג. אורח חיים, הלכות ברכת השחר, הלכה ה', על פי תורה רטו. חוברה בהמשך שנת ת"ב. נושאי חנוכה מופיעים בה החל מאות מד, לאורך ביאורה של פרשת בהעלותך.

לד. אורח חיים, הלכות חנוכה, הלכה ז, על פי תורה ז (בליקוטי מוהר"ן חלק ב). חוברה לקראת חנוכה ת"ג. ההלכה נשמטה ממקומה בהלכות חנוכה, והיא מופיעה ב'השטמות' שבסוף אורח חיים¹². את שבת-חנוכה עשה מוהרנ"ט בטשערין, ובה נקבצו ובאו אנשי שלומינו ממקומות הסמוכים (ראה על כך בעלים לתרופה', במכתבים הרבים מאותה תקופה¹³).

לה. אורח חיים, הלכות הודאה, הלכה ו, על פי תורה כד. החל מאות יט חובר לקראת חנוכה ת"ד, שם מופיעים נושאי חנוכה בארוכה, לאורך סעיפים רבים (וראה עוד בעלים לתרופה' יום ד' פרשת חיי שרה, ת"ד; יום ד' פרשת וישב, ת"ד; ועוד רבים מאותה תקופה).

לו. אורח חיים, הלכות ראש חודש, הלכה ז, על פי תורה סא. החל מאות יא חובר לקראת חנוכה ת"ה, שם מופיעים נושאי חנוכה בארוכה, לאורך כל ההלכה (וראה עוד בסוף עלים לתרופה, במכתב המתאר את פטירתו של מוהרנ"ט).

ותכל כל המלאכה, אשרי העם שלו ככה, מי ימלל גבורות כל הלכה, עטרת תפארת וצניף מלוכה, הרחב פיך ומלאהו ברכה, הנה זה בא ויעל ארוכה, הבה תמים ונחדש המלוכה. ■

**ה' יתברך יזכנו
לקיים מצות
הדלקת נר חנוכה
בשלימות -
לאמשכא משח
רבות קודשא
ולאדלקא
בוצינא, אם יהיו
כל הימים דיו וכו'
אי אפשר לבאר
פירוש דברים
אלה שהזכרתי
עתה'**

יד. גלות נמירוב ארכה למעלה משלוש שנים, מאלול תקצ"ה עד תשרי תקצ"ט.

טו. שש שנים אחר כך, בשנת תר"ג, בשבוע שאחרי חנוכה, כותב רבי נתן לבנו: 'מאד החיית את נפשי במה שכתבת שעסקת בחנוכה הזה בהתורה 'שלום לרוחוק ולקרוב' [= תורה סג], שחברתי בחסדו עליה - הלכות שילוח הקן וענין חנוכה. וכוא וראה נפלאות ה', כי גם אנכי פה [= קְשָׁעֵרִין] דברתי בליל שבת חנוכה מהתורה הזאת הרבה, בענין חנוכה, ובענין מה שעובר עלינו בכלל ובפרט'.

טז. במכתב מיום ג' פרשת יתרו תר"ב, מציין רבי נתן: 'אשר מעודי לא נתעכבתי בשבת חנוכה בדרך', עיין שם.

יז. את מיקומה של הלכה זו קבענו על פי מכתבו של רבי נתן מיום ג' פרשת וישב תר"ג, שבו הוא כותב על עסקו באותה תקופה בתורה דגן - 'ודברנו בזה חידושים נפלאים'. מאידך גיסא, את דיבוריו של רבי נתן בליל שבת חנוכה, על תורה סג (ראה הערה טז), לא מצאנו בכתובים, חבל על דאבדין.

יח. וראה עוד במכתב (הראשון) מיום ב' פרשת וישלח תר"ג, שבו פונה רבי נתן לאנ"ש דברסלב ומבקש מהם: 'אל תתרעמו עלי אחי ורעי, שנסעתי מכם משבת חנוכה, כי מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו, כאשר תשמעו ותבינו בעצמכם'. וראה עוד במכתב השני מאותו תאריך.

כתבי יד של אור האמת

גלרייה מיוחדת לאור ההלכות שהופיעו בכתבה.

מגוון אדיר של כתבי ידות - שנטלו חלק כל אחד בבחינתו הוא - במאמץ האדיר של הארת אור האמת בעולם.

תחלה 3 תמונות מעצם כתב יד קדשו של פני יהושע אור הלבנה כאור החמה מוהרנ"ת זיע"א שכל ימי חייו עסק לאדלקא כל בוצינין מהאי משה רבות קדישא של הרב העליון פני משה משיח בעצמו.

לאחר מכן עוד 2 תמונות מעצם כתב יד תלמידו הגדול רבי נחמן מטולטשין שמסר את נפשו בכל עת בהעתקת דברי אלקים חיים הכנתם והבאתם לדפוס (ועינים תחזינה!), ומדי פעם הוצרך ויגדלהו על כל הקודש מרוב התנוצצות אור עליון אשר זרח ונשפע עליו.

בהמשך תמונת כתב יד הבן הדגול, בן יקיר בן חביב, העובד מתוך מסירות נפש וכל לבב, הוא רבי יצחק שטערינהארץ.

הנר השביעי, הוא כתב יד התלמיד אשר היה לבן, שבפטרית אביו חד משרפי מעלה זעק אלף פעם איה השה לעולה, לקחו רבן גמליאל איש חסיד בכל מעשיו, ויגדלהו וינצרהו כאישון בת עין, ויגדלהו על כל השרים - מיין שווארצער! והנה מעיד בגדלו אני המדבר בצדקה: "אני נחמן בן עוזר הכותב".

ההשמיני שמו טמיר ונעלם, ויהי גם הוא כיתר חבריו התלמידים - מאירים את העולם!

בכח 8 נרות הללו,

של הנכלל כולו באור הרב, ושל הבן והתלמיד!

של תלמיד שהיה כבן, ושל תלמיד שאין לו שם!

בכוחם נזכה גם אנו להאיר את אור האמת בעולם

והמקרא צווח:

"הללוהו כל כוכבי אור"

זכי יש כוכבים שאינם מאירים!?

כל קורא אשר עיניו ישזפו את תמונות אותיות כתבי יד קדושים אלו

ו"כתב המלך" - מאן מלכי רבנן - הלוא הוא יד המלך, והיד - היא המלך בעצמו

כמבואר בגוף המאמר על פי שיחת קדשו בשבת חנוכה שבסוף ספורי מעשיות

הנה מלך ביפיו תחזינה עיניו

ויהי רצון שיתקיים בכל אחד: עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי, כלומר, שאור שמשו של רבינו הקדוש שמאיר בפני ירח תלמידו הנשגב וכל כוכבי אור - יאיר עלינו בבחינת "לשבת עמדי"

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד (וכמבואר בהלכות נתיקין הלכה ה בארוכה) והסימן: עיני בנאמני ארץ - "נאמני" ראשי תיבות כלם:

נ'חמן א'ב מ'אן נ'חמן י'צחק

הראשון הוא שם התלמיד הדגול ראש לנאמנים רבי נחמן מטולטשין ועליו שם האב הגדול אשר לו בנים ותלמידים - רבינו נתן לכל ישראל השלישי מאן דהו - כי לא ידעו מן הוא, למה זה תשאל לשמי הוא פלאי הרביעי בן עוזר לאביון של יתומים - זה ינחמנו גם הוא שמו כשם רבו והאחרון חביב בן חכם ישמח אב המחזקהו לגיל בשמו כל היום יצחק

שְׁלַח-אוֹרָךְ וְאִמְתָּךְ הִמָּה יְנַחֲנִי
יְבִיאֵנִי אֶל-הַר-קָדְשְׁךָ וְאֶל-מִשְׁכַּנְתְּךָ

אני נחמן בן עוזר הכותב

הלכות מתנה הלכה ה' אמת טא - בכתב יד רבי נתן מן רבי שחר

והוא ללוק זמורה וללוק קשרים למה ענין התעורר כעל...
 והתעורר על כבודו ביום...
 וזהו כבודו של ה' וזהו כבודו של ה'...

הוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...

הוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...

הכותב עסקן הלכה האות כט - בבית דין אחד התעורר

הוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...

הוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...

הוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...
 והוא המורה על כל המעשים...

הכותב עסקן הלכה האות לו - בבית דין אחד התעורר

מדי יום הוא הופיע בשערי ה'אומאנער שטיבל' בוורשה, ובשבתות כיתת רגליו מרחק שעת הליכה וחצי ובלבד לזכות לתחוב ראשו ביק אנ"ש // גרגרים מתולדותיו של הגה"ח רבי גרשון יהודה לייב זילברמן, מי שכיהן כרבו של הפרוור הוורשאי, בקיץ תרפ"ד נמנה על חברי 'בית ונחלה' שיישבו את הצריפים הראשונים בחולותיה של בני ברק, ולימים נקרא לכהן כחבר בית הדין של 'העדה החרדית' בירושלים

דוד דגן

שלהבת אמונה. ציור של
שטיבל חסידי עם הכיתוב
"עוולד יידן זייט איך נשט
מייאש, מאת הצייר הרשל
דניאלוביץ, שנספה בשואה

מזעזע

מפראגה לירושלים

השנה

היא תרפ"ד. הישוב הישן בירושלים הומה וסוער סביב אברך צעיר שלא מכבר הקים את ביתו. רבי שמואל הורוויץ שמו.

בצפת עיר מולדתו הוא התוודע לאורו של הנחל נובע, יד ההשגחה הפגישה אותו עם מתי מעט חסידי ברסלב שחיו אז בארץ הקודש. אחרי נישואיו הוא התגורר בירושלים, ושם חווה רדיפות קשות בשל התקשרותו עם אנ"ש. בעל נפש עורגת ושוקקת היה, וכגודל כיסופי נפשו העצומים, כך הביזיונות והרדיפות שהפכו למנת חלקו. הגיעו הדברים לידי כך שהוגש לפניו 'גיליון שבועות' בו נכתב כי הוא נשבע שלא יהיה לו שיג ושיח עם חסידי ברסלב, הוא לא ידרוך על מפתן בית מדרשם, לא ילמד בספריהם, כן לא ילך לכותל המערבי וקבר שמעון הצדיק ורחל אמנו.

באחד מאותם ימים טרופים, עולה רבי שמואל יחד עם חבריו לביתו של החסיד רבי נפתלי כהן (חמיו של רבי אברהם ב"ר נחמן חזן), הם סיפרו לפניו את מסכת הרדיפות העוברת עליו. רבי נפתלי, איש תבונות מלא חכמה, השיב להם בדברי הפסוק משיר-השירים: "אם חומה היא - אם חזק אתה בדעתך כחומה - אז תצליח; ואם דלת - אולם אם הנך חלש כדלת הנפתחת ונסגרת ואינך איתן בדעתך, אלא פוסח על שתי הסעיפים..."

"אני חומה!" השיב רבי שמואל בלשון המשך הכתוב, "הנני מוכן אפילו למסור את נפשי!"

כתב היד הנעלם

באותה תקופה, כשנכנס פעם רבי שמואל לבית החסיד המופלג רבי שלמה ווקסלר, קידם רבי שלמה את פניו בהתרגשות: "מצאתי אצלי כתב יד של רבי אברהם ב"ר נחמן, מועתק מכתב יד מוהרנ"ל! וזה לשונו:

"ועתה צריך כל אחד מאתנו למסור נפשו במחשבתו עד קצה האחרון בגוף ונפש וממון, אך מאחר שאוהזין בקצה האחרון חס וחלילה, צריכים לחשוב מחשבות איך למלט נפשו לפי שעה"

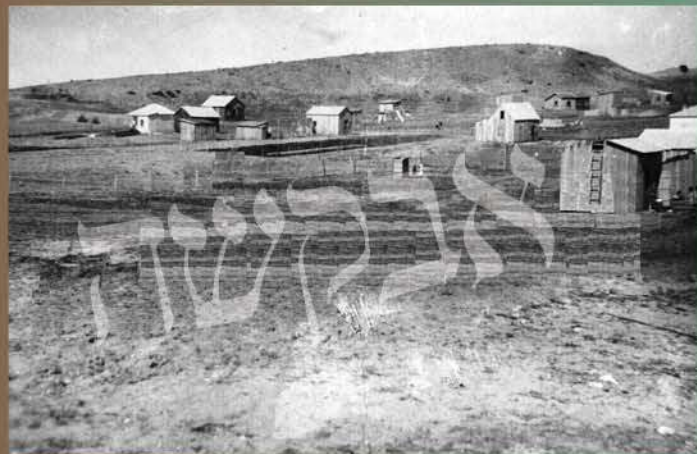
"אין זה דבר ריק שמצאתיו דווקא עתה" התרגש רבי שלמה, "הרי זה רב חיפשי אחריו וכעת הזדמן לידי ללא שום חיפוש. אין זה אלא רמז עבורנו שתעבור עלינו איזו בחינה של מסירות נפשי!"

ואכן התברר כי צדקו הדברים. בהמשך הימים הגיע המצב לידי כך שיקירי אנ"ש, ידידי נפשו של רבי שמואל, אולצו להתחייב בתקיעת כף כי לא ידברו עמו כלל. היה זה ניסיון קשה מאוד עבורו, הוא נותר בודד לנפשו, וחבריו נאלצו לתקשר עמו בדרכים עקיפות ויצירתיות. הדבר נמשך תקופה ניכרת, עד שחבריו פנו להגרי"ח זוננפלד שהתיר להם את התקיעת-כף.

קושייתו של 'הרב החובל'

בעיצומה של תקופה רבת תלאות זו, התנוצצו לו לאברך הנרדף כפעם בפעם קרני אורה בתוך האפלה. אחד האישים שנשלחו משמים לחזקו במצבו היה 'הרב מפראגה'.

בימים ההם עלה בדעתו של רבי שמואל להציע בפני רבו החסיד הדגול רבי אלטר בן ציון קראסקופף, שיישא את אמו האלמנה של ידידו הבחור של יעקב זאב ברזסקי. משנתרצו הצדדים נערכו 'התנאים' בט"ו באב תרפ"ד, והנישואין התקיימו כשבועיים אחר מכן.

מראשי המתיישבים. המושבה בני ברק בראשיתה

קהילה יהודית מפארת. בית המסעדה גדול בפראגה

בסידור קידושין כובד 'הרב מפראגה'. וכך מספר רבי שמואל הורוויץ בספרו 'מי שמואל': "וגם אז בא מפולין רב אחד שהיה רב בעיר פראגא, והיה מקורב מאד לאנ"ש, ובכל יום היה בא לקיבוץ שלנו בוורשא, אף שהיה הדרך רחוק מאד, והיה לומד ספרי רבינו ז"ל וכו', ובא מאיזה זמן משם, והיה רב בבני ברק אשר אצל תל אביב, ואחר כך בא לירושלים סמוך לחתונה של רבי אלטר בן ציון.

"והוא היה באהבה וחביבות אתנו מאד, והיה משמח אותנו הרבה, והיה מחזק אותי בדיבורים, והוא היה המסדר קידושין אצל רבי אלטר בן ציון, והיה אתנו ביחד כל השבת של החתונה בשמחה ובפאר ובכבוד ושימח אותנו מאוד.

"והוא היה שואל לכמה אנשים אם יכולים לתרץ הקושיא של הרב החובל, והם היו עומדים ומשתאים ומתמיהים, כי לא ידעו מי הוא רב החובל ומה הקושיא שלו, והשיב להם בפשיטות 'מה לך נרדם, 'ואס שלאפסטו', הלא זהו קושייתו של רב החובל שהקשה ליונה הנביא.

ענזיל מלמד 'מסכים' לדברי התוספות...

"וכן סיפר בדרך הלצה, כי היה מלמד אחד ששמו היה 'ענזיל מלמד', והיה לומד עם תלמידיו גמרא ותוספות, ופעם ישר בעיניו מאוד דברי התוספות, ונתפעל מאוד ונתלהב מהשכל והעמקות שיש בתוספות, וציווה לתלמידיו מתוך התלהבותו להביא עט ודיו, וכתב אצל התוספות מן הצד 'גם אני ענזיל מלמד מסכים לדברי התוספות'. והרב הנ"ל סיפר את זאת לענין איזה מפורסמים שאמרו על רבינו ז"ל גם כן גדולות כפי שנראה להם, ואמר על זה 'גם אני ענזיל מלמד מסכים לדברי התוספות' - כמו שזוהו שטות, כי דברי התוספות לא צריכים להסכמתו של ענזיל מלמד, כך גדולת רבינו ז"ל לא צריך להסכמת אלו המפורסמים, וכן שימח אתנו כל יום השבת".

במהלך השבת סיפר להם הרב מפראגה, כי בפולין ארע מעשה בבחור אחד שהתקרב לחסידות ברסלב, ואבותיו השביעוהו שלא ילך להתוועד עם אנ"ש ולא ילמד 'ליקוטי מוהר"ן', ממש כפי שביקשו להשביע את האברך רבי שמואל, והוא, הרב מפראגה, התיר לאותו בחור את השבועה על פי דברי האדמו"ר מגור בעל 'אמרי אמת' שהורה כי על כגון דא כבר נפסק בשו"ע כי "המתנה על מה שכתוב בתורה נתאו בטל" ואין שבועה חלה על דבר מצוה.

רבי שמואל מוסיף: "ואחר רוב ימים ושנים שנפטר רב אחד מבית דין צדק של החרדים פה בירושלים, נתמנה הוא הרב מפראגה הנ"ל לרב

במקומו, והחזיק בענין רבינו ז"ל בלימוד ספרי רבינו ז"ל" (ימי שמואל פרק קלד)

ובכן, מיהו 'הרב מפראגה', שלפי עדות רבי שמואל היה מקורב מאוד לאנ"ש, הגה בספרי רבינו ואף היה לו הַרְגֵש בגדולת הצדיק, ובערוב ימיו כיהן כחבר הביד"צ בירושלים?

ב'מתיבתא' הוורשאית

רבי גרשון יהודה (לייב) זילברמן, נולד בכ"ב טבת שנת תרכ"ד. הוא הוסמך להוראה ולדיינות על ידי גדולי ומאורי פולין, והיה מקושר לאדמו"רי בית גור.

לימים התמנה לרב ב'פראגה חדש'. פראגה (להבדיל מ'פראג' המפורסמת שבצ'כיה) היה פרוור ששכן סמוך לוורשה, על גדתו המזרחית של נהר הוויסלה שהפריד בינו ובין העיר הגדולה. במשך הזמן הוא התרחב והפך למעין עיר בפני עצמה והיה מוקף בפרוורים משלו, שהגדול שבהם היה 'פראגה החדשה' - 'נני פראגעל'. (כיום, עם התרחבות בית פולין, פראגה הוא רובע היסטורי חשוב במרכזה של וורשה).

פראגה ופרווריה היתה קהילה חשובה ומפוארת בזכות עצמה שהצמיחה מקרבה גדולי תורה וחסידות. בדור האחרון ליהדות פולין - די אם נזכיר את הגאון רבי מנחם זמבא הי"ד, שהרעיש את פולין החסידיית בלמדנותו והריפותו, שהיה מפארי גידוליה של פראגה.

בשנת תרע"ט הוקמה בוורשה ה'מתיבתא' - ישיבה תורנית, מהראשונות בפולין המרכזית, לבחורים חסידיים. עד אז, לבחורים

הרב מפראגה בין ראשוני המתיישבים במעמד 'הנחת אבן הפינה' למושבה בני ברק. יא תמוז תרפ"ד (גנר קידוש ה')

לאחר גיל הבר מצווה לא היו מסגרות לימוד מסודרות. חלקם למדו בשטיבל כשלא תמיד הם זוכים להכוונה ראויה, וחבריהם יצאו לעבוד כשוליות בעלי מלאכה. רבים מבעלי האמצעים שלחו את בניהם לגימנסיות, כשהם מקווים להשלים להם בשעות הערב לימודי תורה. אולם לרוב נטשו הנערים את דרך התורה.

על רקע זה הוקמה המתיבתא על ידי האדמו"ר מגור רבי אברהם מרדכי אלטר בעל ה'אמרי אמת'. (באותה תקופה הוקמו ישיבות נוספות בפולין, ביניהן ישיבת 'הלכתא כנחמני' דחסידי בורסלב, שנוסדה בשנת תר"פ באוסטרוונצה). דבר 'יסודה של ה'מתיבתא' פורסם ברבים בכינוס גדול של גדולי התורה והחסידות, באותה אספה נבחרו לנשיאות המתיבתא מגדולי התורה, ולהנהלתה - מן המפורסמים שבנגידי וורשה.

ראש ה'מתיבתא' הראשון היה הגאון הנודע רבי מאיר דן פלוזקי, ובהמשך הצטרף אליו הגאון רבי מנחם זמבא. מובן מאליו כי ה'ראשי מתיבתא' (ר'מים) נבחרו בקפידא, מלבד היותם ידועים כלמדנים וכבעלי כשרונות הסברה מצוינים, היו גם אנשי חינוך שידעו למצוא מסילות ללבבות התלמידים. ראשי המתיבתא טרחו ויגעו כדי למצוא את שביל הזהב בין שיטות הלימוד השונות, היתה זו מזיגה של עומק העיון יחד עם ידיעות נרחבות בש"ס ופוסקים.

רבי מנחם זמבא כתב בשבחה "המוסד הקדוש הכי נעלה מתיבתא, אשר גם אנכי זכיתי לקחת חבל בבניינה, הראה לנו עין בעין חסדי ה' אשר מעולם ועד עולם בהבטחתו על קיומה של תורה בישראל, כי אם גם במצוק העתים האלו אשר מצב התורה ירד פלאים מפני רוחות שונות המנשבות עלינו כגלי הים, עוד עלתה בידינו בע"ה להקים אכסניא של תורה כזו... ועל תלמידים רבים יכולים לומר, מובטחני בהם שיהיו מורי הוראה בישראל". רבי שמעון שקופ ראש ישיבת גרודנה כתב "כענבים במדבר מצאתי כשבקרתי היום הישיבה הקדושה המתיבתא והשתעשעתי עם התלמידים בהלכות עמוקות ורובם ככולם יורדים בעומק הלכה, בהבנה ישרה ועתידים להיות לגדולי התורה בע"ה".

ורבי שבתי יגל ר"י סלאנים, התבטא: "מצאתי לחוב קדוש לכתוב לזכרון בספר הרושם הנעלה, שפעלו עלי הודו ותפארת הקודש החופפים בהמתיבתא... והעיקר אהבת התורה של התלמידים אשר מצוינים בחריצות שכלם ויהיו במשך הזמן לנושאי דגל התורה ולנס ולמופת בישראל".

בין אותם אנשי מעלה שנקראו אל הדגל, לכהן כר"מ במתיבתא ולהרביץ תורה בבית יוצר זה, היה הניי פראגער רב - רבי גרשון לייב זילברמן. בפרק זמן המועט עד לעלותו לציון ברינה, הספיק להעמיד תלמידים הרבה, מתוכם כאלו שכינהו אחר כך כרבנים בישראל.

שעה וחצי הליכה ברגל לשטיבל

כעוד רבים וטובים בפולין דאז, הרגיש רבי גרשון לייב באור הזורח מבית מדרשו של רבינו הקדוש ועד מהרה נתפסה השלהבת הטהורה בנשמתו.

תחת אחד השיחים העיד רבי מוטל יגלניק משרידי אנ"ש בפולין, כי ה'נייע פראגער רב' היה ברסלבר חסיד מן המנץ, מפראגה היה בא מדי יום ביומו לאומאנער שטיבל כדי ללמוד, להתפלל ולרקד עם אנשי הצדיק. "במשך ימות השבוע" שח ר' מוטל, "הוא היה בא באמצעי התחבורה השונים של אותם ימים, ואילו בשבת היה עושה את הדרך ברגל, בגשר העובר על נהר ה'זיסל' - קילומטר ארכו - מהלך הליכה של שעה וחצי! והיה בא אלינו לשטיבל".

בשנת תרפ"ד הביא החסיד רבי אהרן לייב ציגלמן מוורשה לדפוס את הספר הקדוש 'ליקוטי מוהר"ן'. היתה זו המהדורה השביעית מאז נדפס הספר לראשונה בחיי רבינו הקדוש, 'כל השביעין חביבין', בהדפסה זו השתתפו רבים מאנ"ש מכל רחבי פולין ושללמו מעות-קדימה. רבי אהרן לייב ציין את שמם ושם אמם לזכרון לטובה ולישועה, ברשימה ארוכה (פרענומערנטן - מנויים) לפי שמות הערים והעירות.

בחגיגת סיום הדפסת הספר, שנערכה בל"ג בעומר באותה שנה, השתתפו רוב אנ"ש מכל קצוות פולין, כשהם לבושים בבגדי שבת, זקנים נערים וילדים, נהרו אל בית החסידים דברסלב ברחוב דזשעלנא 43 בוורשה, שם נערכה החגיגה ברוב עם, עם ספרי תורה, וברכת 'שהחינו', כשאבות ובניהם מרקדים עם ספרו של הרבי בידם ושמהים בה' ובתורתו

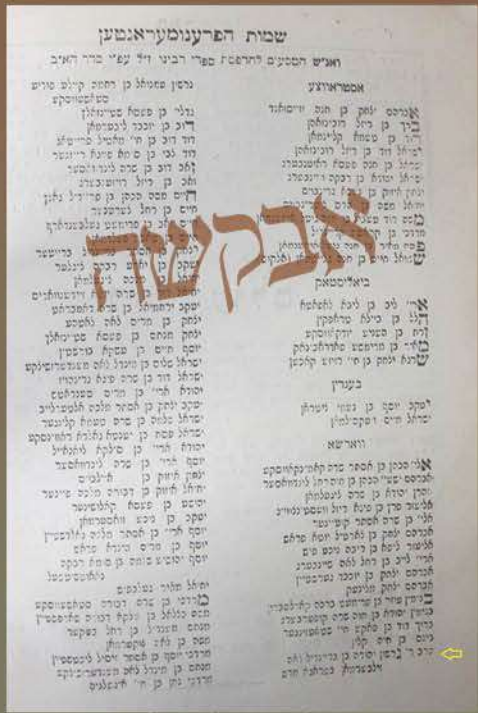
מעמודי החור של המתיבתא: הגאון רבי מנחם זמבא עם הגאון מבריסק רבי יצחק זאב הל"י סלוביניץ

נשא עליו הספר: הגאון רבי חיים נאה בעל 'השיעורים'

ההדיוט את הספר יחזיו: הרב אריה מרדכי רביעביץ רבה הראשון של בני ברק ה'מים בירושלים

הרב מפראנה חתום בן משלמי משנת קדימה להדפסת הליקוטי מהר"ן ורשה תרפ"ד

יחוקו בספר לזכרו לטובה. מדוע על ליקוטי מהר"ן מהדורת תרפ"ד העמוד לפי ההדפסה - דגו יוד י"ד וטו תרפ"ד

ברב שמחה וחדוה. שער ליקוטי מהר"ן מהדורת ורשה תרפ"ד

ובמשה עבדו. זיכרון השמחה הגדולה הזו לא נמחה ימים רבים והמעמד מתואר באריכות בכתבי ר' יצחק מאיר קורמן.

רשימת השמות שבפאתי הספר היא זיכרון קדוש לכל אותם חסידים, אשר ברובם נעקדו על קדושת שמו ית' בשנות הזעם בימי מלחמה ע השניה.

בין שמות החסידים מורשה, אנו מוצאים את השם: "הרב ר' גרשון יהודה בן בריינדיל לאה זילבערמאן כפראנא חדש".

אל ארץ לא זרועה

בשנה האמורה נפל דבר בפולין. קבוצה קטנה של יהודים חסידיים חיסלו את עסקיהם, צררו את מטלטליהם ועלו לארץ הקודש, כשהם תוקעים יתד בחולות השוממים ליד הכפר הערבי אבן-ברק. בראש הקבוצה - 'בית ונחלה' שמה - עמד רבי איטשע גרשטנקורן, מי שרכש את האדמות מידי בעליהן הערבים.

לא קל היה הדבר מבחינתם. השמועות סיפרו על המצב הכלכלי הקשה השורר בארץ, אך למרות זאת לא נרתעו חברי הקבוצה והחליטו בסוף חודש אייר תרפ"ד להפליג ארצה. הקבוצה הראשונה מנתה שש משפחות (ביניהם רבי יוסף ארליך מאנ"ש בוורשה, גיסו של רבי איטשע המייסד).

כעבור חודש הגיע מחנה העולים השני - קבוצה בת שש-עשרה משפחות, ביניהם רבי איטשע גרשטנקורן, והרב גרשון יהודה זילברמן. בשלב הראשון הצטופפו כל העולים בצריף אחד בלבד. למרות קשיי ההסתגלות הרבים הם לא הראו כל סימני ייאוש. בזכות עקשנותם התפוך בני-ברק לעיר ואם בישראל.

בתקופה הראשונה שימש 'הרב מפראנה' כתובת לשאלות הלכתיות, לצד ידידו הרב אריה מרדכי רבינוביץ, רבה הראשון של ב"ב.

מעמד הנחת אבן הפינה למושבה החדשה נערך ביום י"א בתמוז, לכבוד הבאר הגדולה שהחלו בחפירתה כדי לספק מים לכל המושבה, ונטלו בה חלק רבנים מירושלים, יפו, פתח תקוה ועוד. המת"שיבים הכניסו ספר תורה שהביאו עמם לאחד הצריפים ששימש כבית הכנסת הזמני, בריקוד נלהב לכבוד התורה, כשלאחר מכן מסב הקהל סביב לשולחנות שהיו ערוכים בפירות.

בירושלים עיר הקודש

לא זמן רב ישב רבי גרשון יהודה בני ברק. בסוף הקיץ העתיק את מגוריו לירושלים, שם החל לשמש מורה-הוראה. עד מהרה עמדו רבני העיר על גדולתו ויראתו והוא מונה לראש 'ועד משמרת הדת'. באותו זמן בא לסדר קידושין בחתונת רבי אלטר בן ציון קראסקופף שנערכה ביום שישי ר"ח אלול תרפ"ד, שם החיה את נפשו של האברך רבי שמואל הורוויץ, אשר רשם את הדברים לזיכרון בספרו.

לפי רשימות רבי שלמה פפנהיים ממקימי ועד הכשרות של בד"ץ העדה החרדית, בט"ו בשבט תרפ"ו נתמנה הרב מפראנה לרואה - מפקח רבני בבית המטבחים מטעם ועד השחיטה של העדה החרדית, ובסיון תרפ"ו לחבר 'ועד המפקח' של כולל וורשא. בתמוז תרפ"ז השלים את הביד"ץ במקום רבי מרדכי לייב רובין שנסע לחו"ל, ובסוף ניסן תר"צ - מונה לחבר בד"ץ קבוע. באותה שנה ההדיר יחד עם ידידו הרב אריה מרדכי רבינוביץ (אף הוא כמותו כיהן כרב ומ"צ בפולין, בעיר קארוב, ולאחר בני ברק ובירושלים) את הספר 'חמד משה' - לרבי גדליה משה הלוי מיאנוב, על הלכות שבת. בשער ציינו כי 'הספר הנחמד הזה נדפס ונעתק מגוף כתב יד המחבר ז"ל, ועתה הוספנו מאמרי חז"ל ודינים נחוצים למען ליכות הרבים במצות שמירת שבת קודש".

בשנים הבאות ישב רבי גרשון יהודה בבית הדין לצד תקיפי ארעא דישראל, הגאונים רבי פנחס עפשטיין ורבי דוד יונגרייז.

התיר את השבועה האדמירי בעל האמי אמת מנוח

נעם בנין הסערה. החסיד הלהב רבי שמואל הורוויץ

יכלו לבוא מהעיר העתיקה, הכוונה היא למאורעות שפרצו באותה שנה תרצ"ו ונתמשכו עד תרצ"ט, כאשר ערביי הארץ התקוממו נגד שלטון המנדט ונגד יהודים. "ומפני השעה המאוחרת בלילה ה' צורך למהר בהלוי' ולמעט בהספדים. הספידו הרה"ג רא"ח נאה שליט"א בשם ה'בד"צ, ועוד תנצב"ה" (קול ישראל, יום ה' פ' אמור, טו אייר תרצ"ו) אמנם צוין על פטירתו 'כיום השבת האחרון, אולם פטירתו היתה בשבת קודם לכן).

(בנו רבי יצחק (איטשע), היה אף הוא בר-אוריין, התגורר בצ'זעב שבפולין ונעק"ה בשואה האיומה בבורות ירי ליד עיירת מגוריו, יחד עם זוגתו אלטע לבית טיקטין ושלושת ילדיהם: ישראל, צבי, יהודית. ה' יקום דמם. קברו של הרב מפראגה נמצא בהר הזיתים מזרח, גוש חדש/1 חלקה 3 שורה ט קבר 26).

(תודות לארכיון העדה"ח, להר"ר אהרן אייזנבאך והר"ר ישראל מאיר י. גווינץ, על עזרתם במאמר זה) ■

בשנת תרצ"ד חלה את חוליו אשר לא קם ממנו, במשך שנתיים היה מוטל על ערש דווי, וביום שבת קודש, ג' באייר תרצ"ו, השיב את נשמתו הטהורה לבוראו.

בכתב העת 'קול ישראל' שהופיע באותו זמן, נכתב על פטירתו של "הרב הגאון וכו' מוהר"ר גרשון יהודא זילברמן זצ"ל. המנוח ה' מו"צ בפראגא פרבר

ורשה ור"מ במתיבתא ורשה, הוא העמיד תלמידים הרבה, מהם רבנים חשובים בכמה קהילות. הוא עלה לא"י לפני כשתים עשרה שנה, ובשנים האחרונות נתקבל למורה הוראה בבית המטבחים בשחיטה של העדה החרדית בירושלים ת"ו, שנים אחדות ה' הוא גם מ"מ חבר ה'בד"צ בה'בד"צ של העדה הנ"ל.

"זה כשנתים שנחלה במחלה קשה שכמעט לא ירד ממטתו, בשבוע האחרון נחלה בדלקת הריאה, וביום השבת נפטר לבית עולמו. במוצ"ש הוכרזה אל הלוי' מטעם הרבנים, וקהל גדול השתתף בה". עם כל זאת, חזקה על מי שמקושר לנחל נובע, כי לא בכבוד מלכים תהא נחלתו. בהמשך מדווח כי "מפני המצב המיוחד לא

הרב הגאון וכו' מוהר"ר גרשון יהודא זילברמן זצ"ל.

כיום השבת האחרון נלכד בירושלים הרב הנזכר וכו' מוהר"ר גרשון יהודא זילברמן זצ"ל. מסגרת ח' מו"צ בפראגא פרבר מרש"ו וריס כסתיכא ורשה הוא הקסיד תלמידים הרבה. מהם רבנים חשובים ככתב קהלות.

הוא קלט לארץ ישראל לפני כשתים עשרה שנה, ובשנים האחרונות נתקבל למורה הוראה בבית המטבחים בשחיטה של (קהל תלמידי בירושלים ת"ו, שנים אחדות ה' הוא גם מ"מ חבר ה'בד"צ של העדה הנ"ל.

זה כשנתים שנחלה במחלה קשה שכמעט לא ירד ממטתו, בשבוע האחרון נחלה בדלקת הריאה, וביום השבת נפטר לבית עולמו.

כמוצ"ש הוכרזה אל הלוי' מטעם הרבנים וקהל גדול השתתף בה. עם כל זאת, חזקה על מי שמקושר לנחל נובע, כי לא בכבוד מלכים תהא נחלתו. בהמשך מדווח כי "מפני המצב המיוחד לא

ס פ ר חמד משה

ה'בינו גם הקרו חכם לבב, מהולל שמו ומסתייג דולה סים סבאיות עמוקם, היה הרב המאיהיט פענו ומגיד רב נוכחיה כבולא כשית מויה גדליה משה במהיר צבי הירש הלוי ז"ל. אשר איתן טושבו ואשר ישב עם על כסא הוראה בק"ק יאנווא דליטא. ואח"כ נתקבל ה'ראש ואב"ד בק"ק לאש"ח כמדינת מעהרין היה נין ונכד תלמידי המאיהיט. כמותה נהגו של הגאון המפורסם בעתה"ח הש"ח. (הוא הגאון הדול מוהר"ר שמואל קייאדנבורג) ברכת ה'בד"צ. כבר נודע בשערים המצוינים ונתפרסם ספרו חמד משה על כל איח חובא לרוב בסחיצת השקל.

הספר הנזכר הזה נרסם ונעקט סגוף כתב של המהר"ר ז"ל ועתה הוספנו מאמרי חו"ל ודויעם נחוצים למען לזכות הרבים בסעות שמירת שבת קודש.

ארוי' מרדכי רבינוביץ
הרב מקארוב פולין, ובנו ברק א"י ובעת רב זמון'ן בפעה"ק ירושלים תובכ"א.

גרשון יהודא זילברמן
הרב מפראגא ובעת רב זמון'ן בפעה"ק ירושלים תובכ"א.

ידיעה בקול ישראל טו אייר תרצ"ו על פטירת הרב מפראגא

אליבא דהלכתא: הספר חמד משה שנודפס ע"י הרב גרשון יהודא זילברמן וידידו הרב רבינוביץ

שמות' הצדיקים'

תנאים
ואמוראים,
לרבי שמואל
העשיל
פרידמאן

בית הגמדים

מאמדים
אגרות ומכתבים
והידושי תורה
בלתי ידועים

מיקירי

אנ"ש היה החסיד רבי שמואל העשיל פרידמן. הוא נולד בשנת תרל"ח בכפר

ז'ליב הסמוך לברדיטשוב.

אברך בן עשרים היה כשהחל ללמד כתיבה לתלמידים בברדיטשוב, שם הפגישה יד ההשגחה בינו ובין רבי שמשון איסרוב, ברסלבר חסיד נלהב, שאף הוא לימד נערים באותו מקום, בהמשך ייסד רבי שמשון 'חידר' משלו והציע לרבי שמואל העשיל ללמד שם לימודי חול, שעה ביום, וזה האחרון נעתר. כך התוודע לחסידי ברסלב ודבק בנחל נובע מקור חכמה לכל ימי חייו.

הוא נסע לאומן, שם שהה פרק זמן ואף פגש ברבי אברהם ב"ר נחמן חזן, והעתיק מכתביו.

כיון שריחפה מעליו סכנת גיוס לצבא הרוסי, סייע לו רבי ישראל קרדונר לעלות לארץ הקודש, ובאותה שנה, תר"ס, הוא עלה ארצה והתיישב בירושלים, כאן חי במחיצת מתי מעט חסידי ברסלב שהתגוררו בעיר הקודש.

בשנת תר"ע העתיק את מגוריו ליפו, שם עבד בבית דפוס 'איתן' עד להסתלקותו על קידוש ה' ביום י"ב כסלו תרע"ח, כשנהרג מהפצצת אווירן גרמני שפגעה בו ובעוד שלושה מעובדי הדפוס. בן ארבעים שנה בלבד היה.

רבי שמואל העשיל קיים את הוראת מוהרנ"ת "כי הכתב והמכתב הוא יסוד גדול לתורה ועבודה ודרך ארץ. ובפרט אתם וכל אנ"ש צריכים להשתמש הרבה בכתיבה לזכות את הרבים" (עלים לתרופה' כו ניסן תקפ"ב). הוא הותיר אחריו חיבורים רבים בענייני רבינו הקדוש, שלא ראו אור בחייו. רובם - ליקוטים מספרי רבינו ותלמידיו סביב ערכים ונושאים (במובן זה הלך בעקבות הרב מטשעהרין זצ"ל ותלמידו רבי אלטר מטפליק זצ"ל)

להלן רשימת חיבוריו/העתקותיו, והתאריכים בהם ציין כי עסק בכתיבתם, לפי סדר השנים. (התאריכים הם לפי יזמנו 'תולדות שמואל'):

כתבי רבי אברהם ב"ר נחמן - אלול תרנ"ט, יב טבת תר"ע, א אדר ב תרע"ג.

דברים מרבי אברהם ב"ר נחמן - כט שבט תרס"ד, כח אייר תרס"ה, יט אב תרע"ב.

תפילות - כ"ד טבת תר"ס; ראש חודש שבט תר"ס.

ליקוטי הלכות (העתקות, כיון שהליקו"ה לא נדפס זה זמן רב ולא ניתן היה להשיגו) - ד' שבט תר"ס.

ארצנו הקדושה - ליקוטים על קדושת ארץ ישראל - ד' שבט תרס"ב, כ"ה שבט תרס"ב, כ"ו ניסן תרס"ב. (נדפס בהוצאת 'נקודות טובות' בית שמש, תשס"ח)

שיחות בכתב יד הרב מטשעהרין - סמוך לימי ר"ה תרס"ח, בנסיעתו לשם מא"י. (נדפס ע"י רבי שמואל הורוויץ בתוך הספר 'כוכבי אור' מהדורת תרצ"ג)

אמונת חכמים - בגודל מעלת המתקרב לצדיקים אמיתיים - ג' סיון תרס"ט, יג שבט תרע"ד (נדפס בשנת תשע"א ע"י מכון 'אמונת חכמים' צפת).

כתבי רבי יחיאל מענדיל ממדוודיבקה - כג טבת תר"ע. (יתכן והכוונה לספר המפתחות. נדפס ע"י רבי ישראל קרדונר בירושלים בשנת תרע"א).

תולדות שמואל (יזמנו המפורס) - חורף תר"ס, אומן, ועד כ"ו תשרי תרע"ח. (נדפס ע"י מכון 'אמונת חכמים' צפת, תשע"ב)

ליקוט על אמונה - ו סיון תרע"ג.

סידור מקור חכמה - ז טבת תרע"ד, ב' תמוז תרע"ד, פרשת פנחס תרע"ד, כ' אב תרע"ד. (נדפס בהוצאת 'נקודות טובות' בית שמש, תשס"ח)

תורה א עם המפרשים - יג שבט תרע"ד.

שמות הצדיקים - ע"פ 'תולדות תנאים ואמוראים' - ג' חשון תרע"ה, כ"א אדר תרע"ה, תמוז תרע"ה.

תיקון הכללי [ב' חלקים] - ליקוטים מכל ספרי רבינו על תיקון הברית - ט"ז אייר תרע"ה, תמוז תרע"ה, ב אלול תרע"ה, י"ז אלול תרע"ה, י"א חשון תרע"ו, כ"ד אדר ב תרע"ו, י"ד ניסן תרע"ו, במדבר אייר תרע"ו.

קונטרס הקרבנות - בסוד מעלת הענין ע"פ ספרי רבינו ועוד ספרי קודש - כ' כסליו תרע"ו, ל' כסליו תרע"ו (בהעתקו השתתף בנו נחמן).

סדר היום - י"ד אדר א תרע"ו, ד' אדר ב תרע"ו.

תולדות הצדיקים - ז' אדר ב תרע"ו, כ"ד אדר ב תרע"ו.

דרך אמונה - ג' סיון תרע"ו, יז סיון תרע"ו, ח תמוז תרע"ו, ה' אלול תרע"ו, א' כסליו תרע"ז.

לחם הפנים - אכילה בקדושה - ד' טבת תרע"ז, י"ח טבת תרע"ז, כב אדר תרע"ז.

אין עבודה - אני לומד ברוך ה', וכותב שמות הצדיקים".
 ויהא רעוא שבזכות הזכרת שמות הצדיקים נזכה להתקיימות
 תפילת מוהרנ"ת: "שבזכות כל הצדיקים האלו שהזכרתי לפניך,
 חסידים גיבורים, מארי תורה, הוזים, נביאים, צדיקים, בזכות
 שמותם הקדושים ובזכות תורתם ומעשיהם הטובים שעשו
 לפניך, שתרחם עלינו ברחמיך הרבים. ותזכנו שיומשך עלינו אור
 קדושתם, שנזכה לילך בעקבותם ולדרוך בנתיבותם. ונזכה מעתה
 בכוחם הגדול לשוב אליך באמת וללכת בדרכי ישרים לפניך"

(ליקוטי תפילות ח"ב, נט)
 (תודתנו נתונה למכון 'אמונת חכמים' צפת,
 על תצלומי הכת"ש שהמציאו
 לדינו)

כאמור, אחד החיבורים עליהם שקד היה 'שמות הצדיקים'.
 הראשון שעסק בחיבור כזה היה, כידוע, מורנו רבי נתן ז"ע, לאור
 דברי רבינו הק' "מי שהקדוש ברוך הוא חשוב בעיניו, יכתוב בספר
 כל שמות הצדיקים והתנאים והיראים לזיכרון" (ספר המידות צדיק,
 ט); "על ידי הזכרת שמות הצדיקים יכולים להביא שינוי במעשה
 בראשית, כלומר לשנות הטבע. וסימן לדבר: אלה תולדות השמים
 והארץ וכו', ואלה שמות בני ישראל וכו' - גזרה שווה" (שם חלק שני,
 כ).

רבי שמואל העשיל ביקש להוסיף לצד שם כל צדיק, היכן הוא
 מזכר בש"ס בבלי ירושלמי וכד' ופרטים על תולדותיו בקצרה.
 כשהוא מתבסס על הספר 'תולדות תנאים ואמוראים' לרבי אהרן
 היימן, ג' חלקים, שנדפסו בלונדון בשנים תר"ע-ע"א.

ביומנו 'תולדות שמואל' הוא מציין: לילו פרשת נח' [ג' חשון]

התחלתי לכתוב ספר 'שמות הצדיקים', על פי הספר
 'תולדות התנאים והאמוראים'. בהמשך כתב

בחדש אדר: "ברוך ה' אני קובע
 עתים לתורה ולכתובה. כעת
 אני כותב בספר 'שמות
 התנאים והאמוראים', על
 פי הסדר של ספר 'תולדות
 תנאים ואמוראים' מר' אהרן
 היימן", ובחדש תמוז הוא
 מספר, כי בית הדפוס בטל
 ממלאכה (היתה זו תקופת מלחמת
 העולם הראשונה) והוא מנצל את
 זמנו הפנוי בין השאר לכתובת
 הספר: "פרשת 'קרח' ופרשת
 'חקת', כל השבוע אני ביפו, ועל
 שבת קודש אני הולך לפתח תקוה.

אשר יתקן כל המעשה
 ויחזקו כל ימי

הרישום בב השער 'תהי' התחלתו ליל ופ' נח תרעה פתח יפו ת"ו

זולענען

שמות העליונים

זולענען
ה' נחמנו בן זולענען
עניש כפי הדבלי
זמיות פ'ו מ'ג

ה' זולענען
נצט כחשיות פ'ה
ה'יו ה' ידקו דר זוחיו
ה' זולענען דעם חזקיה

ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

זולענען
ה' זולענען
ה' זולענען

זולענען
נצ' תפלות פ'ו ה'ג
שמן זולען ארי שמעון
דר זולען וזולען חלעטש
ה'ן זולען ארי יוחנן זולען
זולענען זוחנו נוחן ה'ויו

זולענען
זוחן זולען זולען זולען
זולען זולען זולען זולען
זולען זולען זולען זולען

ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

ה' זולענען
ה' זולענען
ה' זולענען

ה' זולענען
ה' זולענען
ה' זולענען

זולענען
ה' זולען בן זולענען
ה' זולען בן זולענען

ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

ה' זולענען
ה' זולענען
ה' זולענען

ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

ה' זולענען
ה' זולענען
ה' זולענען

ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

ה' זולענען
ה' זולענען
ה' זולענען

ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

זולענען
ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

ה' זולענען
ה' זולענען
ה' זולענען

ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

זולענען
ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

ה' זולענען
ה' זולענען
ה' זולענען

ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

זולענען
ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

ה' זולענען
ה' זולענען
ה' זולענען

ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

זולענען
ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

ה' זולענען בן זולענען
ה' זולענען בן זולענען

ה' זולענען
ה' זולענען
ה' זולענען

אשרי הקדושים

אתה בחרתנו

ה' אלפים תשפ"ד שמיני עצרת ושמחת תורה. בארץ הטובה אשר נתן ה' לזרע אברהם. בעוד רבבות ישראל עומדים בתפילה בבתי כנסיות, עודם מצלאין ומשבחין, חמושים מקף רגל ועד נשמה שבראש באורות נ"ב הימים הק' שעברו ("ננסו" אליבא דאנ"ש) - אלול, ראש השנה (כאומן, מי שזכה), ימים שבין כסה לעשור, י"ז, סוכות, הו"ר ו... אחרון החביב יום שמיני עצרת - בהגיע הבניין הקדוש אל פסגתו. ביום היחיד והמייוחד ליחדא קוב"ה עם ישראל בניו, בגילויי אהבה שאין דומה להם. ויהי בעבור הרינה במחנה לאמור: "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו, ורוממתנו מכל הלשונות וקידשתנו במצוותיך וקרבתנו מלכנו לעבודתך ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת" - לבשו מילות החיבה הללו משמעות עזה מאין כמותה. בזה השעה עלו על מוקד קדושת שמו ית' - ד" מאות נפשות מישראל. נטבחו ונשחטו בעינויים וייסורים שלא ניתן לתארם בחרט אנוש ה"ד. בא ישמעאל ובטענת: "ליסטים אתם שכבשתם ארץ ישראל..." גנב, טבח ומכר.

3335 שנה חלפו מאז ניתנה תורה לישראל מסיני. "למה נקרא שמו סיני? שירדה ממנו שנאה לעכו"ם, שהן מקנאין את ישראל בתורתן" (פסיקתא זוטרתיא שמות י"ט י"ח) 3335 שנים בהן התחוללו תדיר, אחת לכמה עשרות שנים הריגות, שמדות, גירושים, פוגרומים עד האחרון הגדיל - מאה השנים האחרונות שברו את כל שיאי שפך הדם של בני אברהם יצחק ויעקב. מספר הנפשות, שאבדו טרם זמנן, ניתן להשוואה רק לאובדן שהתחולל בעת חרב בית מקדשנו.

כדי לקרר מעט את שריפת הלב וכאבו, להבין ולשבר במקצת את אוזננו, מה זאת עשה אלוקים לנו? מה נשתנינו מכל אומה ולשון שגוזרים עלינו גזרות קשות - צריכים אנו למודעי - למודיע ומיידע אותנו סודות נעלמים וכמוסים הטמונים בהנהגת הבורא ית' את עולמו. וחושף לפנינו, כשמש בצהרי יום, את הטובה העצומה והרחמים הגדולים הצפונים בכל מאורעותינו, גם אותם הנראים לעיני בשר ודם, קשים ורעים.

הכול עניין של כבוד

בהלכות חובל בחברו (ג' ז) מסביר מוהרנ"ת ומשבר את אוזננו במה שהיא יכולה לשמוע ויאמר: "הנפשות הנהרגין על קדשת ה', שהוא למען כבוד שמו, הם נאספין ונקללין בכבודו יתברך, כי על ידי הנהרגין על כבוד שמו, על קדושת ה', על ידי זה נתגדל ונתקדש ונתקבד כבוד שמו יתברך ביותר."

מאמר מיוחד בעקבות
מאורעות שמחת תורה תשפ"ד

וכאמת גם זו לטובה, וזה בעצמו היה הכנה גדולה
לנאולה שלמה העתידה לבוא במהרה בימינו, כי כל
הנפשות שנהרגו ומתו על קדושת השם מיום החורבן
עד היום, כולם מנויים וספורים אצלו יתברך, ועל ידי
כלם נתרבה ונתגדל ונתקבד ונתקדש שמו יתברך
ביותר, כי בזמן הגלות עיקר הגדלת שמו יתברך הוא
על ידי המתים ונהרגים על קדושת השם. והנפשות
אלו הנהרגים על קדושת השם, שהוא למען כבוד
שמו יתברך, הם נאספים ונקללים תיכף בכבודו
יתברך, בבחינת "כבוד ה' יאספך", ודייקא על ידי
אלו הקדושים נשלם ונתתקן ונתרבה ונתגדל הכבוד
דקדושה בשלמות, ועל ידי זה בעצמו גזכה שיבוא
עלינו במהרה בימינו הכבוד לטובה

(ליקו"ה חובל בחבירו ג)

ועל כן בכל עת שרצה ה' יתברך להגדיל הכבוד הקדוש ועדין לא היה זמן הגאולה בשלמות היה בהכרח שימותו נפשות ישראל על קדוש ה'.

כי זהו כלל... ששקטאין זוכין להמשיק ולקבל הכבוד בשלמות אזי הכבוד, כשקא לאדם, הוא אוסף אליו נפשות ונסתלקין על ידי זה נפשות חס ושלום. ולהפך כשאזכין לקבל ולהמשיך הכבוד בשלמות אזי הכבוד מביא נפשות חדשות. כי הכבוד הוא שרש הנפשות, על כן או שמאסף נפשות חס ושלום, או שמביא נפשות... כי באמת, כל זמן שאין הכבוד נתתקן בשלמות, כשצריכין להמשיך הכבוד דקדשה למטה להגדיל כבוד שמו יתברך, אי אפשר להגדיל כבודו יתברך כי אם על ידי הסתלקות נפשות ישראל על קדוש ה'...

...ובאמת גם זו לטובה, כי בודאי ינקם נקמת דם עבדיו השפוף ועל ידי זה דיקא תהיה הגאולה וסוף כל סוף תהיה הפקידה לטובה, כי על ידי זה שגהרגו אז כמה נפשות על ידי זה הבוא הגאולה שלמה במהרה בימינו, כי כל הנפשות שגהרגו ומתו על קדוש ה' מיום החרב עד היום כלם מנויים וספורים אצלו יתברך ועל ידי כלם נתרבה ונתגדל ונתכבד ונתקדש שמו יתברך ביותר. כי בזמן הגלות עקר הגדלת כבוד שמו הוא על ידי המתים ונהרגים על קדוש ה'.

מדברי מוהרנ"ת נמצינו למדים כי הכל תלוי בכבוד. הכבוד כולל ומקיף הכול והוא יסוד הכול, ובתיקונו יתוקן הכול. על כן, מפאת עוצם חשיבותו, נדרשים אנו להרחיב את יריעת הלימוד אודותיו ולהעמיק חפור עד שורשיו בראשית מעשה שמים וארץ:

"השם יתברך מחמת רחמנותו ברא את העולם, כי רצה לגלות רחמנותו, ואם לא היה בריאת העולם על מי היה מראה רחמנותו. ועל כן ברא את כל הבריאה מתחלת האצילות, עד סוף נקדת המרכז של עולם הגשמי, כדי להראות רחמנותו. וכאשר רצה השם יתברך לברא את העולם, לא היה מקום לבראו, מחמת שהיה הכל אין סוף, על כן צמצם את האור לצדדו, ועל ידי הצמצום הזה נעשה חלל הפנוי, ונתון החלל הפנוי הזה, נתהוו כל הימים והמדות, שהם בריאת העולם" (ליק"מ ט"ד)

הקב"ה, שהוא אין סוף של שלימות, גם את צמצום אורו, עשה כמובן, כראוי לו ית' - בשיא ותכלית השלימות. צמצם ומיעט, גילף וחצב מעצמו, הקטין ודילל כביכול את אורו ויכולותיו האין סופיות, עד שהעמידם על המצב הירוד והפחות בתכלית. ותוצאתו המפוארת של הצמצום המושלם הינה - אדם. יצור חסר אור שמחשבתו נבדלת ממחשבת בוראו בחמישה דברים: "ואלו הן חמשה דברים, שנבדל מדעו מן מדענו - הראשון - שבמדעו האחד יודע ידיעות רבות, ואין רבוי במדעו וכו'" (ליק"מ ט"ז): את היכולת הנשגבה הזו, לדעת ולחשוב על ידיעות רבות לאין קץ בבת אחת, צמצם הקב"ה, ברוב רחמיו, והעמידה, כאמור על המידה הקטנה ביותר שאין למטה ממנה, ולא הותיר לאדם, יציר כפיו, אלא את המדרגה הפחותה ביותר האפשרית - מחשבה אחת ותו לא! "כי צריכין לידע שהמח יוש לו מדה וגבול ואין יכול לנס בו יותר ממחשבה אחת בשום אופן" (ליק"ה תפלין ו' ל"ב)

וכתוצאה מכך - גם בגשמינות, נלקחו מגופו, יכולות וכישורים רבים, אשר נחתכו והופרדו ממנו והתלבשו בבריות ובחפצים הסובבים אותו - דומם, צומח וחי. ועשאוהו נצרך לבריות בכל אשר יפנה. הוא זקוק לאוויר - מבלעדיו אינו יכול להתקיים אפילו רגע. הוא נצרך למים באופן שוטף (תתי משעם), ללחם ולפרנסה, הוא חייב לבוש לגופו, להגנה מפני הצינה. הוא מגיח לאוויר העולם, ריק וחסר מכל ידע ודעת ולכן הוא נצרך כל ימיו למורים ומלמדים שישכילוהו ויורוהו על כל צעד ושעל את אשר יעשה. אם נסכם נקבל - "אדם" - האנוס, מחד גיסא לחשוב מחשבות הרבה בכל עת כיצד לחיות ולקיים עצמו, אך, מאידך גיסא, אינו מסוגל לחשוב אלא מחשבה אחת בכל רגע נתון.

על מה אתה חושב?

ויהי אחר הצמצום הגדול... "והמח רץ מאד ואינו נח לעולם". וכיוון שאינו יכול לחשוב, אלא בנושא אחד בלבד - נגזר עליו בע"כ, לעמול תדיר במיון, סינון, בירור של מחשבותיו, ובחירה, מתוך אין ספור האפשרויות, נושא אשר בו ימקד את מחשבתו.

מלאכת הסינון המחשבתי הזו, דורשת, מטבעה יכולת טכנית של קירוב וריחוק (לקרב אליו את הטוב בעיני ולרחק ממנו את הרע) - לשם מלאכה זו, ברא הקב"ה באדם את הכישרון המופלא הנקרא רצון. הרצון, כידוע למתבונן, הינו יכולת פלאית - לייצר מתוכו, מתוך כור בלתי נראה - כוח, חיות ורגש - יכולת לצוות ולהורות לנפשו וגופו, לפעול להשגת מושא בחירתו. וכאשר מונח לנגד עיניו - הגשמיית או הרוחנית - דבר/עניין/נושא כלשהו - עומדות לפניו שתי האפשרויות: האחת - שלא להתייחס כלל, ממש כמו היה אבן דוממת שהכול שווה בפניה ואינו מעורר אצלה שום שינוי ותמורה. והשנייה - לגלות עניין בדבר - לרצות אותו - במידה כזו או אחרת - לרצות לחשוב ולהרהר בו, "עתים בא בקצרה, עתים בא בארוכה" ברצותו מאריך ומעמיק וברצותו מקצר ועולה. יש ויגבר ויתרבה הרצון ויפיק מתוכו די כוח וחיות, עד שיהיה ביכולתו גם לצוות על גופו להביא דבר אליו. ובמלים פשוטות: הרצון הינו שליח המוח ומשמשו כזרוע לגוף - ידא אריכתא, אשר בעזרתה, יפריד בין טפל לעיקר וחשוב עבורו.

אך גם בזה לא תמה ולא נשלמה מלאכת יצירת כוח הבחירה וכשרון האדם לבחור את מחשבותיו. עדיין נצרך היה לדעת ותבונה מה ראוי ונכון לרצות. את מי ומה לקרב ואת מי ומה לרחק. מה הדבר שבייא אותו אל התכלית, שעל כן עליו להעדיפו על המזיק ומרחיק מהתכלית. עתה הגיעה המלאכה סמוך ונראה לשלימותה. רק עוד חלק אחד חסר למנגנון הבחירה - החלק שיידע כמה רצון להקצות וגם יבצע את ההקצאה בפועל. כי כל רצון מוליד רצונות משנה רבים. לדוגמא, אדם רוצה לעבוד את בוראו "כי אור להביותו הוא עד אין סוף, הינו אין סוף ואין תכלית לתשוקתו". (ליק"מ ט"ט) וכדי לעשות את רצונו ית', הוא רוצה לצמצם את רצונו הנלהב ולחלקו לרצונות פרטיים יותר - הוא רוצה, למשל לקיים מצוות תפלין. לשם כך הוא צריך לרצות לכתוב ולייצר, או לקנות, תפלין. לשם כך הוא צריך לרצות שיהיה לו הממון הדרוש. ולשם השגת ממון, הוא צריך לרצות עשות פעולות שונות וכו'. כל אחד משלבים אלו, דורש כאמור כמות מסויימת של רצון. מלבד זאת במקביל, נאבקים על רצונו, עוד אין ספור עניינים שונים - תוצאת הזרם הבלתי פוסק של אירועי החיים המחייבים התגוננות, הישרדות, עזרה, תמיכה מקרוביו וכו'. נשאלה השאלה איפוא - מי וכיצד יחלק עבורו את המשאב היקר הזה, את הרצון, באופן חכם ומושכל? כיצד יידע האדם לשקול את כמות הרצון קרי - כמויות החיות, כוח, אנרגיה, כוחות גופו ונפשו אותם עליו להקדיש לכל אחד מהנושאים הזקוקים ומתחננים לרצונו? מי יחלק עבורו את מכסת רצונו בין החפצים הנחפצים, כמה רצון לקצוב לכל אחד ואחד?

כאן - בנקודת הזמן והמקום הזו - הופיעה על בימת ההיסטוריה "המצאה גאונית" - מידת הכבוד.

מידה שהיא הכוח שיש לכל אדם לקצוב ולייחס, לשייך ולהדביק לכל דבר ולכל חפץ המופיע בתודעתו, כמות מסויימת של חשיבות. מידת החשיבות, אותה מעניק האדם לדבר, גוזרת את גורלו בעולמו (של האדם). וקובעת מיידית את כמות הרצון, החיות, הכוח, הזמן, המקום, המחשבה, שהוא עומד להקדיש לו ולהזרים לצורכו. ככל שעולה דרגת החשיבות והכבוד שהאדם מייחס לדבר, כך ביחס ישיר עולה כמות המשאבים שהוא מכוון לעברו. נראה בחוש - כי דבר המהווה יעד ומטרה שיקרים לאדם וחשובים לו, יציתו בקרבו אש התלהבות להשיגם שתגרום לו לפעול לשם כך, בזריזות רבה וכוח, מתוך ריכוז מחשבתי ורגשי דבקות עילאית. ולהיפך - אם היעד אליו הוא נאלץ לחתור - מזולזל בעיניו אינו חשוב ומכובד - הוא ייגש למלאכת השגתו בעצלתיים בלאות ורפיין כוח.

כל הודף אחרי הכבוד הרצון הודף אחרי

העולה מדברים אלו, בדרך אגב, הוא - עצה נפלאה עבור כל החפצים ורוצים לרצות. נכספים לכסוף לדבקות תמיידית בבורא. עצתם - לייקר ולכבד מאוד את עבודתם. להגדיל ולשגב את חשיבותה (ממו שהיא באמת) ואז, ממילא ובאופן כמו אוטומטי, יתעוררו כוחותיהם במרץ והתלהבות ויימשכו אל תוך עבודתם. במלים אחרות אומר לנו רבינו הק' - אל

תעבדו על התלהבות, עבדו על כבוד! (לכבוד ולייקר את עבודתכם), וסוף ההתלהבות לבוא.

כל עבודת האדם תלויה בתיקון מידת הכבוד. כי בה תלויה הוצאה לפועל של בחירותיו - אם יכבד את בחירתו, יוקצו לו המשאבים והכוחות הדרושים ויוכל להוציאה לפועל בטוב. לא יכבד... לא יהיו לו די כוח ורצון לבצע את בחירתו. הכבוד הינו מעין תג מחיר המוגש לפני המוח ומורה לו: "כך וכך משאבים יש להפנות למטרה ויעד פלוני". הדרך הנכונה בהנהגת מידת הכבוד, אומר רביה"ק, היא "שצריך כל אדם למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד המקום" (ליק"מ ו'). "הינו שצריך שיהיה כבוד השם יתברך בשלמות - שיהיה כבודו לאין נגד כבוד השם יתברך" (ש"א)

אין כוונת הדברים, חלילה שיזלזל בעצמו ובערך נפשו ונשמתו, אלא שיבטל את רצונו בפני רצון הבורא. כי עיקר הכבוד, שאדם מכבד את זולתו, ניכר כאשר - מחמת כבודו - הוא מבטל את רצונו בפני רצון זולתו, ופועל בניגוד לרצונו שלו, לצורך הגשמת רצון זולתו. כי "רצונו של אדם זהו כבודו" ובה הוא מגלה שרצון זולתו מכובד, יקר וחשוב בעיניו יותר מרצונו שלו אפילו. אבל יחד עם ביטול הרצונות השקריים והזלזול בהם ככל האפשר, צריך במקביל להיזהר לכבד ולייקר מאוד את נפשו להאמין בעצמו שנפשו יקרה מאוד. "פי אין זה דרך הענוה האמתית שצריך את עצמו לרשע גמור ח"ו, ולהקטין מעלת נפשו הקדושה רק, אדרבא, צריך לידע ולהאמין שנפשו בשרשה היא גדולה ויקרה ונבנה מאד מאד ואלפי אלפים ורפי רבבות עולמות בלי שיעור תלויים בה" (בה"ש ג').

למה בוכים בציון?

"ועקר הדבר - שצריך יראי ה' בלב שלם" (י"ד ז). כי הצדיק האמיתי, יסודו של עולם, אין לו דבר בעולמו מלבד גלות ולפרסם את שם ה' בכל מחשבותיו ודיבוריו ומעשיו. אין מייחס, ולו שמץ של חשיבות, לדבר מלבד הבורא ית'. בו נתקיים בשלימות: "זאת יראי ה' יכבד". כי הוא מעלה תדיר את הכבוד לשורשו ומשלים את תיקון הכבוד בשלימות שאין למעלה ממנה - בלתי לה' לבדו. צדיק כזה, נושא עליו, בעצם מציאותו, את שם ה', מפרסם בכל רגע ורגע את מציאות ה' וגדולתו, ומעורר בלב הבריות כבוד והערכה לגדולת השם ית'. כבוד והערכה המניעים, כאמור ממילא את גלגלי ההתעוררות והרצון לשוב אל השם. הדברים יומחשו להפליא בעזרת עדותו של מוהרנ"ת על התופעה המופלאה - אשר לדעתו הק' - בה ניכרת יותר מכל גדולתו הנוראה של רבינו הק': "ביותר התגלה" - כך כותב מוהרנ"ת - "עוצם גדולת קדושתו, מעוצם היראה והקדושה שהיה מכניס בכל מי שזכה להתקרב אליו. וכל מי שהיה מדבר עמו בדרך התקרבות, יהיה מי שיהיה, היה נתמלא יראה וקדושה והיה מתלהב מאד מאד להשם יתברך בהתלהבות חזק מאד אשר לא נראה כזאת בעולם, שעי" דיבורים בעלמא יתלהב האדם כ"כ לעבודת

העולה מכל זה
הוא - שכל
מה שעל האדם
לעשות, הוא -
להחזיר לעצמו את
זיכרון ההתלהב
מהיכן בא. כל
השאר יתקדש
כבוד מאד.

השם יתברך. ואי אפשר לבאר ולספר זאת בכתב כי אם מי שזכה לראות זאת בעיניו." (הקדמת חיי"מ כ"ט). וגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם: "על כן במקום קברי הצדיקים אמתיים, ששם כבוד ה' שורה... שם זוכה שתכלל נפשו בכבוד ה' ועל ידי זה זוכה להתפלל עם לב שלם... שעל ידי זה, שחוזרת ונתקרבה הנפש אל הכבוד, מתפללין בלב שלם... וזהו מה שמתעוררין מאד על קברי הצדיקים אמתיים ומתפללין שם בהתעוררות הלב מאד מאד. וזהו מחמת ששם מתקרבת הנפש אל הכבוד ביותר שמשם נמשך תפלה בלב שלם." (חובל נחברו ג')

למי שתמה על התופעה העל טבעית הזו, כיצד אנשים, מכל הקצוות והסוגים - גם הרחוקים ביותר - מתעוררים לפתע - בהשתטחותם על ציונו הק' - בהתעוררות עמוקה ופנימית של תשובה ומתעוררים בבכיה רבה - מסביר מוהרנ"ת, כי אין בזה שום דבר נסי ועל טבעי - אדרבא זהו הטבע במיטבו - הצדיק, שכל מחשבתו, כוחו וחיותו נתונים לכבוד ה', שהדבר היחידי החשוב אצלו הוא לעבוד את בוראו - גורם לנפשו של העומד על קברו, לחזור לשורשה, כי זה טבעה האמיתי, יעודה ומהותה - לכבד ולייקר עבור האדם את הבורא ית'. וכשחשיבות העבודה עולה בעיניה, מיד נשאבים ונמשכים אחריה כל כוחות המחשבה והדיבור וכי' ונמצא מתפלל בלב ונפש.

נחזור לעניינינו ונסכם -

הכוחות והמעשים הולכים אחר הרצון. והרצון הולך אחר הכבוד, והכול מתרחש בכהרף עין. נמצא הכול תלוי בכבוד היינו - בבחירת האדם את מה להחשיב ולייקר. והיה כי תתרבינה הבחירות שאינן טובות ח"ו - לא יהיה לשכינה עם מה לבא לפני המלך, ולא יהיה לקב"ה במה להתכבד ולהשתעשע - לעורר את אהבתו רצונו להשפיע באמצעות היחוד. במצב כזה, אי אפשר שיעשה היחוד הק' המחיה הכול - ובהיעדר החיות קרוב העולם להיחרב ולחזור לתוהו ובהו. ואז, כשכל הבריאה תלויה על חוט השערה, אין עצה ואין תבונה לפניו ית', אלא להמשיך לעולם הארה עצומה ונוראה של כבוד אשר יש בכוחה להעלות ולברר את הניצוצות לצורך היחוד. ואז מוטל העולם על כפות המאזניים - או שתכריע כף החיים ע"י שהכבוד הנשפע מלמעלה בעוצמה יעורר את הלבבות לכבד ולהחשיב את יראת ה' ולהתלהב ע"י לעסוק בעבודת ה' ובירור הניצוצות. או שחלילה תכריע הכף השניה ובירור הניצוצות הנצרך ליחוד, ייעשה ע"י הסתלקות ואספת נפשות רבות אל הכבוד ע"י הריגה ר"ל המקדשת את ה', ומעוררת ע"י את היחוד מקיים העולם.

נמצא כי הנפשות הנהרגות עולות למקום גבוה ונשגב - כי על ידיהן ובזכותן מתקיים העולם. אשרי חלקן.

מיכאלי הההודי תשובה

וכעת למיזם המיוחד – מודי מטרת הפריקט המדובר?

בימים אלו בהם עם ישראל שרוי במצב לא פשוט, כל אחד מנסה לפעול לישועת הכלל. לאור זאת, פנה אלי ידיד התורם רבות למפעל ההדפסה, והודיע לי כי הוא מעוניין לתרום סכום נכבד על מנת לסבסד 160,000 ספרים להפצה.

לאחר הסבסוד, הסכום לכל ספר יעמוד על שני שקלים בלבד. כל מי שמאמין ברבינו הקדוש ויודע עד כמה הספרים מסוגלים לישועה - הן ישועה רוחנית והן ישועה גשמית, ניתנת לו כעת האפשרות להשתתף במיזם האדיר בסכום פעוט.

בעזרת ה' נדפסו ארבעה ספרים שונים מתוך ספרי רבינו, סה"כ 15,000 הדפסות לכל ספר. המהדורה כולה מוקדשת לזכות עם ישראל, ולמען השבת כל הנמצאים בשבי.

בתקופה זו, קל הרבה יותר לתת לאנשים את הספרים. הלבבות של עם ישראל פתוחים, כולם מבינים שצריכים הרבה רחמי שמים, וכל אחד רוצה לשמוע ולהתחזק ביהדות וביראת שמים.

האם נתקלחתם בסיפורי ישועות בזכות ההפצה?

מתקשרים אלינו אנשים רבים המעוניינים לתרום עבור ישועה כל שהיא. למי שפונה אלי, אני ממליץ להקדיש מהדורה שתעמוד לזכות התורם. במהלך שנות הפעילות ראינו ישועות רבות, מעל לדרך הטבע! אך באופן כללי, איננו עוסקים בשיווק ההפצה בצורה זאת. יותר מעניינות אותנו הישועות שבאו כתוצאה מהלימוד בספרים...

אני מכיר יהודי שהיה עד לא מכבר בדיוטא התחתונה ממש. הוא חי חיים רחוקים לגמרי מכל זיק של יהדות, ולדאבוננו אף היה נשוי לגויה ה"ל. אותו יהודי נתקל באקראי באחד הספרים שהפצנו, ומאז חייו השתנו מהקצה אל הקצה. כיום הוא יהודי יר"ש המקפיד על קלה כחמורה. יש באמתחתי סיפורים כאלו למכביר. התוצאות המבורכות של ההפצה, בלתי ניתנות לתיאור.

כל חסיד ברסלב מכיר את צוואת ר' נתן, שהזהיר להדפיס את הספרים ולקיים 'פיוצו מעיינותיך חוצה'. ר' אברהם ב"ר נחמן אף כותב על כך ב'כוכבי אור', שעסק ההדפסה הוא אחד משלשת היסודות העיקריים בהשאת אדמו"ר זצ"ל. אך רבים חושבים שאין להם אפשרות לעמוד ולהפיץ, לא כל אחד ניהן בכריזמה ויכולת לעמוד ולפרסם את תורת רבינו לרחוקים.

מעניין לציין את מה שכותב ר' נתן בימי מוהרנ"ת: "וְרָאִיתִי שְׂרָחוּק מְמַנֵּי מָאד לְעֶסֶק בְּהַדְפָּסָה אֲךָ אֵף עַל פִּי כֵן לֹא עֲבַדְתִּי אֶת הַרְצוֹן הַיְיִתִּי כִּסְפָּה וְחֹשֶׁק בְּכָל פְּעַם לָזֶה אֵף עַל פִּי שְׂרָחוּק מְמַנֵּי מָאד. וְהַיְיִתִּי חֹשֶׁב מַחְשְׁבוֹת הַרְבֵּה כְּזֶה אוֹלֵי יַעֲרֹנֵי הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ לְגַמֵּר עֶסֶק גְּדוֹל וְנֹרָא כְּזֶה..."

כאן ניתנת ההזדמנות לכל חסיד נלבב, להיות שותף במפעל קדוש זה. אין השקעה טובה מזו. בזמן שהתורם ישב על התורה ועל העבודה, הספרים שלו יעמדו על ה'סטנדים' ויפוצו לכל עובר ושב. העוסקים במלאכה מעידים, כי מי שטורח ועוסק למען הפצת ספרי רבינו בעולם, מקבל הרגשה אחרת ברבינו. ניתן להשתתף בכל סכום שהוא דרך עמדות 'נדרים פלוס', תחת השם 'ברסלב'. להפצת דעת רבינו בעולם יש כח גדול. השי"ת יעזור שבזכות זה יתבטלו כל הקטרוגים מעם ישראל, ונזכה לגאולה האמיתית בקרוב. ■

עמותת 'ברסלב' במיזם מיוחד לישועת עם ישראל – הדפסת והפצת 60,000 ספרי רבינו לכלל דורנו! הר"ד דוד חיים מתחייב המכות, בתיאור חי על פעילות המכון בימי שגרה ובימים מיוחדים אלו.

לפני שתמקד במבצע המיוחד ובמספר האסטרונומי...

מודי הפעילות של עמותת 'ברסלב'?

ברשותכם, אתחיל מהתחלה. לפני כשבע שנים הזדמן לידי ספר 'השתפכות הנפש' של הוצאת ספרים 'מלא וגדיש'. הספר שנדפס במהדורת כיס ובהוצאה מאירת עיניים, שבה את ליבי. תמיד רציתי וכספתי להיות שותף בעסק ההדפסה - לא להיות 'עץ יבש', אך לא ידעתי כיצד לבצע זאת.

החלטתי לא לדחות יותר את משאלת ליבי. ביררתי באמצעות מספר הטלפון שהופיע על הכריכה מהי העלות של כל ספר. שיתפתי את הרעיון עם כמה ידידים, יחד אספנו סכום כסף גדול שהספיק לרכישת 15,000 ספרי השתפכות הנפש אותם חילקנו בעצמנו.

חזרנו על פעולה זו מספר פעמים, עד שהחלטנו להקים מערך ההפצה משלנו. הקמנו את עמותת 'ברסלב' להפצת וחלוקת ספרי רבינו. מאז ועד היום זכינו להפיץ מאות אלפי ספרים! יש לנו מחסן ספרים גדול בירושלים, ומחסן נוסף בצפון, בעיר עפולה.

אני יודע שישנם כאלו הנדמה להם שעבודת ה'הדפסה' כבר לא שייכת היום, כי הרי יש כבר די והותר ספרים. אך מחשבה זו אינה נכונה בעליל. מלבד הביקוש העצום שיש לספרי רבינו בעולם, תמיד צריך לשלל ולהדפיס בעיצוב חדש, כדי שספרי רבינו יתקבלו יותר בעולם.

כיצד מופצים הספרים?

כל הספרים שלנו מיועדים לחלוקה בחינם. על אף שיש איזה שהוא חיסרון בספר שאדם קיבל לידו ללא תשלום. אך מנגד, התועלת שיש בחלוקת הספרים חינם אין כסף, רבה לאין ערוך.

בדורנו, הצימאון הוא אדיר. אנשים מחפשים תקווה, מייחלים למשהו שיתן להם אור ומשמעות לחיים. המטרה שלנו היא להגיע לכמה שיותר אנשים, לכן אנו לא דורשים אפילו שקל על הספרים.

עיקר ההפצה מתבצעת בעמדות הפצה המוצבות במקומות מרכזיים, כמו חנויות וכדומה. יש לנו עשרות מוקדים כאלו בכל רחבי הארץ, מהצפון ועד הדרום.

לצורך מערך ההפצה, הזמנו מסין 'סטנדים' מיוחדים, בהם מונחים הספרים בתצוגה מושכת את העין. כאמור, יש לכך גם יתרון גדול. אדם שפונה ל'סטנד' ובוחר לעצמו את הספר, יגש אחרת אל הנאמר בספר.

מינינו את אחד החברים שיהיה אחראי על ההפצה ב'סטנדים'. תפקידו לעבור מעמדה לעמדה בכל רחבי הארץ ולמלא את הספרים שאזלו. לכל עמדה מצורפת קופת צדקה, למי שמעוניין ליטול חלק במפעל ההפצה.

בנוסף, ישנה נקודת חלוקה מרכזית בבית הכנסת ברסלב ברחוב יוסף בן מתתיהו בירושלים. כל אחד מאנ"ש מוזמן לבוא ולהפיץ את הספרים. ניתן לקחת מידי יום עד 15 ספרים.

חינוך
הבנים

כיצד נאיר את השבת לילדינו?

סדרת מאמרים חדשה ובה נלכך את הסוגיות הבערות
בהתמודדות עם ילדינו בשבת קודש
- פרק א' בית הכנסת בשבת - מאמר ראשון -

כך, שהתשובה הכללית לשאלה האם רצוי להביא ילדים לבית הכנסת היא, חיובית. זוהי מעלה גדולה ועצומה וכל נקודת חינוך בענין זה יקרה מאד. כמובן שיש לדון היטב מאיזה גיל מתחילה חובת חינוך זו, די אם נציין את דברי השל"ה המובאים במשנה ברורה (צח-סק"ג): "בשל"ה קורא תגר על המביאים ילדים לבית הכנסת, והיינו קטנים שעדיין לא הגיעו לחינוך, מטעם כי הילדים משחקים ומרקדים בבהכ"נ ומחללים קדושת בהכ"נ וגם מבבלים דעת המתפללים, ועוד גם כי יזקינו לא יסורו ממנהגם הרע אשר נתחנכו בילדותם להשתגע ולבזות קדושת בהכ"נ, אבל כשהגיעו לחינוך אדרבה יביאנו איתו לבהכ"נ וילמדהו אורחות חיים לישיב באימה וביראה ולא יניחנו לזוז ממקומו ויזרוהו לענות אמן וקדיש וקדושה". וכבר הרחיבו בנדון זה פוסקי הדורות.

אולם, אחר שהאב החליט לקחת עמו את בנו לבית הכנסת, עליו לזכור היטב שהוא עוסק עתה באחת מסוגיות החינוך העיקריות בחיי בנו, וכבר לימדנו רבינו הקדוש (לק"מ ח"א א) שבכל דבר צריך להסתכל בשכל שבו ואך ורק כך שולט בו יצר הטוב. אבא שהולך להביא את בנו לבית הכנסת צריך לחשוב מחשבות ולשים לב שהוא עוסק עתה בחינוך, עליו לברר עצמו היטב, למה אני מחנך עתה ולהתבונן האם אכן אני מביא לכך שהבן יתחנך לדברים אלו.

לאמתו של דבר, סוגיית החינוך בהליכה לבית הכנסת ובתפילה רחבה מאד, ואין די במאמר קצר זה לענות בהיקף הנכון את מכלול היסודות אותם אנו אמורים לחנך בהבאה לבית הכנסת - והתלויים רבות בהנהגתו האישית של האב שהיא כידוע השורש והיסוד לחינוך, כי אם המעשים סותרים את הדיבורים, הרי חזקה על המעשים שישפיעו יותר מכל האמירות - ועל כן, נציין לעת עתה רק יסוד אחד.

כמו בדרך למקום תענוגות

הלכה פסוקה היא בשו"ע (או"ח צ"ב): "מצוה לרוץ כשהולך לבית הכנסת", לבית הכנסת הולכים בזריזות, בריצה של שמחה, בהבנה של חטיפת ריווח מופלא, וכפי שרבי נתן גם מרחיב (בלקוטי הלכות, אישות ד-ט): "אמרו חז"ל, מצוה לרוץ לבית הכנסת ולדבר מצוה, כמו שנאמר, 'שמחתי באמרים לי בית ה' נלך', כי מי שמסתכל על תכליתו באמת בודאי כשמגיע לילך לבית הכנסת הוא רץ בשמחה גדולה ובזריזות גדול, כי רק זה הוא

שאלה: בכל שבת מתעוררת אצלי מחדש השאלה, האם רצוי להביא בכלל את הילדים לבית הכנסת?! ואם כן, מה עושים אתם שם?! מה לדרוש מהם?!

***

תשובה:

עלינו להקדים: כל שאלה בחינוך, היא שאלה שאין עליה תשובה חותכת וחד משמעית, ההתנהגות עם כל ילד ובכל מצב שהוא, מצריכה רבוי תפילה ושיקול וישוב הדעת כדי לדעת נכונה מהי הימין מקרבת והשמאל דוחה' באותו מקרה ובפעם הזאת, אי אפשר לקבוע מסמרות בענין זה, ולא מה שמתאים לאחד מתאים לשני, לא מה ששייך לילד זה ביום זה ובשעה זו יהיה נכון עבורו בשעה האחרת, אבל בכל זאת, נשתדל לגעת בנקודות וקווי יסוד השייכים לכל אחד, כדי להרחיב את המחשבה והצדדים שיש לדון בהם בענין זה.

לפני שמביאים, ואחרי
שנמצאים בבית הכנסת

ככל המצות שהאב חייב לחנך בנו מקטנותם בהם כדי שכשיזקינו לא יסורו מהם וכמו שכתוב 'חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה', כך גם מצות תפילה בציבור עניית קדיש קדושה וברכו היא מצוה שצריך לחנך עליה, וכמו שמפורש בחז"ל (נמסכת סופרים פ"ח חזר בלק רג. ובתוס' חגיגה ג. ד"ה שכו למביאיהן) ונפסק בשו"ע (או"ח סי' קמ"ט א) ברמ"א בשם האו"ז: "ויש שכתבו שבאים התינוקות לנשק התורה כדי לחנכם ולזרזם במצוות וכן נוהגין".

על אף שהתינוק עדיין לא יודע טיבה של תפילה ומהותו של אמן, הרי חינוך זה קודש קדושים והוא יקר מאד, וכמו שרבי נתן כותב (בלקוטי הלכות, ברכה"ד ה-טז): "חינוך אף שאינו יודע מאי קאמר, אף על פי כן הדבורים שמרגלים אותו לדבר בדברי תורה הם יקרים מאד והיא מצוה רבה מאד וכל מה שמלמדים ומחנכים אותם באיזה קדושה של תורה ותפילה ומעשים טובים, הוא יקר מאד, כי כל מה שעושים לעת עתה בנעוריהם איזה דבר שבקדושה, זה נשאר קיים לנצח".

מחויב כל אחד לרוץ בזריזות ושמחה גדולה" - אומר רבי נתן, זהו חיוב לעצמנו וחיוב כפול לגבי חינוך בנינו.

הזדמנות מיזוחדת לחינוך

טבעם של בני אדם שבשעה שהם עושים מצוה מופלאה הם מתפללים ושופכים לבם לה' בזכות המצוה, היש הזדמנות נפלאה יותר להתפלל ולבקש מה' על כל צרכינו בכלל ושנצליח בעבודת התפילה בפרט מאשר בלכתנו לבית הכנסת, הלא כל פסיעה מולידה מלאך קדוש ומליץ (ראה מהרש"א מכות י: ד"ה בדרך שאדם רוצה) ואין לשער יקרת ערכה, וכדבריו הבווערים של רבי נתן (בלקוטי הלכות, ברכות השחר ה-19): "מי יוכל למנות ולשער יקרת קדושת כל פסיעה ופסיעה שדורכים על העפר כשהולכים לדברים שבקדושה כגון לבית כנסת, שמכל פסיעה ופסיעה שדורסים על העפר נעשים תקונים ושעשועים גדולים למעלה שאי אפשר למנותם ולשערים". כמה יראת שמים והערכה למקום קדוש זה ניתן להקנות לילד כאשר ההליכה לבית הכנסת נעשית בהרגשה מרוממת כזאת ובשפיכת שיח בעת הזכייה הנפלאה שאנו זוכים עתה בכל פסיעה.

זאת מלבד ההכנה הנצרכת לתפילה, וכמו שכתב רבינו הקדוש (ספר המיזות, תפלה ח"ב כ"ג): "לכל דבר שבקדושה צריך הכנה והזמנה", ואצל רבים הזמן היחיד להכנה זו היא בדרך לבית הכנסת, זהו הזמן לחנך, שלא 'נופלים' לתוך התפילה, ודאי שלא מתוך חדשות של שטות ודברי סרק, חז"ל הרי קבעו "אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך שמחה של מצוה" (ברכות לא), השמחה שאנו מעוררים בהלכיתנו וכניסתנו לבית הכנסת היא ההכנה הראויה לתפילה, וכך כתבו הפוסקים (מג"א סי' נ"ב) לומר בבוא לבית הכנסת 'ואני ברוב חסוך אבוא ביתך', לעורר רגשי שמחה ואהבה למקום קדוש זה ולהתפעל מן הזכייה המופלאה וגודל החסד שזכה לבוא לשם, וכך גם לומר 'בבית אלהים נהלך ברגש', לעורר רגשי יראה וחרדת קודש על גדולת וקדושת המקום הזה. בבואנו עם ילדינו לבית הכנסת נזכור לחנך בשימת לב וברצונות לערכי קודש נשגבים אלו, ואלו יעמדו להם לימים רבים שגם כי יזקינו לא יסורו מכלי קיבול מופלא זה להצלחתם הנצחית. ■

חיותו ותקותו לנצח וחופץ מזה הכל הבל הבלים, כי לא ישאר כלום משום דבר לא מעשירות ולא מצער העניות והדלות, ולא משום דבר תאוה וכבוד וקנאה ושנאה וקפיידא, רק מה שיחטוף בכל פעם איזה טוב לילך לבית הכנסת ולבית המדרש, ולעשות איזה מצוה, ועל כן בודאי מחויב כל אחד לרוץ בזריזות ושמחה גדולה לדבר מצוה, וכל מה שידוע שרחוק יותר מהשם יתברך הוא מחויב לשמח יותר ויותר בעשיית המצוה מחמת שהוא גם הוא שרחוק כל כך זוכה גם כן לעשות מצוה".

זריזות היא שמחה - אומר שם רבי נתן, 'שמחתי באומרים לי בית ה' נלך', אנחנו צריכים לחנך שההליכה לבית הכנסת היא דבר משמח ומרומם, לשם רצים כמו שאצים רצים למקום תענוגות מופלא, זהו סעיף ראשון בחינוך הבן בהליכה לבית הכנסת, אבא שמשתרך בעצלתיים, מתעכב שוב ושוב על דברים של מה בכך ומאחר לבית הכנסת, או שבהליכתו הולך בחוסר שמחה וזריזות, קורא כל מודעה מזדמנת, מתעכב בכניסה לבית הכנסת לחטוף שיחת מרעים והבאי ולהתפעל מכל סוגי 'חדשות' הזועקות מן הקיר, ובפרט כאשר הוא מאחר לתפילה, הרי זה הפסד במהות יסוד החינוך לתפילה בבית הכנסת. אם הריצה לעשירות ולכל הבל עולם נעשית בחיות ולעומת זאת ההליכה לבית הכנסת נעשית ביושב וחוסר ענין, הרי זה ההיפך הגמור מחינוך למהות ומעלת התפילה וקדושת בית הכנסת.

עמדתי פעם בגרם מדרגות בבית הכנסת בשטיבלאך מסויים, עמד לידי איש חכם ואמר לי: 'הבט בפסיעות ובצורת ההליכה של הבאים ותדע מי חש כאן עונג ומי חש כאן הכרח ועול מכביד', והדברים תאמו להפליא.

זהו פרק עצום בחינוך, התנהגותך האישיית בדרך ובהליכה לבית הכנסת רושמת רושם עמוק בלב הבן שלך, תן דעתך מה תנועות גופך והתנהגותך מלמדים ברגע זה את בנך המתלווה אליך. ההליכה לבית הכנסת מתחילה כבר בבית, בהכנה ובזריזות להליכה לבית הכנסת, וכך גם בהמשך הדרך מהבית לבית הכנסת, זוהי הזדמנות נפלאה לנטיעת יסודי החינוך בלב הנער על מהותו של בית הכנסת. אבא חייב להשריש בבניו 'לאן אנו הולכים', מהו אותו מקום הנקרא בית הכנסת, 'בבית אלוקים נהלך ברגש', עליו לטעת בו רגשי קודש והכנה נפשית שאנחנו הולכים לבית ה' כפשוטו, 'כי הבתי כנסיות הם בחינת בית המקדש, כמו שכתוב ואהי להם למקדש מעט' (לקוטי הלכות, ביה"כ א), זהו בית מקדש בזעיר אנפין (מגילה כט.), שם ה' נמצא ואנחנו זוכים עתה להלך לשם בשמחה וברננה, לא בהיסח הדעת, "ועל כן בודאי

התנהגותך
האישיית בדרך
ובהליכה לבית
הכנסת רושמת
רושם עמוק
בלב הבן שלך,
תן דעתך מה
תנועות גופך
והתנהגותך
מלמדים ברגע
זה את בנך
המתלווה אליך.

אם ארזן שנת לעיני... עד אמוצא מקום לה'

לאחר זמן מה, הודעתי לכל חסידי ברסלב עמם נפגשתי, כי מכאן ואילך יתקיים מניין בכל ליל שבת בסלון ביתי. הייתה זו בשורה של ממש לחסידי ברסלב תושבי בית וגן, ההרגשה של כולם הייתה, שהנה סוף סוף נזכה גם אנחנו להתוועד מדי שבת עם אנשי שלומנו.

התפילות שהתקיימו בביתי היו במתיקות ובהתלהבות. עד היום, גם לאחר שש שנים, אני עדיין מתגעגע לאותם לילי שבתות. כשם שאין תוקף לתחילת החסידות, כך בכלליות - השבועות הראשונים בהם זכינו להתפלל יחד היו בהתעלות שאין דוגמתה. עוד נודע לי רק לאחר מכן, כי השכנים בבנין היו פותחים את חלונות ביתם בשעה הידועה, כדי להתבשם מהתפילות המיוחדות.

לאחר שהמניין התבסס וכבר היה המקום צר מלהכיל את כל הבאים, שכרנו מקום ראוי לשמו עבור בית הכנסת, בקומת מרתף של בנין גדול. כמו כן דאגנו לספר תורה ולכלל הציוד הנלווה, כשהיעד הוא להרחיב את גבולות הקדושה עוד ועוד.

לתומי חשבת, שאחרי שהמניין בליל שבת מבוסס כראוי, צריך רק להודיע למתפללים על המניין בשבת בבוקר, ומכאן והלאה העסק יזרום. אך נכונה לי אכזבה גדולה. גילית שלא ראי זה כראי זה... היה צריך הרבה יזע כדי להעמיד על המניין על תילו. למניין בשבת בבוקר יש חשיבות גדולה, גם בזכות ההתכנסות לאחר התפילה לקידוש וסיפורי מעשיות. הדבר תרם מאוד לאיחוד וגיבוש הקהילה.

יכולנו להישאר עד היום במבנה הראשון אילולא עבר מה שעבר, דבר שלא יכולנו אפילו לחלום עליו. באחד מימי חודש אדר שנת תש"פ החריד פיצוץ אדיר את שכונת בית וגן. כשוך ההלם והבהלה, התברר שמקור הפיצוץ הוא בקומת בית הכנסת. המקום כולו הפך לאיי חרבות, מכל הציוד והריהוט שהבאנו למקום לא נשאר כמעט כלום. גם בקומות העליונות שמעל לבית הכנסת התנפצו חלונות, ורהיטים כבדים נפלו.

צוותי כיבוי אש שהגיעו למקום בשעת מעשה ומספר פעמים גם לאחר מכן, גיששו ובדקו מה מקור הפיצוץ, אך עד היום לא ידועה הסיבה האמיתית. ככל הנראה מדובר בדליפת גז מבנין סמוך שהצטברה בקומת המרתף.

הודינו לקדוש ברוך הוא על האסון הגדול שנמנע בחסדי שמים, בכך שהאירוע התרחש בימות החול ולא ימים ספורים קודם לכן, שעה שבת הכנסת היה מלא מפה לפה. גם ספר התורה שהיה מונח בתוך כספת חסינת אש ניצל. אך כמובן, לא היה ניתן להמשיך להתפלל במקום. היה עלינו למצוא מקום חילופי, כמו כן כל הספרים והריהוט שהיו בבית הכנסת הושחתו.

בהתארגנות זריזה הצלחנו למצוא מקום זמני לשבת הקרובה. שבת זו לא הייתה קלה, בית המדרש שנחרב היה ממש בית שני עבור כל אחד מאיתנו. היה קשה לעכל כי כל העמל וההשקעה נהרסו עד היסוד.

בקידושא רבא שהתקיים לאחר התפילה, פתחנו את הספר סיפורי מעשיות במקום בו סיימנו בשבוע הקודם. אחד המתפללים קרא במעשה מ'בעל תפילה': 'וְהָיָה הַיּוֹם וְהָיָה רִיחַ סַעְרָה גְדוֹלָה בְּעוֹלָם, וְהָרִיחַ סַעְרָה הַזֶּה בְּלֵב אִישׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, וְהָפֵךְ מֵיָם לִיבֶשֶׁת וּמִיבֶשֶׁת לַיָּם, וּמִמַּדְבָּר

בשכונת 'בית וגן' בירושלים, ניצב אחר כבוד בית המדרש 'נחל אהרון' החסידי ברסלב. הר"ר טוביה קפלן ממקימי בית המדרש, מגולל באזנונו את שלבי ייסוד וביסוס הקהילה עד הגיעה הלום.

הגרעין הראשון להקמת הקהילה - פותח ר' טוביה, היה בשמחת תורה לפני שש שנים. באתי להתגורר בשכונה לא מכבר, קבעתי את מושבי בבית כנסת חסידי קרוב לבית, אך הרגשתי חיסרון עז בהעדר בית כנסת בו אוכל להתפלל יחד עם אנשי הצדיק. מידי פעם הייתי קופץ לבתי כנסת של חסידי ברסלב מחוץ לשכונה, אך בעיני רוחי כבר גמרתי אומר לעזוב את השכונה בהקדם האפשרי.

בשמחת תורה האמור, נתקלתי בבית הכנסת בכמה מחסידי ברסלב שלא ידעתי כי הם מתגוררים בשכונה. ניצלתי את ההזדמנות, ושאלתי אותם האם הם מעוניינים שנפתח בית המדרש משלנו. כולם התלהבו מהרעיון, והשיבו פה אחד כי הדבר מאוד חסר להם. חלקם סיפרו לי עוד, כי בשכונה מתגוררים עוד כמה וכמה מחסידי ברסלב שרק צריך לאתר אותם...

מעודד מהמשוב אותו קיבלתי, נחלצתי חושים לפעול בנידון מיד לאחר החג. באותה העת עדיין לא ידעתי עד כמה הדבר הוא לצנינים בעיני הסט"א, וכמה מניעות עוד יעמדו בדרכנו עד שנזכה לברך על המוגמר.

ה'מניעה' הראשונה אותה פגשתי, הייתה המניעה הקשה ביותר - 'מניעת המח'. פגשתי חסיד ברסלב נוסף שגר בשכונה, וניסיתי להדביק אותו בהתלהבות שלי. אך הוא ענה לי על אתר: אני מייגע לך לא לפתח ציפיות גדולות מדי. גם אני כמוך באתי לשכונה עם הרבה מרץ, הייתי בטוח שאחולל מהפכה בקרב חסידי ברסלב המתגוררים בשכונה. אך מניסיון אני אומר לך - 'בית וגן' היא לא השכונה המתאימה...

הדברים שנאמרו מתוך ה'ניסיון' כמעט שברו אותי, הייתי כפסע לפני גניזת החלום. אך משמים לא הניחו לי לעזוב את השליחות אליה נשלחתי. אמרתי לעצמי: הרי לא מדובר פה בפרויקט אישי שלי, אני בסך הכל משרת את רבינו. אנשי הצדיק המתגוררים בבית וגן זקוקים למקום ראוי לשמו, בו יוכלו לקבל את אורו של רבינו ביתר שאת. אם הדבר יצא לפועל מה טוב, ואם לא - אני את שלי עשיתי, וכמאמר רבינו הקדוש: 'אצלי איש לא הפסיד'. מתוך מחשבות אלו המשכתי לאסוף ולקבץ את חסידי ברסלב המתגוררים במקום.

אנקדוטה מעניינת צרובה עד היום בזיכרוני. במניין בו התפללתי מידי בוקר, התפלל אדם נוסף שעל פי ההתנהגות שלו בתפילה הוא היה נראה לי כחסיד ברסלב. בעצמי אינני יודע מה בדיוק תפס את תשומת ליבי, אך בכל זאת הייתה לי הרגשה כזו. במשך ימים אחדים התלבטתי אם לגשת ולשאול אותו האם הוא ברסלבי, או שהוא כלל לא יבין מה אני רוצה ממנו.

התעלומה נפתרה באחת, כשהגיע יהודי לאסוף צדקה במניין שלנו, וראיתי את מיודעי נותן צדקה בשתי ידיים... אותו יהודי התברר כחסידי ברסלב נלהב. מתוקף היותו איש מעש, הוא לקח את בניית בית הכנסת כפרויקט אישי, עד שהגענו אל המנוחה ואל הנחלה.

נקודת המוקד

הצצה להתפשטות
אורו של הרבי
במקומות חדשים
ורחוקים

נחמן ב"ץ

רבים שהציצו פעם אחת, ומאז לא מוותרים על התפילה המיוחדת הסוחפת את כל הנמצאים במקום.

הפעילות של קהילת 'נחל אהרן' התרחבה גם לימות החול.

מידי שבוע מתקיימים שני שיעורים קבועים מפי משפיעי אנשי שלומנו. בשיעורים אלו משתתפים רבים מתושבי השכונה, וכך זוכים להתוודע לנועם עצותיו של רבינו הקדוש.

בתקופה האחרונה אף ייסדנו מניין קבוע לתפילת שחרית בהנף החמה. בנוסף, מתקיים בבית הכנסת סמוך לתפילה 'כולל בוקר' בו מקבלים הלומדים מלגה נאה. הלומדים בזמן זה בספר 'ליקוטי הלכות' מקבלים מלגה נוספת.

במהלך השנים באו והתווספו לבית הכנסת מקורבים רבים מהשכונה, חלקם אף עזבו את 'בית וגן'. הדבר פשוט שאילולא פינת חמד זו, רבים מהם לא היו מחזיקים מעמד בברסלב.

לקראת 'עשרה בטבת' בשנה האחרונה ביררנו בקרב מתפללי ובאי בית המדרש, כמה הולכים להשתתף בהילולא של גאון עוזנו מוהרנ"ת זיע"א, על מנת שנוכל להתארגן בהתאם.

נערכנו לכעשרים משתתפים, אך מה שאירע בפועל היה מעבר לכל דמיון. השמועה על ההזדמנות לשמוע את תורת ברסלב, פשטה כאש בשדה קוצים. בפועל השתתפו בסעודת היארצייט לא פחות מחמישים איש! לא לכולם היה מה לאכול, הרבה אנשים עמדו. אך האש שהבעירה את משתתפי ההילולא, השכיחה מהם לחלוטין את התנאים הפיזיים, וגרמה לכולם לצאת נלהבים להמשיך ולחפש את רוח הצדיק השורה בספריו ובעצותיו.

לסיום מסכם ר' טוביה: בעת שהתחלתי את הפעילות שלי בשכונה, לא הייתה לי תכנית עבודה מסודרת או חזון מפורט. להיפך, לא הייתה לי כוונה להישאר בשכונה לתקופה כה ארוכה. כל מה שעשיתי היה רק בבחינת "היום אם בקולו תשמעו" - בכל שלב התמקדתי בפעולה הבאה הנצרכת למען רבינו הקדוש. רק בכח עצה זו, זכינו והגענו עד הלום. ■

ישוב ומישוב מְדַבֵּר, וְהַפֶּךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלו"ו. הרגשנו שדיבורים אלו הם מעין רוח הקודש למה שהתרחש עמנו בשבוע האחרון, והדרכה גם לעתיד, להמשיך ולמצוא את אנשי המלך על אף רוח הסערה שבלבלה את העולם.

בשבוע שלאחר מכן ראינו שוב כיצד רוח הסערה מבלבלת את העולם... כזכור, בסוף חודש אדר שנת תש"פ פרצה הקורונה והבהלה שבעקבותיה. תקופה זו אכן גרמה לפיזור של אנשי המלך כפי שמתואר בסיפור. היו לי גם תוכניות לפרסם את התמונות ממראות ההרס והחורבן, כדי לגייס תרומות לבניית בית הכנסת מחדש, אך בעקבות המצב שנוצר תוכנית זו לא יצאה לפועל.

במהלך התקופה הבאה, נעשה ניסיון לשכן את בית הכנסת במקום מרווח וגדול. השקענו בכך זמן רב ודמים מרובים, אך בעקבות מניעות רבות שהתגברו עלינו, הדבר לא יצא לפועל.

מה שנתן לי כוחות להמשיך הלאה למרות האכזבה הגדולה, היו המכתבים של מוהרנ"ת ב'עלים לתרופה'. במכתבים שנכתבו בתקופה בה התעסק בבניית ה'קלויז', רואים כמה חשיבות ראה ר' נתן לבניית בית המדרש הקרוי על שם הצדיק, וכמה מניעות עברו עליו עד שגמר את בנייתו.

יש בידי את ספר 'עלים לתרופה עם השמטות', שם גם מובא קטע בו כותב ר' נתן לבנו שידוע לרשויות כי בית הכנסת משמש כבית למגורים... נוכחתי לראות שאכן נדרש מהעוסקים במלאכה להשקיע השקעה מרובה, ולנסות להוציא מכה אל הפועל בכל דרך אפשרית.

מיד לאחר הניסיון שלא צלח, באה לידינו הצעת שכירות נוספת. הצעה זו באה לידי גמור בקלות ובמהירות, ובמקום זה שוכן בית הכנסת עד היום. ראיתי בכך רמז משמים כי שום תנועה אינה הולכת לריק, ויתכן שדווקא המסירות נפש וההשקעה שהשקענו בניסיון הקודם, היא שעמדה לנו במציאת מבנה קבוע מרווח לבית הכנסת.

מבנה בית הכנסת הנוכחי נמצא ברחוב קאסוטו שבפאתי שכונת בית וגן. בית המדרש משמש כאבן שואבת לחסידי ברסלב בשכונה, וכן לאברכים ובחורים רבים שבאים 'לטעום' תפילת ליל שבת. בהם אנשים

מופת זה אני

על היים
שהשתנו
בהתקרבות
לרבי

מופני עת לשימור

סיפורו הלא יאמן של בחור צעיר שהסטרא אחרא מנסה לצודו ברשתה ♦ בנס הוא מתעורר לנסוע לציון הקדוש באומן, ואז מתחיל מסע של מניעות שמנסה בכל פעם למונע ממוני ברגע האחרון להגשים את הרצון שלו ♦ לפניכם סיפורו של מסע שהתחיל לפני כמה שנים, וגם בימים אלו ממש הוא עדיין בעיצומו, כשעדיין הפירות של אותו מסע מביאים כל העת נשמות חדשות לחסות תחת כנפי השכינה ♦ להגביר החשק!

נחמן גלינסקי

"בכל"

פיו של הרב אלימלך יום טוב הי"ו, שופע סיפורים. במסגרת ארגון 'כנפי נשרים' שבניהולו, הוא נחשף כל העת לסיפורים מרתקים ומטלטלים.

ארגון 'כנפי נשרים' אותו הקים, שם לו למטרה לזכות כמה שיותר יהודים בהבטחתו הנצחית של רבינו הננמ"ח לכל המשתטח על ציונו הקדוש וכו'. במסגרת פעילות הארגון רבות בשנים סובסדו מאות ואולי אלפי כרטיסי טיסה לכאלו שעדיין לא זכו מעולם להיות בציון הקדוש באומן, הסיפורים מתגלגלים שם לרוב, רק צריך לאסוף אותם...

במסגרת המדור 'מופת זה אני', שוחחנו הפעם עם ר' אלימלך, ועל אתר הוא החל מספר לנו על מסע מרתק של נשמה בדרך לתיקונה, המעשה עם עליות ומורדות בקצב של רכבת הרים רוחנית, נשמה צעירה שהשטן החליט ללכדו לרשתו בכל תקוף, ובכל פעם כשכמעט הצליח להתגבר על הניסיונות שאפפו אותו לקראת הנסיעה הגדולה לציון הקדוש השתרגו על צווארו מניעות חדשות ועצמות, אך עם ההתזקות הקדושה שמניל לנו רבינו והידיעה כי כל המניעות כולן נועדו רק להגביר החשק, הוא הצליח בחסד ה', לאחר כל המאמצים, להגיע לאומן. עד היום הסיפור לא נגמר והוא מוביל עוד ועוד נשמות חדשות לאומן, שם הם ניצלות מן השאול תחתיות של השטן והיילותיו.

במשך כל כתיבת הסיפור צפו לנגד עינינו דבריו הנכוחים של רבינו הקדוש בתורה ס"ו שם כותב רבינו הקדוש 'פִּי כְּשֵׁאִישׁ יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת דְּבַר הַצָּרִיךְ לוֹ לַיהוָה, בְּפֶרֶט כְּשֵׁצָרִיךְ לוֹ לַעֲשׂוֹת דְּבַר גְּדוֹל הַצָּרִיךְ לַיהוָה, שְׁכַל יְהוָה תִּלְוֵי בְּוָה, כְּגוֹן לְנֶסֶע לְצַדִּיק אֲמַתִּי, אֲזִי מְזַמֵּינִין לוֹ מְנִיעָה. וְזֹאת הַמְנִיעָה הִיא בְּשִׁבִיל הַחֶשֶׁק, כְּדִי שְׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה לוֹ חֶשֶׁק יוֹתֵר לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדְּבָר הַסִּיפּוֹר הַנוֹכְחִי מִמַּחֲשֵׁי יוֹתֵר מִכֹּל עַד כִּמָּה הַנְּסִיעָה לְצַדִּיק תְּלוּיָה בִּיהוּדוֹתָ שֶׁל כָּל אֶחָד מֵאֵיתָנוּ, וְעַד כִּמָּה כָּל הַמְנִיעוֹת אֲכֵן נוֹעֵדוּ אֶךְ וּרְק לְהַגְבִיר אֶת הַחֶשֶׁק...

ר' אלימלך סוגר מעגל מרגש בספרו את הסיפור הנוכחי, שכן כעת מלאו ארבעה שנים מאז שהחל הסיפור להתגלגל ונשמה יהודייה ניצלה ממלתעות הסט"א שניסו בכל דרך להרחיקה ממקור מחצבתה, מהקדושה והטהרה.

שמוליק (שם בדוי לדמות אמיתית) היה בחור ישיבה מן המניין. הוא למד בישיבה חשובה ובה שקד על תלמודו, הישיבה הייתה כל עולמו, הוא התחבר ללימוד ואהב קדושה.

דא עקא, לאחר תקופה ארוכה ו'רגילה' כזו, העניינים החלו לחרוק. שמוליק החל להרגיש יותר ויותר ריחוק מהתורה הקדושה שהייתה משאת נפשו עד לא מזמן. הוא ירד וירד, עד שהמחשבות לעזוב את הישיבה באופן סופי החלו לקנן במוחו.

ההידרדרות המשיכה, ושמוליק נפל ורכש לעצמו מכשיר מתעתע המגלם בתוכו את כל פיתויי היצר. גם בתחומים אחרים הוא החל ליפול 'צניחה חופשית' והסתובב סביב עצמו מטורלל ומיואש, ואז הגיעה ההצעה.

ידיד של שמוליק, שגם הוא היה רחוק מאוד וזכה לנסוע לאומן עם ארגון כנפי נשרים, כשחזר, סיפר על המהפך העצום שהנסיעה חוללה בנפשו, והמליץ לשמוליק לנסוע אף הוא לציונו של רופא הנפשיות, שורש נשמות ישראל, לאוקראינה.

שמוליק סבר וקיבל, והתקשר מיד לר' אלימלך.

אני מדבר עם אלימלך מארגון כנפי נשרים? -נכון, ומי כבודו?

קוראים לי שמוליק, ואני בחור ישיבה (...), חבר שלי נסע דרככם לאומן, והציע לי לנסוע גם כן לציונו של רבי נחמן. -יפה מאוד, הגעת למקום הנכון!

האמת היא, שעוברת עליי כעת תקופה לא קלה, ואני מרגיש שזה מה שיציל אותי. יש לי מין תחושה שאין לי דרך להסביר אותה, אבל אני משוכנע שהנסיעה לאומן היא ההצלה שלי! אני ממש חייב לנסוע! 'אדרבה', עונה לו ר' אלימלך. 'בוא נקבע זמן שמתאים לך לנסוע, נבחר גם את האפשרויות של הארגון לסבסד לך את הכרטיס, ותזכה להבטחתו הנוראה של מוהר"ן מברסלב למשתטחים על ציונו!'

"ר' אלימלך! הוא הזדקק עליי, הצלת את החיים שלי! הצלת את הקשר עם המשפחה שלי! העלית אותי על דרך המלך! הצלת את הנשמה שלי!"

הטלפון נותק לאחר ששני הצדדים ערכו היכרות שטחית וסיכמו הכל לקראת המסע, אבל כמה שבועות לאחר מכן, בהתקרב התאריך המיועד לנסיעה, קרה המשבר הראשון בסדרת התקלות של שמוליק בדרך לאומן... פלאפנו של ר' אלימלך צלצל, ור' אלימלך, הרים ברוב התרגשות:

-שמוליק! איזה זכות לראות את השם שלך על צג הטלפון! נו, איך ההתרגשות לקראת הנסיעה הקרובה לרבינו?

הקול הלאה שנשמע מהטלפון היה כמו ההיפך הגמור מהתלהבותו של ר' אלימלך, וקולו המקוטע של שמוליק נשמע בקול נמוך: לצערי לא אוכל לנסוע,

אין לי שקל בכיס, ואין לי שום אפשרות לממן את הנסיעה, גם לאחר הסבסוד המשמעותי של כנפי נשרים.

וכך, ברגע שלפני האחרון נמנעה הנסיעה המיוחלת של שמוליק. ההזדמנות של הנשמה שלו לזכות לתיקון הנצחי כמעט וחסמה מבין ידי...

אך ר' אלימלך לא הסכים לוותר, בפרט לאור מצבו של שמוליק שהמשיך להידרדר עוד ועוד עד שהוא מצא את מקומו מחוץ לישיבה באופן סופי, והוא החל שוב לשכנע אותו להצטרף לנסיעה.

ר' אלימלך אף התייחס לקושי הכספי של שמוליק, וסידר לו מקום עבודה מפוקח, שם יוכל לחסוך את הסכום הנצרך לשם התשלום המסובסד על הנסיעה, וכך לאחר תקופה לא ארוכה החליט ר' אלימלך שכשרה השעה להזמין מחדש כרטיס נסיעה עבור שמוליק.

אז התגלה ששמוליק כלל אינו מחזיק ברשותו דרכון. אך מי יתן לזוטות שכאלו להפריע את הדרך לתיקון הנצחי? ועד מהרה נקבע תור למשרד הפנים לשם הנפקת דרכון.

בלילה הוא לא נדדה שנתו של שמוליק. אדרבה, הוא נרדם בחיוך על הפנים מתוך הידיעה הברורה שמחר בשעת בוקר הוא נוסע לכיוון משרד הפנים כדי להנפיק את הדרכון, ולעשות צעד נוסף ומשמעותי בדרך לנסיעה הקדושה לאומן.

אך באותו לילה גם התרחש רעש וקטרוג גדול בשמיים, ואין זה שכותב השורות יודע מהקורות בשמי השמיים, אלא שתוצאות אותו בוקר היו ששמוליק המשיך לישון שנת ישרים, ועד שהתעורר כבר לא היה בכדי שיעשה להספיק את התור...

אכן שמוליק המדובר, "להיכן אתה הולך? אתה בכלל יוצא משדה התעופה!"

שמוליק לא כל כך ידע מה לומר. הוא לא היה מסוגל לספר על ההחלטה שלו לחזור הביתה, וכך הוא מצא את עצמו הולך לצידם של ידידיו ור' אלימלך, ולאט לאט נדבק בהתלהבותם כשכמובן (-מוכן, למי שלמד את תורה ס"ו וידע את משמעותן של מניעות...) כל הכאבים נשכחים ממנו באורח פלא...

גלגלי המטוס נושקים לאדמת האספלק של שדה התעופה האוקראיני, ותוך זמן לא רב מתחילים הנוסעים לרדת במדרגות הברזל, אל אדמת אוקראינה.

ההתרגשות מטפסת במעלה הגרון עת המזוודות מועלות לטנדר האמור להוביל אל אדמת הקודש, ובתום כמה שעות נסיעה הגדושות ומתובלות בדיבורי אמת ומהות, הם מוצאים את עצמם עומדים אל מול השער המפורסם המוביל אל תוך מקום גניזת רבינו הקדוש, המקום אשר איווה לו מששת ימי בראשית. גם הזמן המסוגל, יום 'זאת חנוכה', מוסיף על ההתרגשות.

שמוליק ניגש מיד אל פנים הציון, ר' אלימלך ליווה אותו והוסיף כמה מילות הסבר על השהות הקדושה בציון, ועל התיקון הנצחי של אמירת התיקון הכללי והתיקונים הנלווים אליו.

שמוליק לא השתהה והתחיל מיד לבצע את המוטל עליו. וכי קלה היא בעיניכם? נסיעתו עד הנה כמעט והתבטלה כמה וכמה פעמים, והנה, סוף סוף הוא ניצב כאן בריא ושלם וכי לא ינצל את הזמן? שניות ספורות עברו, ומעיין דמעותיו של שמוליק נפתח. למען האמת, הוא כלל לא היה מודע שקיים אצלו מעיין כזה... אך משוה נפתח הוא גילה כי לא רק שקיים אצלו מעיין של דמעות, אולי בכלל מדובר בים...

עשרים דקות עמד שמוליק ובכה. בכה את כל מעבריו, את כשלונותיו ואכזבותיו, את חוסר סיפוקו ואת נפילותיו, את המכשיר שברשותו והחומרים שבהם הוא מזין את גופו, את הקשר הרעוע עם הוריו והמתח שזעזע את בית הוריו - ביתו. את הכל הוא הוציא שם באותו בכי.

לאחר מכן הוא יאמר לר' אלימלך שליווהו כרע נאמן למסע: דע לך שמעולם לא בכיתי כל כך הרבה! בן אדם יכול לבכות דקה או שניים, אבל עשרים דקות רצוף? זה פלא של ממש! הבכי הראשוני והשהות בציון הקדוש בימים שלאחריו היו ניקיון יסודי לגופו ורוחו של שמוליק, ומהנסיעה הזו הוא חזר אדם חדש...

ביום הפורים, כמה חודשים אחרי אותו בכי ב'זאת חנוכה', הגיע שמוליק אל ביתו של ר' אלימלך. בידו משלוח עצום שכמעט ולא ניתן להבחין בעומד מאחוריו, ועל פניו חיוך ענק ורחב.

"ר' אלימלך!" הוא התרפק עליו, "הצללת את החיים שלי! הצלת את הקשר עם המשפחה שלי! העלית אותי על דרך המלך! הצלת את הנשמה שלי!"

ור' אלימלך לעומתו מקבל בתודה את המשלוח, אבל הוא נצמד לאמת: "לא אני הצלתי אותך, הרבי הקדוש, הוא זה שהציל אותך, את הנשמה שלך! אני רק הייתי השליח..."

וזאת עליכם לדעת שלא רק שמוליק הכיר טובה לר' אלימלך. גם הוריו של שמוליק, אלו שבתחילה לא הבינו מהיכן מגיע הרעיון המוזר של נסיעה לאומן למוחו של שמוליק, וניסו בכל כוחם להתנגד לכך, הפנימו למפרע כי יש כאן פלא שאותו לא ניתן להסביר.

ר' אלימלך שליווה אותו לא נתן למניעה לשבור את רוח שניהם, וחזיק אותו באמרו כי הכל מניעות להגביר את החשק. מסתבר כי גדולת נסיעתו של שמוליק הייתה גדולה כל כך, כי מניעה זו הייתה מהמניעות הקטנות עימם הוא צפוי להתמודד בהמשך.

יום הנסיעה הלך והתקרב, ור' אלימלך הבין כי כבר לא ניתן להספיק להזמין תור חדש במשרד הפנים. לאחר מחשבות והתייעצויות הוחלט כי שמוליק ינפיק את הדרכון בשדה התעופה.

ר' אלימלך ידע כי חסר לו סכום משמעותי לשם מימון הסבסוד לטיסתו של שמוליק, וכעת, עם הנפקת הדרכון בשדה התעופה יצטבר לסכום הוצאה נוספת של עוד כמה מאות שקלים, דמי עלות ההנפקה, אבל הוא לא נתן לכל זה להפריע לו.

שעות ספורות לפני ההמראה עוד עמד ר' אלימלך וקיבץ פרוטה לפרוטה כדי להשיג את הסכום הנצרך כולו עבור הנסיעה של שמוליק, ורק ברגע האחרון הצליח להשלים את כל הסכום הנצרך.

שמוליק מצידו יצא לשדה התעופה מוקדם יותר. אמרו לו שכדי להספיק להנפיק את הדרכון עליו להגיע מספיק זמן לפני הטיסה, וכך הוא עשה.

הנפקת הדרכון עברה בקלות ויעילות, ולמעט פרידה מקרוב לאלף שקלים, לא נרשמו קשיים מיוחדים, וכך הוא מצא את עצמו ממתין לר' אלימלך וידיד נוסף שאמורים לטוס יחד עימו לנסיעה הקדושה לרבינו.

לפתע, ללא איתותים מוקדמים, החל ראשו של שמוליק להלום. סחרחורת עזה תקפה אותו, וכל כולו נקלע למערבולת של קור וחום בערבוביה. הטרמינילים המוארים החלו להסתחרר סביבו, והוא הרגיש שאיננו מסוגל להישאר כאן רגע אחד נוסף.

כשאנו קוראים את הסיפור, זה ברור: הסיטרא אחרא התגייסה למלחמה על נסיעתו של שמוליק. בכל רגע ורגע צצה לה מניעה אחרת, קשה או קשה עוד יותר, וממהלך הסיפור ניכר בבירור כי אלו היו מניעות, כדי למנוע משמוליק להגיע לאומן.

אבל שמוליק, שמבחינתו לא מדובר בסיפור גרידא, אלא בנסיעה שלו עצמו, לא היה פנוי לדון בדקויות הללו, וכשסחרחרה בלתי נשלטת תקפה אותו, הברירה היחידה מבחינתו הייתה לסוב על עקביו ולחזור הביתה.

ראשו לא היה עמו, והוא אפילו לא חשב על הכסף הרב והמאמצים העצומים שהושקעו בנסיעה הזו, וכך, ללא התלבטויות רבות, הוא קם ועשה את דרכו לכיוון היציאה משדה התעופה, מחזיק את עצמו לבל יפול חלילה.

ר' אלימלך היה נרגש. הוא זוכה להביא נשמה נוספת לרבינו. הוא ידע, שבמצבו של שמוליק לא מדובר רק על עליה נוספת ברוחניות וקיום המצוות בהתלהבות יתר, אלא על יציאה מאפילה לאורה, והצלה משאל תחתיות לקיום התורה והמצוות, ומשכך, נקל להבין את ההתרגשות שאפפה אותו.

ההתרגשות הדביקה גם את שכנו לספסל, הידיד שהמליץ לשמוליק לנסוע, וגם כעת הצטרף לנסיעה, ויחד הם דיברו מכוח הצדיק והזכות הגדולה לנסוע למקום אש להבת שלהבת, מקום גניזתו של צדיק יסוד העולם.

הם נכנסים בשער הטרמינל, וידידו של שמוליק מגלה לפתע למול עיניו אדם כפוף וחלוש בדמותו של שמוליק, שהולך לכיוון היציאה משדה התעופה!

"שמוליק!" הוא קורא לכיוונו, והלה מסתובב מיד, משמע שהוא

השינוי העצום שהתחולל בהתנהגותו של שמוליק, הרוגע שחזר לפתע לשרור בבית, זאת ועוד שינויים רבים אחרים קטנים וגדולים הבשילו להבנה כי ר' אלימלך והנסיעה שלו 'אשמים' בהכל... ועולה על כולנה, היו הבשורות בפיו של שמוליק: "אלימלך, באתי לספר לך שנכנסתי לשיבה! בהתחלה נגמלתי מההרגלים הרעים שאפפו אותי, התנתקתי מהמכשיר הארור, ומן השמיים התחלתי להרגיש טעם מר ונורא בחומרים שפעם לא הצלחתי להיגמל מהם, וברוך ה' עליתי על דרך המלך והתנתקתי מכל הרע!"

דרכו של הצדיק עם אנשיו אינה קלה וחד משמעית. לפעמים נדמה כי הוא מוליך את אחד מאנשיו בדרך נפלאה ונקייה ממהמורות, ולפתע מתגלית תהום פעורה באמצע הדרך הנוחה. אין איש יודע בסוד קדושים, מדוע ולמה מוליכו הצדיק בדרך כזה, וכך היה גם גורלו של שמוליק.

הנסיעה לציון הקדוש לא הייתה מטה קסם שהוציאה אותו באחת בכל הטיט והרפש בו היה שקוע לפני כן, ויעיד על כך הסיפור הבא:

"יום אחד התגבר עליי יצרי בתוקף עצום, והסית אותי לדבר עבירה", כך מספר שמוליק לידיו ומצילו ר' אלימלך, "לא עדמתי בפיתוי. נכנסתי למכונית והתחלתי לנסוע, יודע שאני נכנס ללוע הארי וכל ההתקדמות הרוחנית שלי בתקופה האחרונה נמצאת על כף מאזניים.

"באמצע הדרך נזכרתי פתאום בנסיעה לרבינו בזאת חנוכה, והבכי המטלטל שתקף אותי שם. ואז חשבתי לעצמי, וכי אני הולך לחטוא כעת? כך אזורק לפח את ההתרגשות האדירה ההיא שניתנה לי כמתנה מן השמיים?"

"ואז, לאחר כמה רגעים של התלבטות גבר כוחו של היצר הטוב, ובאבחה של רגע 'חתכתי' לכיוון היער, שם צעקתי את נשמתו לאבא שבשמיים וסיפרתי לו על ההתמודדות וההתגברות..."

אבל הסיפור עדיין לא נגמר. שמוליק, שכבר טעם מהצורך והמתקנות, רצה להטעים עוד ועוד נערים כמוהו שנפלו והתרחקו מכל הישר והטוב, והוא הודיע לר' אלימלך שלקראת חג השבועות הוא מארגן קבוצה של נערים לנסיעה לאומן.

אבל חג השבועות הגיע, והקורונה הזכורה שלא לטוב, התארכה ברוב חגיגות ברבות ממדינות העולם, והתכונן לא יכול היה לצאת לפועל.

שמוליק, לא אמר נואש. הוא זכה כבר להיכנס טפח וטפחיים בדלתות הקדושה, וידע שאל לו להיבהל מהמניעות. מספיק היה לו להיזכר בנסיעה שלו עצמו ממש לא מזמן, ובמניעות הרבות שכל אחת מהן בפני עצמה מספיקה כדי לטרפד את הנסיעה, וכיצד על אף הכל זכה לבסוף לנסוע ולהינצל מכל הרע.

תקופה קצרה חלפה, ונפתח חלון הזדמנויות קצר בו יכלו לנסוע אל אוקראינה. שמוליק החליט לנצל את הזדמנות, ועל אף שהיו רק ארבעה ימים עד הטיסה, הוא ניסה לארגון בחורים רחוקים שיבואו ויזכו למה שהוא זכה.

ביום הראשון חלף, וגם היום השני והשלישי, ושמוליק הצליח בקושי רב לגייס בחור או שניים. האכזבה הייתה עמוקה, אבל לא

הצליחה לשבור אותו, הן הוא אמן על ירידות ועליות אלו, ואכן ביום האחרון הוא הצליח לגייס ארבעה בחורים, כאלו שלא זכו מעולם להיות בציון הקדוש והיו רחוקים שנות אור מהאור, ויחד הם נסעו לשדה התעופה.

אבל גם כאן לא הסכים הבע"ד לאפשר את הנסיעה. הדרך התארכה והתארכה והתארכה, ואפילו נהג המונית העיד שמעולם לא ראה פקקים כאלו בדרך לשדה התעופה.

כשהגיעו לשדה התעופה יכלו לנופף לשלום לציפור הברזל שהתעופפה לה מבעד לחלונות הזכוכית. הם הפסידו את הטיסה... שמוליק ידע: שוב נעמד הס"א בדרכינו, אבל לא ניתן לו!

ר' אלימלך הודיע לבחורים שבשיחה עם סוכן הנסיעות התברר לו שניתן לשנות את הנסיעה לטיסה היוצאת בשבוע הבא בעלות סמלית של חמישים דולרים בלבד. אבל הבחורים שהתאזרו בעוז, אף שחזותם החיצונית הייתה כשל פרח מהרחוב וכמעט ולא היה ניכר עליהם העדינות שאפפה אותם פעם בהיותם בחורי ישיבות, התעקשו שהם לא יוצאים משדה התעופה עד שהם ממריאים לאומן.

ואכן, ההתעקשות פעלה, והם השיגו טיסה אחרת, במחיר כפול ומכופל כמובן, והם המריאו לציון הקדוש. שוב נשנו המראות, שוב זכו הבחורים להתנתק מהרע, חלקם שברו את מכשיריהם הפסולים, אחד מהם קרע מעליו את בגדי הגויים בהם כוסתה נשמתו הזכה, וכולם יחד התקרבו צעד ושנייה לקדושה והטהרה.

ההשפעות מרחיקות הלכת לא אחרו לבוא. כמה בחורים זכו להיכנס לישיבות קדושות. אחד מהבחורים, אחיו של שמוליק שהתרחק גם הוא, השתנה מהקצה אל הקצה, ובמקום לברוח משולחן השבת אל החברים ברחוב, החל לזמר את הזמירות בחן והתלהבות...

אחד מהם, היה בחור חברותי במיוחד, ולביתו היו מגיעים מדי שבוע קבוצות של 'כאלו'. אך מאז הנסיעה קרה שינוי עמוק. הוא נכנס לשיבה, ואת ההתאספות השבועית הפך לחבורת התחזקות, שחוללה ועוד תחולל מהפכות גדולות בחייהם של הנשמות הרכות.

עד היום צומחים פירות מנסיעתו של אותו שמוליק. בכל נסיעה שמארגנים בכנפי נשרים מגיעים כמה שנשלחו על ידי שמוליק, בחורים רחוקים שהיו פעם קרובים, והם מתקרבים מחדש... אותה אבן שהושלכה למים, מניעה עד היום אדוות וגלים, ועוד בחורים מתקרבים אל מקור הקדושה, זוכים ללטיפה האבהית של אור האורות, הנחל נובע מקור חכמה.

תודה למערכת הקו הטלפוני 'מוקד ברסלב' |
על הראיון המיוחד עם ר' אלימלך.... ■

יש לכם סיפור המאיים למדודי אדם מכדיים סיפור
מעניין על כוח הצדיק שיכול לחזק את הקוראים:
שלחו לנו לשיקם: 02-5396363
או הייט לטס: 053-3183654
ותזכו לזכות את הרבים בחזקת באמתת צדיקים!
כל סיפור יוקבל בברכה. (תפוס יחדיו חזק משיקל התפוס)

כתבות
שפורסמו
בגיליונות
אבקשה
הקודמים
בתרגום
לאידיש

ספעציעלע שילדערונגען און
זכרונות פון די אור אלטע התקבצות
מיט אנ"ש פאר צענדליגער יארן
צוריק ביים ציון התנא אלוקי אין
מירון צוזאמען מיטן חסיד ר' לוי
יצחק בענדער זצ"ל און נאך זקני
חשובי אנ"ש, ווי עס דערציילן:
הרה"ח ר' יצחק טשינגל שליט"א,
הרה"ח ר' מאיר קארליבאך, הר"ר
יהודה צבי צוקער, הר"ר שלום אהרן
צוקער, און הר"ר יוסף ירוחם שיחי
// אנ"ן בחביבותא

אבקשה

ר' נחמן שותק במירון
שבת תנוכה תשל"ו

שבת חנוכה ביי רבי שמעון

בילדער: ר' שמואל יצחק ראזנפעלד

מוהרנ"ת שרייבט אין זיין בריוו פאר שבת חנוכה: "ימי הקנפה הקדושים ממשמשין ונאין לשלום. ואני צריך להכין שמן משחת קנף שהוא הדעת הקדוש על קנפה הקדוש בשביל רבים".

***

באלויכטן דעם וועג

די הכנות און די וועגן זענען אן אומאפטליכארער חלק פון די הערליכע שילדערונגען איבער שבת חנוכה מיט די ברסלב'ער חסידים, איבערהויפט אין די אמאליגע יארן ווען די וועגן האבן געדויערט זייער לאנג, מיט טלטולים און טוישן באסעס און באנען. "ר' יצחק טשינגל" דערמאנט זיך און דערציילט איבער יענע טעג: איך האב געלערנט אין ברסלב'ער ישיבה פיר יאר, אבער איך געדענק נישט אז שבת חנוכה זאל די הנהלה פון ישיבה ארגאניזירן די ריזע קיין מירון, נאר ס'איז געווען אזוי ווי מען פלעגט פארן ערב ראש חודש ניסן און ערב ראש חודש אלול, דאך איז געווען א 'ווינט' פון עבודת ה' וואס האט פארזארגט אז נישט ווייניג בחורים זאלן פארן פון זיך אליינס.

"ר' שלום אהרן" איז מקדים: דערציילן? כ'מיי אז אויך נאך וואס איר וועט שרייבן א גאנצער ארטיקל, וועט דער עיקר פעלן. דאס איז אסאך מער ווי מעשיות, עס איז שווער צו ערקלערן וואס איז איינגעקריצט געווארן אין הארץ. דאס איז געווען ביי מיר און ביי נאך אנדערע דער יסוד פון התקרבות; טראץ וואס איך האב געלערנט אין ברסלב'ער ישיבה און איך בין אויפגעוואקסן אין א ברסלב'ער שטוב, דאך זענען די שבתות געווען ממש דער יסוד. דאס איז געווען ווי אין א בחינה פון 'שימוש', צו זיין מיט די עלטערע חסידים און עס מיטלעבן פונדערנאנט.

"ר' יצחק": ר' לוי יצחק האט געהאט א קביעות דארט צו זיין שבת חנוכה און ער"ח ניסן - ווען ער האט צאמגענומען געלט פאר קמחא דפסחא פאר יונגעלייט, און ער"ח אלול. שבת חנוכה האט מען געפילט אז ר' לוי יצחק קומט בעיקר צו זיין מיט די אנשי שלומינו.

מעניין לעניין דערציילט "ר' יהודה צבי": ר' לוי יצחק האט געזען דערין א געלעגנהייט זיך צו צאמנעמען מיט די אנ"ש, און דאס איז געווען דער אטמאספער. דערצו האבן מיר פארשטאנען פון אים אז ער האט געוואלט זיין ביי ר' שמעון, ווי ער וואלט געזאגט: 'עטליכע אנ"ש זענען דאך דא געווען ראש השנה, וויל איך אויך קומען', דאס מיינט, 'אויך איך בין מחשיב די קדושה פון מירון און פון רשב"ל'ס ציון. איך געדענק אז ער האט זיך אפילו אמאל אויסגעדריקט אז ער איז מכבד רשב"ל דאס זעלבע און אפילו נאכמער ווי אנדערע וועלכע פלעגן דארט נאכאנאנד אפזיצן. ער האט פארמאגט זייער א שטארקע יראה פאר'ן קדושת המקום.

"ר' שלום אהרן" דערציילט איבער יענע שבת חנוכה: ווען איך בין געווען ממש אין עלטער פון בר מצוה, איז איך יענע צייט נישט געווען אנגענומען צו פארן אויף שבת קיין מירון, עס זענען נישט געווען געהעריג ארגאניזירטע באסעס. מיר האבן געוואוינט אין בני ברק, און ביי די בני ברק'ער האט זיך נישט געלייגט אויפן שכל אז א דרייצן יעריגער בחור'ל זאל פארן קיין מירון אין א ווינטערדיגן שבת; צו דעם פראסטיגן מירון קעגן בני ברק. מיט וועמען? ווי אזוי וועסטו זיך אן עצה געבן? וואו וועסטו שלאפן? מען האט געבעטן מיין זיידע ר' לוי יצחק ער זאל זארגן אויף מיר, און אזוי האב איך זוכה געווען צו זיין מיט אים צוזאמען אין איין דירה און אריינאטעמען אינגאנצן אן אנדער סארט שבת חנוכה. אויך אין די קומענדיגע יארן האב איך זוכה געווען זיך

מירון, ר' שמעון. די ווערטער וואס ברענגען ארויף אין יעדן הארץ געוועים און כיסופים צו א גאר אנדער סארט 'חיות'. די ארץ ישראל'דיגע איינוואוינער האבן זוכה געווען זיך צו געפינען נאנט צום הייליגן מערה און אין יעדע געלעגנהייט קען מען זיך ארויסלאזן זיך צו מסתופף זיין אונטער אט דעם הייליגן שאטן. און אויב איך געווענליכע טעג איז אזוי, על אחת כמה וכמה אין די ימי התקצרות ווי שבת חנוכה און שבועות וואו די אנ"ש האבן זיך אזוי געפירט נאך פון די צייטן פון מוהרנ"ת זיך צו צאמנעמען און זיך צוזאמען מחזק זיין מיטן צדיק'ס אור.

'אנן בחביבותא תלייא', שרייט רשב"ל אויפן קול. דאס איז דאך דער ארט וואו די נשמות טרעפן זיך מיט זייער פאטער אין הימל מיט א געוואלדיגע אהבה. אין ליקוטי הלכות נזיקין הלכה ד' וואס דרייט זיך ארום די תורה ל' אין ליקוטי קמא, ערקלערט מוהרנ"ת דעם גרויסן סוד פונעם אור וואס דערגרייכט ביז די טיפענישן פון יעדן איינעם פארשידענע נאטורן און צמצומים, און איז מתקן דעם פגם פון די תלמידי רבי עקיבא וואס האבן זיך נישט געפירט מיט כבוד איינער צום צווייטן. דאן ווערט אנטדעקט אז דוקא דאס וואס יענער איז אנדערש ווי דיר, דוקא דאס איז דער וואונדערליכער כלי דורך וועלכע עס ווערט אנטפלעקט דעם ספעציעלן אור פון מלכות ה', און דורך דעם וואס די תלמידים ווערן באחדות ווערט נמשך דורך יעדנ'ס פארשידנארטיגע נאטורן געוואלדיגע אורות און געטליכע השגות.

'חנוכה' איז די צייט ווען דער צדיק קומט אראפ ביז די נידריגסטע ערטער און ער באלייכט דעם אור ה', אום חנוכה גייט דער צדיק אריין אין יעדן איינעם נאטורן און צמצומים און ער אנטפלעקט דעם טיפן שייכות פון אים צו הקב"ה און זיינע מצוות, דאס זענען כלים צו מקבל זיין אין זיך דעם אור פון די געטליכע השגות וואס איז דער תכלית הבריאה. דעריבער איז נישטא א פאסיגערע צייט ווי שבת חנוכה זיך צו מסתופף זיין צוזאמען מיט נאך אנ"ש ביי איינעם וואס איז ראוי צו מאחד זיין נפשות און מגלה זיין אור ה' אויך פאר די נידריגסטע מענטשן.

די התקבצות אין מירון באשטייט שוין איבער הונדערט יאר, אנגעהויבן פון די ריזע וואס האט געדויערט לאנגע שעות אויף די באנען דורך חיפה און אטאמאבילן וואס זענען ספעציעל געדונגען געווארן פאר דעם. און ביז אונזערע צייטן ווען מען קען קוים אניאגן צו ענדיגן איין 'ספר תהילים' פון ווען מען לאזט זיך ארויס אין וועג ביזן אנקומען צום היכל הציון הקדוש.

מיר האבן זיך אראפגעזעצט פאר א שמועס מיט עטליכע חשוב'ע אנגעזעענע אידן פון אונזער קהילה, צווישן זיי: הרה"ח ר' יצחק טשינגל שליט"א, הרה"ח ר' מאיר קארליבאך, הרה"ר יהודה צבי צוקער, הרה"ר שלום אהרן צוקער, און הרה"ר יוסף ירוחם וואס האבן זוכה געווען זיך צו באטייליגן אין התקבצות אין פארשידענע תקופות, און האבן ארויפגעברענגט זיסע זכרונות, איבער א שיינענדע ריזע טראץ די שווערע באדינגונגען און איבער די רוחניות'דיגע 'חיות' וואס האט איבערגעוואויגן אויך דעם מאנגל אין שפיז און אין ערטער צו נעכטיגן. וואונדערליכע מעשיות איבער עבודת ה' וואס האט קיין רגע נישט אויפגעהערט, פון חצות ביי א טבילה אינעם פארפרוירענעם מקווה ביזן צינדן חנוכה ליכט מיט א הייליגן התרגשות.

און דאס אלעס ווערט ארויפגעברענגט אויפן בלאט נאר כדי מיר זאלן זיך אויך מעורר זיין זיך צו מחדש זיין און אריינגיין פונדאסניי צו עבודת ה' אינעם צל פונעם אור האורות, ווייל ער איז דאך אונזער גאנצע חיות און האפנונג, און ער וועט אונז באלייכטן די הייליגע ליכט מיט אן 'אור של דעת דקדושה', ווי

פלעגט זיך זארגן און העלפן מענטשן פון גרויס ביז קליין. זיין יעדע איינפאכע תנועה האט געזאגט אסאך. הרה"ח ר' בצלאל פרידמאן שליט"א האט מיר אמאל געזאגט: צומאל נאכן זען ר' לוי יצחק לערנען פינף שעה, האב איך אים געזען גיין צום קראן אדער אנדערע גשמיות'דיגע געברויכן, און פון זיינע באוועגונגען האב איך געזען אסאך מער ווי פריער. זיינע באוועגונגען האבן פארמאגט אזא אמת'דיגן חן. ווי ער האט גערעדט מיט מענטשן... אפילו ווי אזוי ער האט גערעדט מיט סיי וועלכן קינד.

ר' אהרן לעבל פון אמעריקע האט מיר דערציילט אז איין יאר איז ער געווען אין מירון און ר' לוי יצחק האט אים געבעטן ער זאל אים באזארגן א צימער אויף שבת. ווען ר' לוי יצחק איז אנגעקומען מיטן באס פון ירושלים, איז ער אראפגעגאנגען אויפן גאס אים צו העלפן טראגן זיין רענצל דורכאויס דעם גאנצן בארג ארויף ביז רשב"י. ווען זיי זענען אנגעקומען אויבן זענען זיי ארויף צו די צימערן-בריק, און ווען זיי זענען אריבער נעבן דעם צימער פון ר' שמואל, האט אים ר' לוי יצחק געזאגט: "לאמיר אריינגיין צו ר' שמואל". ווען זיי זענען אריין, האט ר' לוי יצחק פריינטליך גערעדט מיט אים עטליכע ווערטער, דערנאך האט ער ארויסגעצויגן א דריידל, און ביידע האבן געדרייט...

איך געדענק נאך ר' לוי יצחק אנקומענדיג אין מירון אויף שבת חנוכה מיט א הוט - דערציילט "ר' יצחק": ווען ער איז געקומען קיין ירושלים אין יאר תש"ט, האט ער זיך נישט געוואלט אנטון א שטריימל שבת, ווייל אין אומאן זענען נאר די רבנים און גדולים אזוי געגאנגען. אין איינע פון די טעג איז הרה"ח ר' אשר זעליג מרגליות זצ"ל צוגעקומען צו אים און אים געזאגט אז אין ירושלים טראגט אפילו דער נידריגסטער שוסטער א שטריימל, און דאס העלפט פאר חינוך הבנים. ער איז טאקע באאיינפלוסט געווארן און האט אנגעפאנגען טראגן א שטריימל שבת אין ירושלים אלס מנהג המקום, אבער קומענדיג אין מירון אין זיינע ערשטע יארן פלעגט ער נאך אלץ גיין א הוט. נאר מיט די יארן האט ער געטראגן א שטריימל אויך אין מירון.

ר' שלום אהרן לייגט צו, אז אויך ר' מיכל, נאכן ארויפקומען קיין ארץ ישראל, איז ער געגאנגען צען יאר מיט א הוט אום שבת, און רלוי"צ האט אים איבערגערעדט אריבערצוגיין צו א שטריימל. דאס ערשטן מאל וואס ער האט אנגעטון א שטריימל איז געווען שבת חנוכה אין מירון, און ער האט זיך באקלאגט אז ער פילט זיך דערמיט ווי עפעס א גרויסער רבי...

"ר' מאיר": מיר פלעגן צוזאמען פארן פרייטיג מיט ר' לוי יצחק און ער האט מעביר סדרה געווען אויפן וועג, ער האט אויסגענוצט די צייט צו לערנען. אויפן וועג האט ער אויך גערעדט מיט אונז פון רבינו, אלעס מיט אזא חן און פשטות... ווען מען האט אים געפרעגט פארוואס ער פארט אויף שבת חנוכה, האט ער געענטפערט: 'ווייל ס'איז א געלעגנהייט צו פארן, ער האט עס בכלל נישט פארבונדן צום עניין פון זיך צאמנעמען שבת חנוכה. דאס איז געווען א געלעגנהייט צו פארן ווייל אסאך פארן, און א געלעגנהייט זיך צו צאמנעמען מיט די אנ"ש.

מעייך 'עולם הבא'

"ר' שלום אהרן": די רייע איז דעמאלט געווען בלויז 'לשם שמים'. עס זענען נישט געווען קיין שום געהעריגע באדינגונגען. נישט קיין עסן, ס'איז געווען קאלט און מען האט נישט געהאט דעקעס אדער גענוג מאטראצן... היינט פארשטייט מען נישט די אלע מושגים, מירון איז דאן נאכנישט געווען א באוואוינטע פלאץ. כדי צו

אנשי שלומנו במירון יחד עם ר' לוי יצחק

ר' שמואל ציץ במירון בהדלקת נרות ערשית חנוכה

צו מסתופף זיין בצילו. ביי מיר איז דאס געווען א גאלדענע געלעגנהייט אים צו באגלייטן און זען זיין לעבן פונדערנאנט, אין אלע זיינע רוחניות'דיגע זאכן און אפילו גשמיות'דיגע ענינים וואס האבן גענוצט לשם רוחניות, ווי אויפצושטיין חצות. אין יענעם יאר האט ער מיר אליין אויפגעוועקט מיט אזא זיסקייט, אז פון זיין גרויס יראת הכבוד צו מיר האב איך מער נישט געקענט פארזעצן צו שלאפן... ר' לוי יצחק פלעגט זיך פירן מיט א געוואלדיגן פשטות. ער

ר' שמאל שפירא ליד חדרו במירון עם עוד מאנשי

פענסטערס פלעגן פיל ברסלבער חסידים אנצינדן די חנוכה ליכט, וויבאלד עס זענען געווען אסאך אזעלכע וואס זענען געשלאפן אין מערה אויפן ערד.

דא שילדערט "ר' יצחק: ר' הירש לייב ליפל פלעגט צינדן נעבן רשב"ס ציון, ער האט גע'טענה'ט אז ער וואוינט אין מערה און דעריבער צינדט ער דארט. ער האט געהאט אן אינטערעסאנטע מנורה, אונטן איז געווען די ליכט מיטן שמש וואס איז געווען אין א דרייקאנטיגער פארעם, און פון אויבן פלעגט ער אויפהענגען די מנורה אויף א שרויף אויפן וואנט. איינמאל האט ער נישט געטראפן קיין שרויף און איז ארויף זוכן אויפן דאך, ווען ער איז אנגעקומען אויפן דאך האט אים געכאפט אזא התעוררות צום באשעפער, אז ער האט אינגאנצן פארגעסן אז ער זוכט א שרויף. ער האט אנגעפאנגען שרייען צום אויבערשטן, און ווען ער איז געקומען צו זיך, האט ער ווייטער געזוכט דעם שרויף...

"ר' יצחק" זעצט פאר: ערב שבת האט מען זיך צוגעיאגט צו דאווענען קבלת שבת, דערנאך איז מען אביסל געזעסן ביי די ליכט. איינמאל בין איך געקומען זען די ליכט פון ר' לוי יצחק און כ'האב געזען אז אפילו ערב שבת זיגט ער אלע זמירות. "ר' שלום אהרן": א ספעציעלע זכיה איז געווען אים צו זען זיצן ביי די חנוכה ליכט, ווייל אויסער שבת חנוכה האבן מיר אים קיינמאל נישט געזען צינדן. געווענליך צינדט דאך יעדער אינדערהיים, אבער דארט זענען מיר געווען מיט אים און האבן געזונגען צוזאמען. אויך צווישן די זמירות האט ער אריינגעווארפן דא און דארט א קורצע שיחה. איך דערמאן זיך ווי איינמאל אינמיטן צינדן האט ער גערעדט פון א מעשה פון די סיפורי מעשיות, און האט דערמאנט אז מוהרנ"ת זאגט דערויף: 'סוד מעשה זה נעלם מכל העולמות'. א צווייטן מאל האט ער איבערגעזאגט די באקאנטע שיחה פון מוהרנ"ת: 'שכשהבני בית מדליקים נרות שבת יכונו שכך יאיר אורו הגדול של רבינו הק' בכל העולמות'.

ער פלעגט שטענדיג דאווענען מנחה און דערנאך אנצינדן חנוכה און שבת ליכט, און דערנאך פלעגט מען צוזאמען זינגען געשמאק אלע זמירות. טראץ וואס ער איז געווען פלינק און האט שטענדיג אלעס אנגעיאגט, איז אלעס געווען רואיג און קיין אנגעצויגנקייט. ■

באקומען עסן - וואס איז געווען נאר אין קארליבאך'ס הכנסת אורחים, האט מען זיך געדארפט שטופן און כאפן... ר' לוי יצחק האט מיטגעברענגט מיט זיך רוב שפיין פונדערהיים, און די הייסע זאכן ווי זופ און טשאלנט, פלעגט מען שיקן א שליח צו ברענגען פון קאך. מען האט זיך באצויגן צום שליח מיט אביסל מער דרך ארץ אז ער זאל נישט דארפן כאפן, איינמאל ווען דער שליח האט דערציילט פאר ר' לוי יצחק ביים צוריקקומען, אז אין עס-זאל קומט יעדער איינער צו צום קאך בעטן עסן 'פאר ר' לוי יצחק', האט ער גלייך רעאגירט: **"ברוך ה', איך בין א מזכה הרבים"...**

"ר' יוסף" ברענגט אונז צוריק צו זיין אנהייב התקרבות: ווען איך האב זיך אנגעפאנגען דערנענטערן צו ברסלב, דורך עטליכע פריינד וועמען איך האב באגעגנט אין מירון מיט ר' בנימין כהן וואס האבן מיר מקרב געווען און מיר געברענגט צו די ברסלבער ישיבה, איז עס געווען אנפאנג ווינטער - ר"ח חשוון. זיי האבן דערציילט אז נאך אביסל קומט חנוכה און די ברסלבער חסידים פארן אין מירון אויף שבת, און אז עס לוינט צו קומען. פארשטייט זיך אז איך האב זיך צוגעשטעלט צו די וועלכע זענען געפארן פון ברסלבער ישיבה. זיי זענען געפארן פון בני ברק מיט א באס ביזן באן און דערנאך מיטן באן ביז חיפה און דערנאך ווידער מיט א באס קיין מירון. זיי האבן מיר געבעטן איך זאל זיי קומען העלפן שוין פון ליל שישי. דער דעמאלטסדיגער טענדער איז געווען מער א וואגן ווי א מאשין, אזוי אז אינמיטן וועג האט געפלאצט איינע פון די רעדער צוליב דעם שווערן וואג, און מיר האבן געדארפט ווארטן ביז מען האט געטוישט דעם טענדער.

א געוואלדיגער אחדות האט דאן געהערשט צווישן די ברסלבער חסידים, דער ציבור איז דאן געווען קליין און מען האט זיך נאך געקענט איינער דעם צווייטן, איך געדענק יעדער וואס איז נתקרב געווארן, ווי דער גאנצער ציבור האט אים אויפגענומען מיט א ברייטן שלום עליכם ווי ס'דארף צו זיין, מען האט זיך אינטערעסירט אין אים און זיך שטארק באקענט צוזאמען.

אין אונזערע צייטן זענען געווען נשים צדקניות וואס האבן געארבעט אין קאך און געגעבן מענטשן צו עסן. זיי האבן געזען ברסלבער ישיבה בחורים וואס קומען ליל שישי און שטייען אויף חצות, האבן זיי אונז געברענגט עסן. ווי שייך איז געווען צו זען ווי יונגע בחורים לערן שפרינגען אויף פון בעט גלייך ביי חצות אן קיין משיחה וואס שטייט איבער זיי, איך בין זייער נתפעל געווארן דערפון.

ס'איז געווען שרעקליך פראסטיג, אין היכל הציון איז געווען קאלט און פארפריירן. מען איז געשלאפן אין 'יד עזרא' אין א 'באראק', דאס איז געווען א קליין קאמערל וואו עס איז אויך געווען ביטער קאלט, און יעדער האט גענומען עטליכע דאכענעס זיך צו דערווארעמען. פאר'ן נץ האבן מיר געדאוונט און זיך אוועקגעזעצט לערנען ביים ציון, און דאן האבן די ברסלבער חסידים אנגעהויבן קומען. ס'איז אוממעגליך צו שילדערן די פראכט ווי די חסידים זענען געקומען באזוכן מיט ליבשאפט דעם הייליגן בארג.

וואוינען ביי ר' שמעון

ביי די כהנים-באלקאן איז געווען איין טיר פון היכל הציון, די אנדערע עפענונגען זענען געווען ווי פענסטערס. אין די דאזיגע

אור הנרות ביציאת המצרים

חברת 'הנהר המטהר' יוצאים לבלות את ליל החנכה אצל רשב"י

בחדרון הקטן שזורת אוירה נעימה, נרות החנכה מפיצים נגוהות אור המגרשים את אפלת הלילה, וברקע נשמעת שירה עורגת, מתגעגעת "ומזותר, איי ומזותר, ומזותר קנקנים נעשה נס לשושנים, ומזותר..." השירה גוברת מרגע לרגע, עד שנסמעת למרחוק, בהרי מירון הנשאים...

היו אלו חברת הנערים חסידי ברסלב "נהר המטהר", שהגיעו לציון של רבי שמעון התנא האלקי, בליל נר השלישי של חנכה בכדי לבלות את הלילה בהשתוקקות ובעבודת השם בצלו של הצדיק האמת רבי שמעון בר יוחאי, הם הצטופפו בדבוק חברים (כפשוטו) באחד מהחדרונים הקדושים שבגג הציון, שם הדליקו נרות חנכה, ולאחר מכן פצחו בזמירות חנכה ובנגיני פסופים... לאחר שעה ארצה של דבקות והשתפכות הלב השתדרה דומיה, ראש החבורה המסור רבי שמואל, הציע רעיון מיוחד: "לכבוד חנכה, אני רוצה שאתם תפתחו את החבורה, ילדים יקרים! מי שיש לו שאלה בעבודת ה' מזמן להביע אותה, וכך יחד נוכל ללבו את הדברים לאור החנכה..."

איזיקל שואל: איך נוכל גם אנחנו להיות כמו החסידים של פעם

לאחר דקה של דומיה קלה, נשמע קולו של איזיקל בן ה-10: "זה זמן מה מציקה לי שאלה, אני מקנה שתבינו אותי. תמיד אני שומע על חסידי ברסלב מהדור העבר איך שהם עבדו את ה' במסירות נפש של ממש, הם שברו קרח בכדי לטבל בנהר הקפוא ולאחר מכן התבודדו שעות רבות ביערות הקפואים של אוקראינה, תפלתם היתה בהתלהבות ובחשיק, כל היום הם למדו, ומי מדבר על מדותיהם הנאצלות ומסירות נפשם לשמור על יהדותם בזמן השלטון הקומוניסטי... ואלו אני כל כך רחוק מכל המשגים האלו."

אני רק מתחיל להתפלל וכבר מוחשבותי מפליגות לעבר הים, אני מנסה ללמד ופתאום אני מוצא את עצמי מספר בדיוח לחבר, והחשק לעשות מצולת הוא גם כן לא תמיד בשיאו... האם איני ברסלב, או שאני ברסלב סוג ג', עם תקלה בציור?" רבי שמואל שמע בחבה את השאלה הכנה, ואמר: "שאלה נפלאה שאלה, אייזיק, אף הבה ואפתח בספור, ולאחר מכן נלבו את הדברים..."

ראש החבורה מספר על החסידים שהיו בסכנה עצומה

"השנה היא שנת תר"פ, אנדרלמוסיה שזורת ברחבי הוסייה-אוקראינה, באותם ימים הוצא הצאר' להרג על ידי המורדים, והם נאבקו כדי לתפס את רסן השלטון. כיון ששטלה מוראה של מלכות, צצו בכל רחבי אוקראינה גדודי אפרים פורעים שלחמו אלו באלו, כאשר האויב המשתיף לכלם - היהודים כמובן."

לא פעם ולא פעמים העמדו חייהם של חסידי ברסלב בסכנה ממשיית, אף שוב ושוב נוכחו לראות את יד ה' הסוככת ומגנה עליהם.

באחד הימים, בעצומה של תפלת שחרית בקלויז' שבקיר אומן, התפרץ פנימה גדוד פורעים אוקראינים פלהקת חיות המשחרות לטרף, תוך שאגות מקפיאות דם, ובאימי חרב ושאר כלי משחית החלו לגרש את כל מתפללי הקלויז, כחמשים נפש, החוצה. ביניהם היו אף החסידים הגדולים רבי שמשון ברסקי ורבי אלחנן ספקטור ו'."

הם הריצו אותם, משל היו עדר צאן, אל עבר המגרש הגדול בגן סופיה' שבפאתי העיר, לשם גרשו עוד קדם לכן שאר יהודי העיר. אחד מחסידי ברסלב, רבי נחמן בן רבי הירש, שמשו המסור של 'הקלויז', שהיה זקן וחלש, כחו לא עמד בו לרוץ בקצב המהיר עם כלם, הוא דדה באטיות אחר הקבוצה, ואחד מהרוצחים הרשעים, רצחו נפש, ה' יקם דמו. מתנשמים ומתנשפים מחמת הריצה שנכפתה עליהם, ורועדים מפחד ומאימה התיצבו חסידי ברסלב במגרש בגן הפתוח יחד עם שאר תושבי אומן, וחיית-האדם החלו מפליאים בהם מכות רצח אכזריות, תוך שהם צועקים: "הודו על האמת, הרי קומוניסטים אתם!" זעקות האמללים נשמעו עד למרחוק.

הרוצחים מגלים שלפניהם "חבורת משגעים"

ורבי אלחנן, שהיה עדין עטור בטלית ותפילין, ממשיק בתפלתו שהפרעה על ידי הפורעים... אחד הצוררים הבחין בו, והתקרב אליו בעינים אדמות מחמה, הניף את חרבו החדה אל על, והנחיתה בכח רב על ידו. באותו רגע, התרחש נס מפלא: התפליו הקדושות שעל ידו ספגו את אבחת חרב, ונבקעו, ואלו ידו נצלה! רשעים אלו ראו ביהודים אויבים לכל דבר, והחלו בהכנות להוצאתם להרג, לבו של רבי אלחנן פפר בקרבו, האם נגזר עליו לסים את חייו במקום זה, לאחר ששם נפשו בכפו והגיע במסירות נפש מפולין בדרכים לא דרכים, על מנת להענות לכרוזו של רבנו הקדוש "איש ביעדרו!" ועתה, האם בא עליו הקץ? שפתיו לחשו תפלה מלב נשבר: בל יעדרו!"

"רבוננו של עולם!" - דמעות שטפו את לחיי - "אל תתנונו בנד צוררינו!" - - -

ואז קרה הבלתי יאמן, באופן לא מסביר, סקר מפקד גדוד הרוצחים את עדת חסידי ברסלב, והחל זועק על פקודיו: "אלו אנשים הבאתם לכאן? חבורת משגעיים!" ובפנותו אל מתפללי הקלוויד, שאג: "קומו והסתלקו מכאן מהר!!"

רבי אלחנן ושאָר החסידים לא המתינו רגע קט ונסו על נפשם, כשהם מודים להשם יתברך על חיייהם שנתנו להם במתנה.

פיימים ההם, כך בזמן הזה זקוק עם ישראל לרחמים מן השמים. שריונים ונגלות ארפה בת אלפי שנים, מפארים בין הגוים, ואפלו שזכינו לבוא לארץ ישראל, עדין הגלות אינה פוסחת עלינו. אנו מצפים בכל יום שיבוא הגואל מן השמים וישיבנו למקומנו האמתי, ויבנה את בית מקדשנו. מדוע באמת אנו עדין בגלות? ומהי העצה לצאת כבר ממנה? - - -

התשובה של הראש חבורה: דוקא כשקשה כל כך...

רבנו מגלה שגם הגלות הפלילית של כל ישראל וגם הגלות הפרטית של כל אחד ואחד אינה רק ענש, אלא היא גם תקווה נפלאה. רבנו אומר שמשיתח יספר לכל אחד את מה שעבר עליו, משיח לא יספר לנו את הספור שאנו מכירים, הוא יספר ספור אחר לגמרי. הוא יספר את כל הרצונות שהיו חבויים בסתר לבנו למרות הנסיגות והקשיים של דורנו, הוא יספר על אייזיק שהתעורר ליום אפרורי, ללא חשק להתפלל, ולמרות זאת הוא התגבר ונסה לכוון פרוש המלות הפשוט, וגם זה עלה לו בלא מעט אכזבות, פתאום הוא נזכר בסוף "שים שלום" שהוא מצוי עתה באמצע תפלת שחרית... ואז הוא תפס עצמו והתחיל מחדש, הוא לא הרים ידים בראש... ואז נראה איזה תענוגים ואיזה התפארות היה לה' יתברך דוקא מתוך ההסתרה...

רבנו מספר על עצמו בשבחי הר"ן איך הוא לא הבין את מה שלמד, ואיך שהיה קשה לו לשבר את תאוותיו, וכמה הרבה להפציר לה' שיבינו איזה משנה פשוטה... ואם רבנו כך ודאי שכל חסידי ברסלב העובדים והשרפים, על כלם עברה חלישות הדעת בלי שיעור, גם הם חשבו שכמעט אין להם סכוי להתקרב אל ה', אף היה להם הרבה התחזקות בלי שיעור, כאשר מעיד רבי נתן במכתבו שגם עליו עבר כל זה, וגם על כל הצדיקים עבר כבודות ונסיגות, ועם כל זה בגלל שהם התחזקו ולא התאשו מלהתפלל אל ה', זכו למה שזכנו, ואם זה היה בדרך, אזי קל וחומר בן בנו של קל וחומר לדורנו, שעם מעוט פעולות אפטר לזכות למדרגת צדיקים גבוהים ונשגבים.

מה יותר חשוב מאשר עבודת ה' של אלה שנים בלי יצר הרע?

אף העקר הוא לא להתבלבל. רבנו מספר על בן מלך וכן שפחה שנחלפה, והבן שפחה רדף והציק לבן המלך, עד שבו המלך האמתי התחיל להסתפק: "אולי אני הבן מלך? אולי אני לא הבן מלך?" וקו נפל לשכרות ושאר מעשים רעים, ולסוף זכה להבין שהוא הבן מלך האמתי! גם אנו ילדים יקרים צריכים לדעת בברור: "אנו בני המלך!" אנו

הברסלבער חסידים סוג א-א', "ואדרבה! יקר בעיני ה' עבודה עם יצר הרע, יותר משיעבדו את ה' אלהי שנה ללא יצר הרע! אם נאמין בזה, נוכל גם אנו לזכות לדרגותיהם הנשגבות של חסידי ברסלב בדורות עברו בעזרת ה'.

דוקא כשיש חשך מסביב, אז הזמן להדליק את נרות החנכה, דוקא כשהאמת והשקר מערבים וילד מתגבר לבחר באמת, למרות שהשקר מושך הרבה יותר, אז התענוג של ה' יתברך הוא ללא שיעור, הוא מתפאר באיזיק'ל וזעליג'ל שלו, הנה, ראו את אהבתם העצומה אלי, למרות שהם לא הצליחו ללמד כפי שרצו, בכל זאת הם מתחילים עתה מחדש ללמד! אפלו שהיצר הרע מפתה אותם לדבר לשון הרע עסיסי, הם מתאפקים... נכון שעוד מעט קט תהיה הגאולה, אף צריכים אנו לתפס את ההזדמנות לתת תענוג נפלא להשם יתברך, תענוג שיכול להוציא דוקא בגלות...

שאל השואל: מי יתן לנו את הכחות לעמוד בנסיגות המרים? הלא היצר מנסה כל הזמן להפילנו מעבודת ה'!

מה לוחש הצדיק הגדול לילד הקטן?

התשובה היא: השם יתברך שלח לנו צדיקים אמתיים בכל דור ודור שהם מתיים אותנו בעצות נפלאות ובהתעוררות לשוב אל השם יתברך. לכן זמן הדלקת נר חנכה הוא בצאת הכוכבים, שמרמזים אל הצדיקים שהם "מצדיקי הרבים כפוכבים" הצדיקים קמים מבעוד לילה, בחשכת הגלות הדומה ללילה, ומלמדים את תלמידיהם איך להתחזק והם מגלים לנו שה' יתברך עמנו היכן שאנו! הם לוחשים באזנינו ואומרים: "ילד יקר! זכר שאתה בן המלך האמתי! אל תשמע אל השטן שמנסה לבלבל אותך שאתה לא בן המלך, חס ושלום, אתה יהודי בנו של מלך המלכים!" וכשאנו נתאר בעצת דקדשה ונדע שאנו באמת בני המלך, אז תבטל כל ממשלתו של העבד - היצר.

כל כחו של היצר, הוא מעצת וחצפה, הוא בא בחצפתו ואומר לנו 'לדים, אין לכם מה להתפלל, התפלה שלכם לא שנה במיוחד, אין לכם מה להתגבר וללמוד תורה, חס ושלום... אבל אנחנו נשח נר חנכה קטן, ואז נאיר בלבנו את אור הצדיק שגאור בגבורה, ומחזק אותנו להתחזק בעצת דקדשה נגד היצר ולומר: "אדרבה, כל נקדה טובה יקרה לאין שיעור, אנו יקרים בעיני ה' יתברך!" ואז, נזכה שמכל הקשיים והמעכרים שעוברים עלינו, דוקא מהם יתהוה גוון נעים ונפלא כמספר בסוף המעשה של הבן מלך, שפשצה לסדר הפסא על מכונו, לפתע התנגו נגון נורא ונפלא ואז אמר הבן מלך האמתי שניעשה עתה מלך, אל בן השפחה: "עתה ידעתי שאני הוא בן המלך האמת ואתה בן השפחה..."

הראש חבורה סים את דבריו המאירים וחבורת הנערים ירדו בהתרגשות אל ציינו של הפנא האלקי, שם פלו את הלילה בתהלים והתבודדות, בתורה ובתקון הפללי, עד שהאיר אור הבקר...

גם אנו, קוראים יקרים, הבה נבלה את סוף הגלות והלילה, בתהלים והתבודדות, בתורה ובתקון הפללי, בהתחזקות וברקודים, עד שיבוא משיח ואיר אור הגאולה...

התשובה

מאמר

דוקא
כשהאמת
והשקר
מערבים וילד
מתגבר לבחר
באמת, למרות
שהשקר מושך
הרבה יותר,
אז התענוג של
ה' יתברך הוא
ללא שיעור

החסיד זרבו

העיר "לוקוב".

השמש הקיצית קופחת בשמי פולין, וקרניה מגיעות אף לעירה הקטנה 'לוקוב' שבפולין, מחוץ לטחנת הקמח שבפאתי העירה, משתרך תור ארוך של אפרים על סוסייהם ועגלותיהם העמוסות שקי חטה ושיפון, פלגי זעה נוטפים ממצחם, אך הם ממתינים בסבלנות.

הטוחן, חסיד גור נלהב עדין אינו יוצא לשרת את לקוחותיו, חק קבוע הוא לו, שאינו מתחיל בעבודתו עד שלא מסים את סדר למודו שנמשך שעות רבות. למרות שהזמן נקרף, עדין האפרים ממתינים, יודעים הם שעד שלא יסים היהודי עם ספריו - אין חטים ואין קמת, ואף על פי כן העדיפו להמתין בסבלנות, עקב ישרו ונאמנותו. אצלו, ידעו,

קבלו את מלא כמות הקמח המגיעה להם, ואף מה שיצטבר בתוך המטחנה ילקט ויתן להם, בבית מפלא זה נולד יצחק'ל, הנער שלימים התקרב לאורו של רבנו, ונודע כחסיד המפלא רבי יצחק גלבז ז"ל.

כמו בכל עירה, אף בלוקוב היה בית הכנסת ומקוה, ואפילו מקום מיוחד לגניזת ספרי קדש, היה זה מאחורי קיר גבוה, שם היו עורמים את כמיות הגניזה שנאספו בבית הכנסת, נער זריז היה מטפס על הקיר, מקבל את הגניזה, ומטיל את קרעי הספרים למקומם. באחת הפעמים, נבחר יצחק'ל למלא את התפקיד, ילד שובב היה, והטפוס על הקיר הלם אותו, עמד הילד בראש הקיר, קבל לידי את כמיות הגניזה והטילו פנימה, כאשר מדי פעם הוא מחטט בערנות בתוך הקרעים, אולי תזדמן לידו מציאה כלשהי.

תוך כדי עבודתו צדה עינו בספר שלם ללא כריכה המשלך בגניזה, דחף יצחק את הספר לכיסו והמשיך בעבודתו עד גמירא. כשסיים, נזכר בספר שמצא, וחפש פנה שקטה לעין בו, בית הכנסת היה נעול בשעה זו, אך ליצחק הגמיש הספיק חלון פתוח כדי למצא את עצמו יושב ומעין בתוך בית הכנסת בספר החדש, "השתפכות הנפש" היה שמו של הספר, ולאחר שקרא מספר קטעים נמשך אחריו כבמטה קסמים, הדברים הנאמרים בו השיבו את נפשו, ומלאו אותו כמיהה וערגה לעבודת השם יתברך ולהתחזקות בכל מצב.

השעות נקפו ויצחק המעמיק עדין רכון על ספרו החדש, היה זה קול מבגר שהקפיץ אותו באמצע הקריאה: "מה הספר שבנידו, ילד?" חקר הלה, יצחק הושיט לו את הספר, כשהוא לא מצליח להבין כיצד צץ לו זה בפתאומיות. הלה, העיף מבט בספר, ועיניו אורו: "אם בספר זה אתה שקוע, הבה אתן לך ספר כזה חדש!" אמר האיש, שהתגלה כחסיד ברסלב שהיה יושב בבית הכנסת מבקר עד ערב ועוסק בתורה ובתפלה, אלא שיצחק לא השגיח בו בכניסתו מהחלון, משה טענצער' היה מכנה בפי בני העירה שהחזיקוהו למשגע, ולא הבינו את שמחתו התמידית.

שמח יצחק בספר החדש שהיה פרוץ בכריכה נאה, חדוש גדול היה באותה כריכה, בצדה הפנימי היה מדפס שם המפיץ של הספר - רבי אהרן לייב ציגלמאן מורשה אשר הציף את פולניה כלה בספרי ברסלב וקרב אלפים לדרך רבנו הקדוש. כיון שנתודע יצחק כי מורשה תצא תורה, החל להפציר באביו שצור לו המקום בעירה, ורצונו להכנס ללמד בישיבה בורשה, לאחר שהרבה להפציר, נאות לו אביו ושלחו לורשה שם התחקה אחר חסידי ברסלב ודבק בהם וברבם לכל ימי חייו.

כיון ששמע אביו שבנו התקרב לברסלב, שלח אחריו להשיבו הביתה, אלא שיצחק למד בשלחן ערוך (זיר"ד רמ"ה סכ"ה) כי אם הבן רוצה ללמוד אצל רב מסים, שם רואה ברכה בתלמודו, ואביו מוחה בו - אזי אינו צריך לשמע לאביו בזה, ולכן החליט יצחק להשאיר על מקומו. לא עברו הימים והנה הגיע אביו לישיבה בורשה, אחז בידו של הבחור יצחק, ואמר לו, "אתה בא אתי לעירה גור, אל האמרי אמת!".

היה זה בערב ראש השנה. לאחר מכן, במוצאי ראש השנה נכנסו השנים אל האדמו"ר מגור והאב שפך את שיחו לפניו: "בני החביב נמשך לחסידות ברסלב ואינו מענין להתנתק ממנה..." שאלו האדמו"ר: "ואיך היא תפלתו, וסדר למודו, האם כשנתקרב לחסידי ברסלב נחלש בזה?" השיב האב המפתע: "אדרבה, מאז הוא לומד בחשק יותר ומתפלל בכונה מיוחדת!" "נו" הפטיר האמרי אמת, "וכי סבור אתה שעל כל העולם להיות גערער חסידים? ... האב שהיה חסיד נאמן, קבל את הדברים, ומני אז העריך את בנו וסיע לו בדרך העולה בית ק-ל.

סיפור

שאלו
האדמו"ר:
"ואיך היא
תפלתו, וסדר
למודו, האם
כשנתקרב
לחסידי
ברסלב נחלש
בזה?" השיב
האב המפתע:
"אדרבה, מאז
הוא לומד
בחשק יותר
ומתפלל
בכונה
מיוחדת!"

בעזרת השם יתברך

דב"ה ק"א
זה שמו נאח לו שער צבי אריה
ע"שולע"ג
הר"ר צבי אריה בן-ציון
כ"ר ישראל אבאזללה רזנספלד

הוקם ע"י תלמידי
שלמה מרדכי רוזניץ ב"ר
דבורה קוסל

כל עניינינו של רבינו הוא הקדושה!

Eagle Group

#906 | טמנת חנוכה נאכט גאנץ | לויטן רהודן | אונטן רהודן גאנץ

יצא לאור "סדר הדלקת חנוכה - ברסלב" מנחת ש"י מאת 'האוויר הנח והוד' - ניתן לקבל אצל גבאי בית הכנסת

לקראת שבת חנוכה יצא לאור מגזין 'הנח והוד' #4 בקטעו מהגבאי

אם לא הגיע אליכם לבית הכנסת, ניתן להשאיר הודעה בקו 'הנח והוד' 073.351.88.45 שלוחה 5.

ציון
הנחל טובע מוקד הכמה
דביט הקדוש נחמן בן פינא בן שמואל
מברסלב זצוק"ל זיע"א

אומרים לא לסמארטפון בציון